

COUP De fouet

The First Romanian Art Nouveau Museum
El primer museu del Modernisme de Romania

Canet de Mar's Singular Architecture
L'arquitectura singular de Canet de Mar

The Magic of Miksa Róth
La màgia de Miksa Róth

Discovering Canet de Mar's Singular Art Nouveau

Iolanda Serrano Seoane
Municipal Archivist, Canet de Mar
canet.canetmuseu@canetdemar.cat

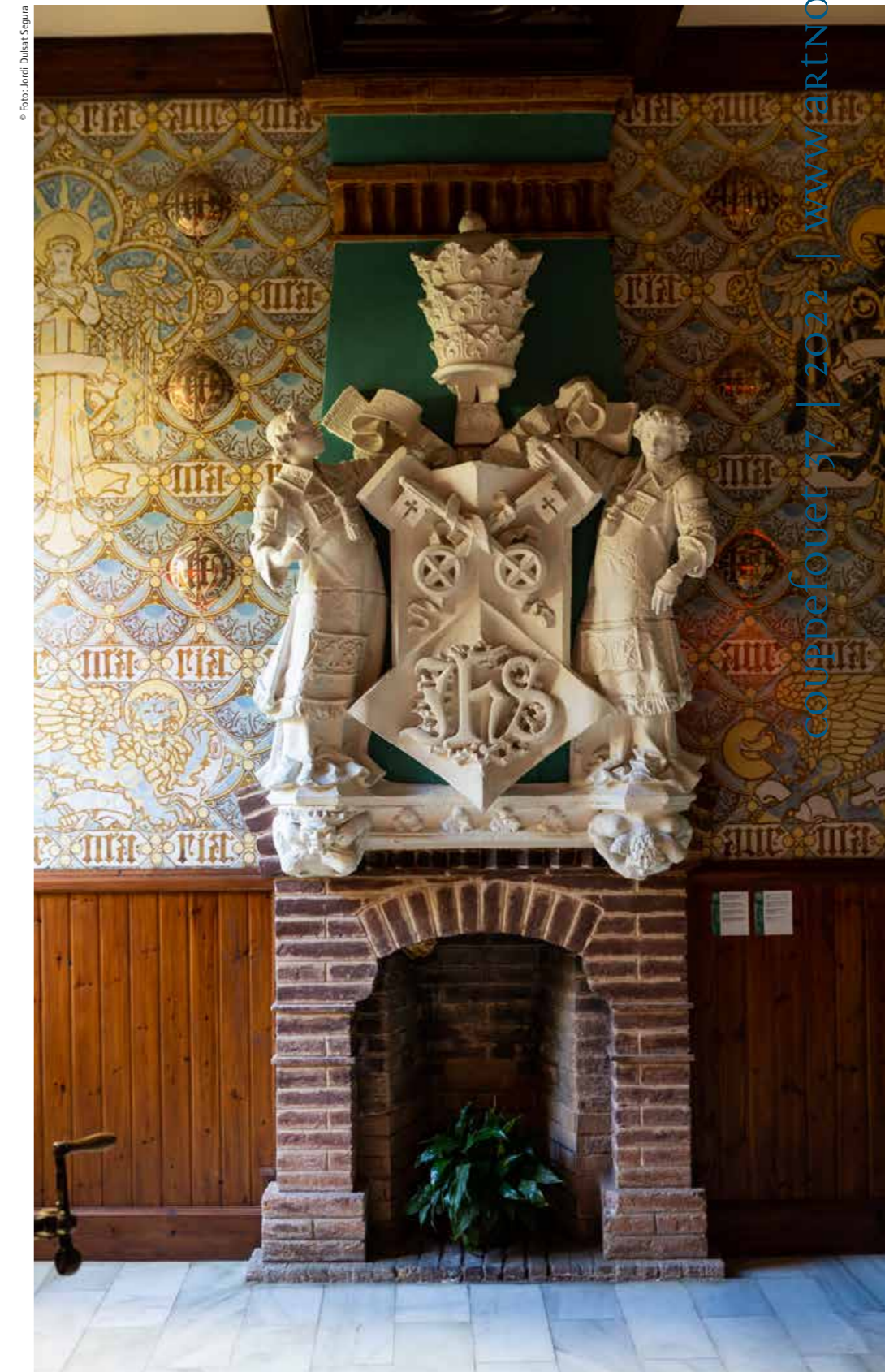
The late nineteenth and early twentieth century saw Canet de Mar enjoy a period of economic prosperity resulting from an industrialisation process that transformed it into one of Catalonia's foremost knitware production towns. Consequently, the town began updating its image, becoming more modern, creating new buildings with diverse uses, mainly promoted by the *nouveau bourgeoisie*. A rich Modernista legacy survives from this period. The highest-quality works were designed by architects of recognised prestige, such as Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch and Eduard Ferrés i Puig.

Above all, what makes Canet's Modernisme special is the presence of Lluís Domènech i Montaner and his works. With family links to Canet, Domènech had a close ongoing relationship to the town. He enjoyed extended stays there, installing his residence and studio first in Can Rocosa and later, Casa Domènech. Today both sites

Canet de Mar enjoyed a period of economic prosperity in the late nineteenth century

form part of the Lluís Domènech i Montaner House Museum, which

offers a close look at this versatile architect's life and work. And this is where we start our route through Canet's most singular Modernista works, specifically Casa Domènech, the last building that Lluís Domènech designed. Located in the town centre, it is the result of the comprehensive renovation of the family home, consisting until then of two village houses. Domènech undertook this reform between 1918 and 1919, in collaboration with his son Pere and son-in-law, Francesc Guàrdia. An elegant bay window projects from the main façade, comprised of lobulated arches with slender mullions, decorated with floral elements and zoomorphic gargoyles. Inside the house, Domènech incorporated plaster models of certain sculptural works made in the town of Comillas and for Barcelona's Hospital de la Santa Creu i Sant Pau (Hospital of the Holy Cross and Saint Paul). He did the same when rehabilitating Can Rocosa, undertaken from 1904 to 1906, in

Casa Domènech's fireplace was made using plaster models from the Comillas Seminary, sculpted by Eusebi Arnau
La llar de foc de la Casa Domènech va ser realitzada amb models de guix del Seminari de Comillas, obra de l'escultor Eusebi Arnau

The architect Lluís Domènech undertook a comprehensive renovation of the family home between 1918 and 1919, in collaboration with his son Pere and son-in-law, Francesc Guàrdia. Casa Domènech is now home to the House Museum Lluís Domènech i Montaner

L'arquitecte Lluís Domènech i Montaner va fer la reforma integral de la residència familiar entre 1918 i 1919, amb la col·laboració del seu fill Pere i del gendre, Francesc Guàrdia. La Casa Domènech és avui la seu del Museu Lluís Domènech i Montaner

La Ruta

Descobrint el Modernisme singular de Canet de Mar

Iolanda Serrano Seoane
Arxivera municipal de Canet de Mar
canet.canetmuseu@canetdemar.cat

Canet de Mar va gaudir a finals del segle XIX i principis del XX d'una etapa de prosperitat econòmica, en entrar en un procés d'industrialització que el transformaria en un dels pobles capdavanters en la producció tèxtil del gènere de punt a Catalunya. Com a conseqüència, la vila va anar canviant la seva imatge, més moderna, amb la creació de nous edificis d'usos diversos, promoguts principalment per la nova burgesia. D'aquesta època es conserva un ric llegat de patrimoni modernista amb obres de primera qualitat dissenyades per arquitectes de reconegut prestigi, com Lluís Domènech i Montaner, Josep Puig i Cadafalch i Eduard Ferrés i Puig.

Amb tot, el que fa especial el Modernisme a Canet és la presència de Lluís Domènech i Montaner i la seva obra. Amb vinculacions familiars canetenques, Domènech tingué amb la vila una relació estreta i continuada. Hi visqué llargues temporades, fixant la seva residència i el seu estudi a can Rocosa i, més tard, a la Casa Domènech. Avui totes dues formen part de la Casa Museu Lluís Domènech i Montaner, que ens acosta acuradament a la vida

i obra d'aquesta figura polifacètica.

Canet de Mar va gaudir d'una etapa de prosperitat econòmica a finals del segle XIX

I és aquí on precisament iniciem la nostra ruta per les obres modernistes més singulars de Canet, concretament a la Casa Domènech, el darrer edifici que va projectar Lluís Domènech. Situada al centre de la vila, és el resultat de la reforma integral de

la residència familiar, formada llavors per dues cases de poble, que va fer Domènech entre 1918 i 1919, amb la col·laboració del seu fill Pere i del gendre, Francesc Guàrdia. De la façana principal sobresurt l'elegant tribuna, d'arcs lobulats amb esvelts trencallums i elements florals i gàrgoles zoomòrfiques. A l'interior de la casa, Domènech va incorporar proves de guix d'alguns treballs escultòrics d'obres fetes a la localitat de Comillas i de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de Barcelona. Com també ho va fer en la rehabilitació de can Rocosa, realitzada entre 1904 i 1906, on va integrar elements modernistes i arrambadors ceràmics que li havien servit de models per a algunes de les seves obres, tot respectant els elements originals de la casa. És a can Rocosa on tenia el seu estudi i on podem veure la seva taula de treball. L'atmosfera domenechiana encara s'hi respira quan hi entres.

Davant la Casa Domènech, a la riera Sant Domènec cantonada amb carrer Ample, hi ha l'Ateneu, el primer edifici de Lluís Domènech construït a la vila, d'un Modernisme primerenc. Entre 1884 i 1885, Domènech va transformar un antic casalot en la seu de l'associació Ateneu de Canet de Mar. Després d'acollir diverses institucions al llarg del temps, ara és la Biblioteca P. Gual i Pujadas. Presenta una composició simètrica d'un cos central amb frontó clàssic, amb una gran rosassa a la façana de la riera Sant Domènec. Les dues façanes s'uneixen per una barana correguda i una torre circular al xamfrà.

Can Rocosa's façade. This building, standing behind Casa Domènech, was one of Domènech's residences and studio during his extended stays in town. Domènech restored the house between 1904 and 1906

Façana de can Rocosa. Aquest edifici, situat darrere de la casa Domènech, va ser una de les residències i l'estudi de Lluís Domènech durant les seves llargues estades a la vila. Domènech va rehabilitar la casa entre 1904 i 1906

Lluís Domènech's studio in Can Rocosa, where we can see the architect's work table, in the House Museum Lluís Domènech i Montaner
Estudi de Lluís Domènech a can Rocosa, on podem veure la taula de treball de l'arquitecte a la Casa Museu Lluís Domènech i Montaner

which he integrated Modernista elements and ceramic balustrades he had used as models for certain of his works, while respecting the house's original elements. In Can Rocosa he had his studio, where we can view his work desk. You can still breathe its Domenechian atmosphere when you enter.

In front of Casa Domènech, on the corner of Riera Sant Domènec and Ample Street is the Ateneu (Atheneum). This is the first building Lluís Domènech built in the town, in an early Modernista style. From 1884 to 1885, Domènech transformed an old ruin into the seat of the Ateneu de Canet de Mar association. After housing various institutions over time, it is now the P. Gual i Pujadas Library. It offers a symmetrical composition around a central body with a classical façade, with a large rose window on its Riera Sant Domènec façade. Both façades are united by a continuous balustrade with a circular tower crowning the corner. Wrought iron is ever-present in the building's appearance – especially on the balcony – depicting zoomorphic and heraldic elements that characterise Domènech's buildings. The decorative stucco are the result of a restoration based on the original drawings, many of them alluding to Verdager's *Atlàntida*.

Detail of the façade of the Atheneum, built by Lluís Domènech i Montaner
Detall de la façana de l'Ateneu, obra de Lluís Domènech i Montaner

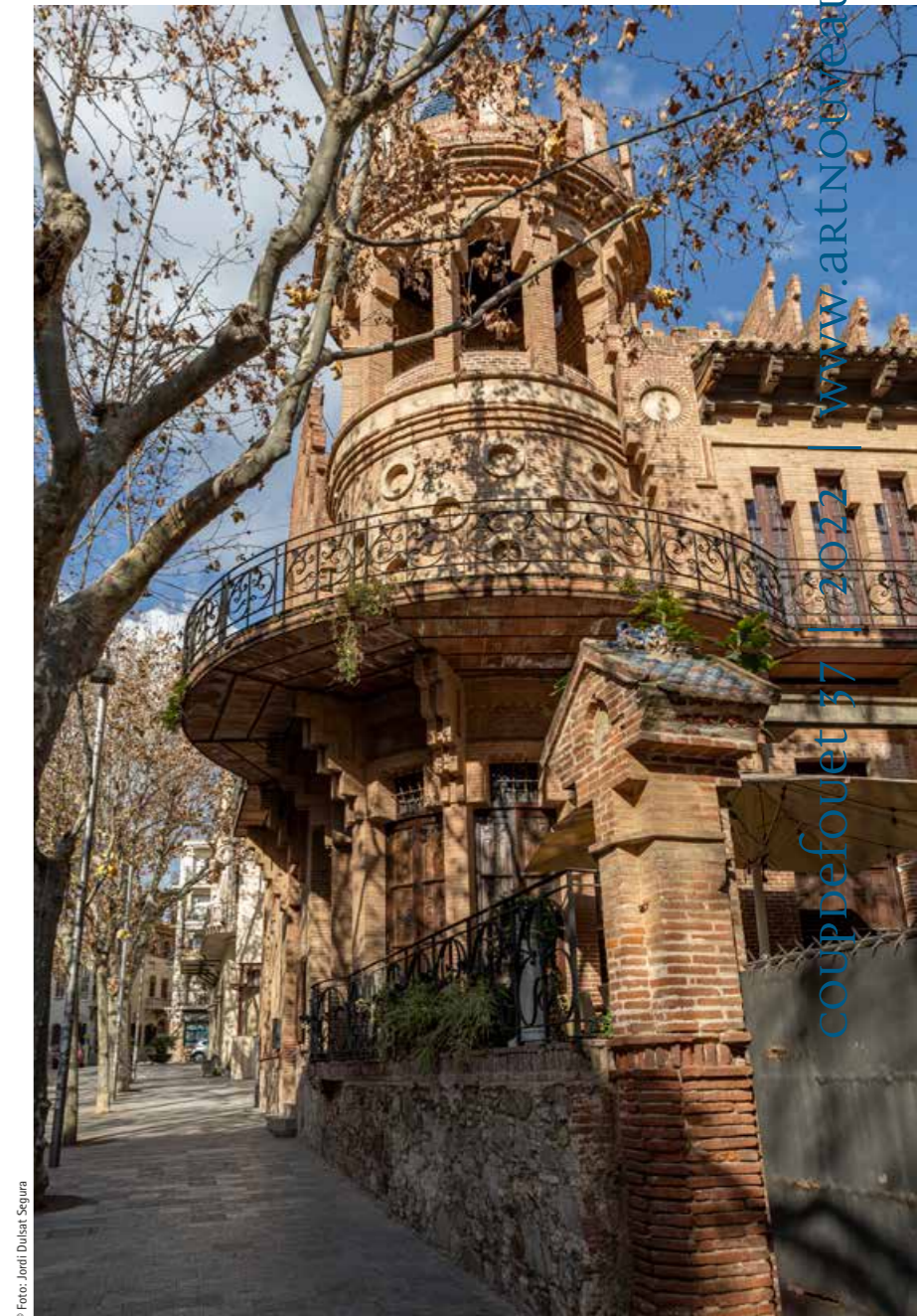
General view of the Atheneum, today the P. Gual i Pujadas Library. This was the first building by Lluís Domènech in the town, built in an early Modernista style in 1884–1885
 Vista general de l'Ateneu, avui Biblioteca P. Gual i Pujadas. Aquest va ser el primer edifici de Lluís Domènech construït a la vila, entre 1884 i 1885, en estil Modernista primerenc

La forja és molt present en la imatgeria de l'edifici –especialment, a la balconada– amb elements zoomòrfics i heràldics, que caracteritzen les obres de Domènech. Els estucs decoratius són fruits d'una restauració basada en els dibuixos originals i gran part fan al·lusió a l'*Atlàntida* de Verdager.

Al costat, al mig de la riera s'alça la imponent Casa Roura, construïda per Lluís Domènech entre 1891 i 1892 com a residència d'estiu dels seus

cunyats, Jacint de Capmany i Francesca Roura. L'arquitecte va construir una casa a quatre vents d'estil centreeuropeu, que destaca per l'ús del maó vist. Domènech va resoldre les façanes amb frontons esglaonats, però a la principal hi va col·locar una fantasiosa torre de planta circular que fa les funcions de mirador. Destaca la coberta cònica de teula vidriada policromada en forma d'escata i les gàrgoles que sobresurten de la cornisa. També ressalta el treball de forja, sobretot la decoració

Alongside, in the middle of the *riera* (a dry gully that seasonally becomes a torrent) rises the imposing Casa Roura, built by Lluís Domènech in 1891–1892, as a summer house for his in-laws, Jacint de Capmany and Francesca Roura. The architect built a detached house in central European style, highlighting the exposed brickwork. Domènech resolved the façades with stepped gables, yet on the main façade he situated the fantastical round tower that serves as a lookout. Its conical roof is striking for its polychrome glazed scale-like tiles and the gargoyles projecting from the cornice. Likewise outstanding is its wrought ironwork, especially the plant motifs decorating the balustrades. The interior is profusely decorated, boasting sculptural and timber works, along with excellent classically inspired paving. The monumental sculptural fireplace dominates the space, depicting an allegory of the discovery of America, among other themes.

Casa Roura, built by Lluís Domènech between 1891 and 1892, is located on Riera Sant Domènec, 1. Above: view of the round tower. Below: partial view of the façade
 La Casa Roura, obra de Lluís Domènech de 1891–1892, es troba al número 1 de la riera Sant Domènec. Sobre aquestes línies: vista de la torre de planta circular. A sota: vista parcial de la façana

Along the same *riera* is Casa Serra Pujadas, the residence of industrialist Francesc Serra i Font, designed by Pere Domènech i Roura around 1918. The house adheres to a style midway between Modernisme and Noucentisme (an early twentieth-century neoclassical Catalan style, taking its name in Italianate fashion from the Catalan for “900ism”), where the architect employs neo-medieval elements. Most striking are the centrally placed bay window and balcony balustrade. The decoration inside is inspired by Andalusian art.

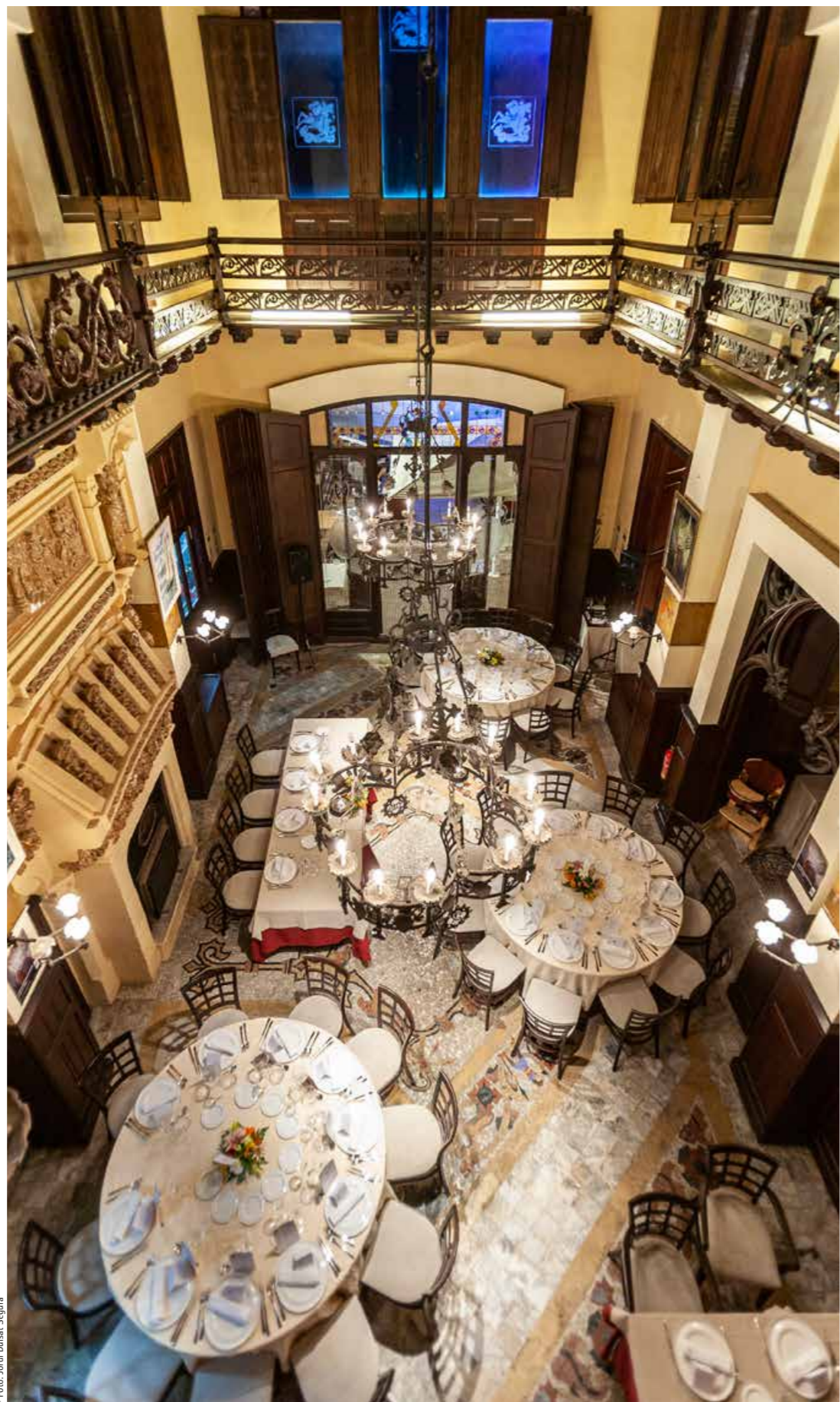
vegetal de les baranes. L'interior està profusament decorat, amb treballs escultòrics, de fusteria i amb excel·lents paviments d'inspiració clàssica. Crida l'atenció la monumental llar de foc escultòrica amb una al·legoria al descobriment d'Amèrica, entre altres temes.

A la mateixa riera hi ha la Casa Serra Pujadas, la residència de l'industrial Francesc Serra i Font, projectada per Pere Domènech i Roura cap al 1917. La casa segueix un estil a cavall entre el Modernisme i el Noucentisme, on l'arquitecte utilitzà elements neomedievals. Destaca especialment la tribuna central i la barana del balcó. La decoració de l'interior està inspirada en l'art andalusí.

També de Pere Domènech és l'edifici de Can Floris ubicat al carrer Ample, que va projectar el 1917 per encàrrec de l'industrial Joaquim Floris i Codina. S'estructura en dos cossos: un, més elevat, a manera de torre adossada, i l'altre, coronat amb una galeria de caire renaixentista. Al centre de la façana sorprèn l'enorme esgrafiats d'influències barroques. A la part superior destaca l'ús intensiu del maó combinat amb la ceràmica vidriada.

Continuem pel carrer Ample i a pocs metres trobem can Puxan, la residència de l'*americano* Jaume Puxan i Carbó. Fou projectada per l'arquitecte Francesc Fargas i Margenat el 1913, seguint un estil més senzill i sobri. L'element més dominant és la tribuna central, amb estructura de ferro. Es combina el treball del maó vist a les obertures i a la cornisa amb detalls de ceràmica vidriada verda i ferro forjat als balcons. Al mateix carrer i com a exemple de l'anomenat Modernisme popular, hi ha les cases de la família Carbonell, construïdes entre 1905 i 1907 per Salvador Torrus Oliver, mestre de cases de Canet.

A banda del conjunt d'obres que es conserven de Lluís Domènech i del seu fill Pere, és remarcable el nombre d'intervencions que hi va fer Eduard Ferrés i Puig, influenciades per l'estil Secession vienès. Així, a la riera Buscarons amb el carrer Abell hi trobem ca l'Alsina Roig, la residència de l'*americano* Josep Alsina Roig, que fou construïda entre 1908 i 1909. Ferrés va projectar tres cossos que s'uneixen pel tractament decoratiu que remarca la seva horitzontalitat. A la façana va combinar l'ús de la pedra, el parament llis, l'estuc, aplicacions de ceràmica i maó vist amb sobrietat i equilibri. Ressalta la tribuna circular del xamfrà i el treball de forja de les baranes de línies senzilles i rectes. Poc abans, l'arquitecte havia projectat l'antic escorxador municipal, construït el 1908. Ubicat al peu de la Nacional II, avui és la seu de la policia local.

Casa Roura's interior, today converted into a restaurant
Interior de la Casa Roura, avui convertida en restaurant

Also by Pere Domènech is Can Floris, a building in Ample Street, commissioned in 1917 by the industrialist Joaquim Floris i Codina. It is structured into two volumes: the higher as an attached tower and the other crowned with a gallery in Renaissance style. The centre of the façade supports a vast *sgraffito* showing Baroque influences. The top storey features intensive use of brick combined with glazed tiles.

Continuing along Ample Street, a few metres on is Can Puxan, residence of the *americano* (a label designating repatriated Catalans who had made their fortune in the Americas) Jaume Puxan i Carbó. Designed by the architect Francesc Fargas i Margenat in 1913, it follows a simpler, soberer style. The most dominant element is its central bay window, built of an iron structure. The building combines exposed brickwork at the openings and cornice with green glazed ceramic details and wrought ironwork on the balconies. On the same street, as a good example of so-called popular Modernisme are the houses of the Carbonell family, built between 1905 and 1907 by Salvador Torrus Oliver, a Canet master builder.

Apart from the ensemble of Lluís Domènech and his son Pere's conserved works, the number of interventions that Eduard Ferrés i Puig undertook, influenced by the Vienna Secession, is remarkable. Thus, on the corner of Riera Buscarons and Abell Street, we have Ca l'Alsina Roig. This was the home of the likewise

Casa Serra Pujades is a work by Pere Domènech i Roura ca. 1918
La Casa Serra Pujadas és obra de Pere Domènech i Roura, ca. 1918

The architect Pere Domènech was commissioned by industrialist Joaquim Floris i Codina to build Can Floris (1917-1919)
Can Floris (1917-1919) és un edifici construït per encàrrec de l'industrial Joaquim Floris a l'arquitecte Pere Domènech

americano Josep Alsina Roig, built between 1908 and 1909. Ferrés designed three volumes, united by a decorative treatment that highlights their horizontal alignment. On the façade, he soberly combined a balanced use of stone, smooth walls, stucco, ceramic applications and exposed brick. He emphasised the corner's circular bay window and simple, straight wrought ironwork on the balustrades. Shortly before, the architect had designed the old municipal abattoir, built in 1908. Located right next to the Nacional II Highway, it is nowadays the local police station.

Outside the town centre, on Riera Gavarra, Ferrés designed the home of landowner and industrialist Ramiro Busquets Codina. Villa Flora is a large mansion that was erected and reformed from 1910 to 1925. The discreet, elegant work of the ornamental details on openings, iron balustrades, as well as cornice and balcony corbels is striking, as are the twisted, exposed brick columns. Villa Flora also operated as an agricultural estate, with Ferrés designing various related infrastructures, such as the sharecropping quarters, water tank and so on. He likewise created a landscaped space with fountains and a gazebo.

The combination of brickwork, glazed tiles and a Baroque sgraffito, lend Can Floris's façade an original look

La combinació de maó vist, ceràmica vidriada i un esgrafiats d'estil barroc, donen a la façana de can Floris un aspecte ben original

Fora del centre de la vila, a la riera Gavarra, Ferrés projectà la residència del terratinent i industrial Ramiro Busquets Codina. Vil·la Flora és una gran mansió aixecada i reformada entre 1910 i 1925. Destaca el treball discret i elegant dels detalls ornamentals de les obertures, les baranes de ferro, les mènsules de les cornises i els balcons, i les columnes entorcades de maó vist. Vil·la Flora funcionava també com a finca agrícola i Ferrés hi va projectar diverses infraestructures (masoveria, bassa d'aigua, etc.). També hi va crear un espai enjardinat amb fonts i una glorieta.

Continuem el recorregut per la riera Buscarons i, ja amb el nom de riera del Pinar, ens atensem a una mostra destacada del Modernisme fabril que la burgesia local va aixecar en l'espai que, a principis del segle XX, arribaria a ser l'eixample industrial. Concebut gairebé com si fos un gran monument al progrés industrial, hi ha l'edifici de magatzem i despatxos de la fàbrica Jover, Serra i Cia. El 1900 Lluís Domènech i Montaner havia

Can Puxan, a building designed by the architect Francesc Fargas i Margenat in 1913

Can Puxan, un edifici projectat per l'arquitecte Francesc Fargas i Margenat el 1913

bastit una nau industrial per a l'empresa (avui desapareguda) i el 1909 va rebre l'encàrrec d'ampliar el recinte amb nous edificis. Domènech va projectar l'edifici de magatzem i despatxos amb la col·laboració del seu fill Pere (a qui la premsa de l'època va atribuir l'autoria). Destaca la combinació del maó vist amb el parament llis i l'ús de les finestres esglaonades d'angles rectes típicament modernistes que segueixen el pendent de la teulada. Al centre es va col·locar un plafó amb un mosaic ceràmic com a element decoratiu.

Entre el passeig de la Misericòrdia i el torrent de Lledoners, trobem el conjunt industrial de la fàbrica Carbonell projectat per Josep Puig i Cadafalch el 1899. L'edifici central, destinat a la maquinària de vapor, s'erigeix com un dels millors exemples del Modernisme industrial de Canet. Destaquen els finestrals de fusta treballada i les baranes de forja en forma de teranyina.

The houses of the Carbonell family, built in 1905-1907 by the master builder Salvador Torrus Oliver, are a good example of popular Modernisme

Les cases de la família Carbonell, construïdes entre 1905 i 1907 pel mestre d'obres Salvador Torrus Oliver, són un bon exemple de Modernisme popular

Ens encaminem pel passeig de la Misericòrdia, deixant enrere l'antiga Casa Fló, xalet d'estiueig construït cap al 1912, d'autoria incerta. Al capdamunt del passeig hi ha el Restaurant del Santuari, de Puig i Cadafalch, bastit el 1914 com a alberg i restaurant per acollir els visitants del Santuari de la Mare de Déu de la Misericòrdia. L'arquitecte combinà el maó vist amb la ceràmica blava, en contrast amb el parament blanc. També dissenyà el parc que l'envolta l'any 1896.

No podem acabar el nostre passeig pel Modernisme canetenc sense veure algunes de les joies arquitectòniques del cementiri municipal. Així, de Lluís Domènech i Montaner trobem el panteó Domènech Roura, del 1910. Obert i senzill, hi ressalta el camafeu de marbre blanc fet per Josep

Casa Alsina Roig was designed by Eduard Ferrés i Puig under the influence of the Viennese Secession style in 1908-1909

La Casa Josep Alsina Roig va ser projectada per l'arquitecte Eduard Ferrés i Puig amb influència de l'estil Secession vienes (1908-1909)

The Jover Serra i Cia factory and warehouse were built by Lluís Domènech in collaboration with his son Pere in 1909-1910

Els magatzems i la fàbrica Jover Serra i Cia són obra de Lluís Domènech amb la col·laboració del seu fill Pere Domènech (1909-1910)

Llimona. El 1912 el mateix Domènech projectà el panteó Font Montaner. De caire romànic, està cobert amb una cúpula semiesfèrica revestida de trencadís ceràmic multicolor. Destaquen les escultures al·legòriques dels quatre evangelistes fetes per Pau Gargallo.

El panteó més impressionant, però, és el panteó Busquets, de l'arquitecte Eduard Ferrés i Puig, aixecat entre 1906 i 1909. Presenta una decoració molt recarregada, amb referències escultòriques a la mort, als evangelistes i motius florals de roses. Hi destaquen també les lletres sinuoses del cognom Busquets a la porta ovalada.

Als afores del nucli urbà, i com a punt final de la nostra ruta, hi trobem el Castell de Santa Florentina. Lluís Domènech i Montaner va

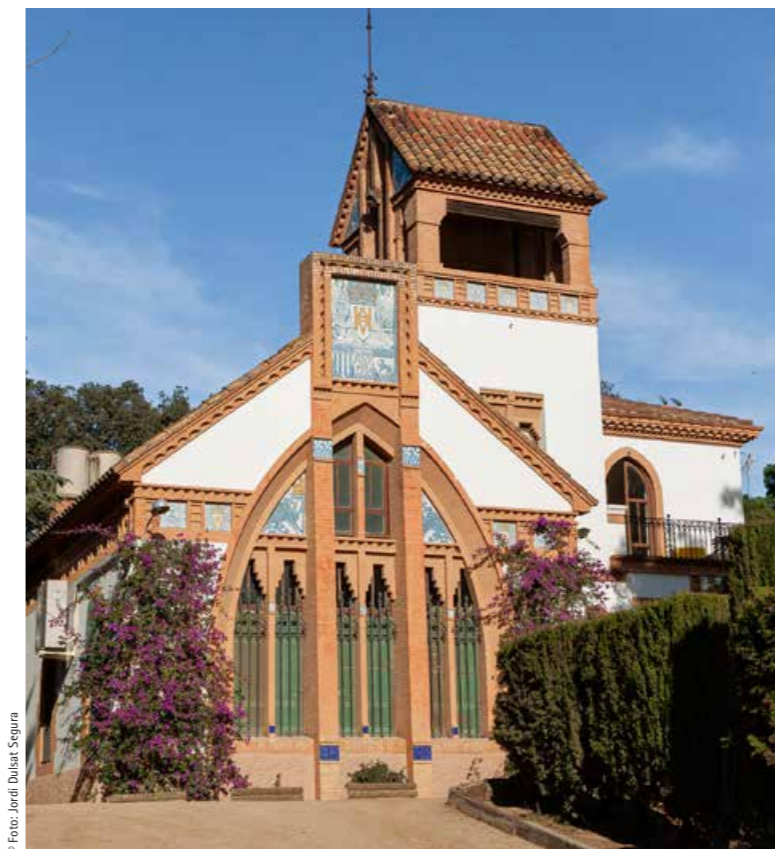
We continue our route along Riera Buscarons. As it changes its name to Riera del Pinar, we approach an outstanding example of industrial Modernisme, erected by the local bourgeoisie in a space destined to become the industrial district in the early twentieth century. The Jover, Serra i Cia factory's warehouse and office building is conceived almost as if it were a grand monument to industrial progress. In 1900, Lluís Domènech i Montaner had erected an industrial warehouse for the company (no longer extant) and in 1909 was commissioned to enlarge the premises with new buildings. Domènech designed the warehouse and office building in collaboration with his son Pere (to whom the contemporary press attributed the design). Most striking is the combination of exposed brick and smooth walls, along with the windows staggered at typically Modernista right angles to follow the roof line. In the centre he positioned a panel containing a ceramic mosaic a decorative element.

Between Passeig de la Misericòrdia and Torrent de Lledoners streets is located the industrial ensemble of the Carbonell factory, designed by Josep Puig i Cadafalch in 1899. The central building, designed for steam machinery, is one of the finest examples of industrial Modernisme in Canet. The finely worked timber window frames and wrought-iron balustrades in spider-web shapes are striking.

Central building of the Carbonell factory. One of the finest examples of the town's industrial Modernisme, it was designed by Josep Puig i Cadafalch in 1899

L'edifici central de la Fàbrica Carbonell, un dels millors exemples del Modernisme industrial de la vila, fou projectat per Josep Puig i Cadafalch el 1899

The Restaurant of Santuari was built in 1914 by Josep Puig i Cadafalch

El Restaurant del Santuari, va ser construït per Josep Puig i Cadafalch el 1914

We walk along Passeig de la Misericòrdia, leaving behind the old Casa Fló, a summer chalet built around 1912, whose architect is unknown. At the top of the avenue is the Restaurant del Santuari, by Puig i Cadafalch, erected in 1914 as a hostel and restaurant to receive visitors to the Santuari de la Mare de Déu de la Misericòrdia (Sanctuary of Our Lady of Mercy). The architect combined exposed brick and blue ceramic to contrast with the white walls. He also designed the surrounding park in 1896.

This stroll through Canet's Modernisme cannot come to a close without seeing some of the architectural gems housed in the town cemetery. Thus, by Lluís Domènech i Montaner we have the Domènech Roura vault, from 1910. Simple and open, it highlights the white marble cameo carved by Josep Llimona. In 1912, Domènech himself designed the Font Montaner vault. Roofed by a semi-spherical dome clad in multicoloured ceramic *trencadís*, it is built in a Romanesque style. The allegorical sculptures of the four evangelists carved by Pau Gargallo are striking.

Yet the most impressive structure is the Busquets vault by architect Eduard Ferrés i Puig, erected from 1906 to 1909. It boasts opulent decoration, containing sculptural references to death, the evangelists and floral motifs of roses. Also striking are the sinuous letters spelling out the Busquets surname on the ovaloid door.

Beyond the old town centre, as a final stop on our route, is the Castell de Santa Florentina (Saint Florentine Castle). Lluís Domènech i Montaner was commissioned to reform and enlarge

rebre l'encàrrec de reformar i ampliar l'antiga casa forta de Canet, propietat del seu oncle, l'editor Ramon de Montaner i Vila. Les obres s'executaren entre 1898 i 1914. L'arquitecte li va donar un aspecte de castell medieval gòtic amb l'ús de peces originals dels segles XV i XVI, especialment de l'antic monestir del Tallat. Hi col·laboraren escultors modernistes de primera línia, com Antoni Samarra, Carles Flotats, Dídac Massana i Eusebi Arnau. L'espai més purament modernista és la cripta, on destaca la figura jacent de Florentina Malattó, esposa de Ramon de Montaner, esculpida per Miquel Blay.

Acabem, doncs, la nostra passejada tal com l'hem iniciada, amb una obra de Lluís Domènech i Montaner. I és a la seva antiga residència familiar, la Casa museum, on el visitant pot aprofundir en el coneixement no només de l'arquitecte, sinó també dels edificis que acabem de presentar, tot gaudint de les rutes guiades que s'hi ofereixen. www.turismecanet.cat

www.turismecanet.cat

The town cemetery houses true architectural gems, such as the Montaner vault, built by Lluís Domènech in 1912 (above) and the Busquets vault, built by Eduard Ferrés, erected between 1906 and 1909 (below)

El cementiri municipal conté autèntiques joies arquitectòniques, entre les quals hi trobem el panteó Montaner, obra de Lluís Domènech de 1912 (sobre aquestes línies) i el panteó Busquets, obra d'Eduard Ferrés, erigit entre 1906 i 1909 (a sota)

Two images of the Castle of Santa Florentina's interior, reformed by Lluís Domènech between 1899 and 1912. Left: crypt with the reclining statue of Florentina Malattó, by Miquel Blay. Right: fireplace in the Throne Hall, by Dídac Massana

Dues imatges de l'interior del Castell de Santa Florentina, restaurat per Lluís Domènech entre 1899 i 1912. Esquerra: cripta amb l'estàtua jacent de Florentina Malattó, obra de Miquel Blay. Dreta: llar de foc Sala del Tron, obra de l'escultor Dídac Massana

Canet's old *casa forta* (fortified house), owned by his uncle, the editor Ramon de Montaner i Vila. The works were undertaken from 1898 to 1914. The architect gave it the appearance of a Gothic medieval castle by using original pieces from the fifteenth and sixteenth centuries, especially from the Tallat Monastery. The finest Modernista sculptors such as Antoni Samarra, Carles Flotats, Dídac Massana and Eusebi Arnau collaborated on the project. The most purely Modernista space is the crypt. Here, the reposing figure of Florentina Malattó, Ramon de Montaner's wife, sculpted by Miquel Blay, is striking.

We thus conclude our stroll, as we began, with a work by Lluís Domènech i Montaner. We are at his former family home, the House Museum, where visitors may learn more, not merely regarding the architect but also about the buildings we have just seen, by enjoying the guided routes on offer. www.turismecanet.cat

www.turismecanet.cat

Casa Flora was designed as a summer residence by the architect Eduard Ferrés i Puig for the landowner and industrialist Ramiro Busquets. The House was completed in 1925
La Vil·la Flora va ser projectada com a casa d'estiu per l'arquitecte Eduard Ferrés i Puig per al terratinent i industrial Ramiro Busquets. Les obres van acabar el 1925

Published by – Edita
Art Nouveau European Route
Ruta Europea del Modernisme

Honorary President
Adriano Colau Ballano

Executive President
Janet Sanz i Gil

Permanent Secretariat
Ajuntament de Barcelona
Institut del Paisatge Urbà i
la Qualitat de Vida
Avinguda Diagonal, 6-8
08001 Barcelona

Manager – Gerent
Javier Matilla Ayala

COUP DE FOUET

The Art Nouveau European
Route magazine
La revista de la Ruta Europea
del Modernisme
Núm. 37, 2022
ISSN 2013-1712
Dipòsit legal: B-3982-2003

www.artnouveau.eu
coupDefouet@coupDefouet.eu
Tel. +34 932 562 509
Fax +34 933 178 750

Editor – Director
Lluís Bosch

Staff Senior – Redactora en cap
Imma Pascual

Editorial Staff – Equip editorial
Ababel Emilio
Jordi Paris
Sònia Turon

Contributing to this issue
Han col·laborat en aquest número

Imre Bálint
Santi Barjau
Xavier Bolao
Camelia Buşu
Jordi Dulsat Segura
Manfred Geisler
Katalin Gellér
Erika Giuliani
Giulia Lucci
Ramona Novicov
Dominik Papst
Sylvie Pipoz
Valenti Pons Toujouse
Núria F. Rius
Teresa-M. Sala
Iolanda Serrano Seoane
Pedro Silva
Fruzsina Spitzer
Stefan Üner
Hans-Peter Wipplinger

Translation and proofreading
Traducció i correcció
Kevin Booth
Maria Lucchetti

Design and layout
Disseny i maquetació
Doslustrados

Printed by – Impressió
AGPOGRAF SA

THE ROUTE • LA RUTA

Discovering Canet de Mar's Singular Art Nouveau
Descobrint el Modernisme singular de Canet de Mar 2-15

POINT OF VIEW • PUNT DE VISTA

European Influences on Arte Nova: An Architectural Analysis
Les influències europees en l'estil Arte Nova: una anàlisi arquitectònica 20-29

LIMELIGHT • PROTAGONISTES

The Art of Miksa Róth
L'art de Miksa Róth 30-43

MEMÒRIA • MEMORY

Pianos Ortiz Et Cussó, Art Nouveau and Music
Pianos Ortiz Et Cussó, Modernisme i música 44-55

EXPOSICIÓ • EXHIBITION

Hagenbund: From Moderate to Radical Modernism
Hagenbund: d'una modernitat moderada a una modernitat radical 56-65

SINGULAR

Les Planes: A Secession School in the Heart of Catalonia
Les Planes, una escola Secession al cor de Catalunya 66-75

THE CENTRE • EL CENTRE

Darvas-La Roche House: Romania's First Art Nouveau Museum
La Casa Darvas-La Roche: el primer museu del Modernisme de Romania 76-87

REPORT • INFORME

Growth, Consolidation and Fourth Congress
Creixement, consolidació i quart Congrés 88-93

ENDEAVOURS • INICIATIVES

..... 94-105

AGENDA

..... 105-107

2000 copies of this issue of *coupDefouet* have been printed and distributed worldwide to authorities and staff of member entities of the Art Nouveau European Route, to experts in the field of Art Nouveau and to the members of the Art Nouveau Club.

Dos mil exemplars d'aquest número de *coupDefouet* han estat impresos i distribuïts arreu del món a les autoritats i professionals de les entitats de la Ruta Europea del Modernisme, als experts en el camp del Modernisme i als membres de l'Art Nouveau Club.

Qualitat i rigor

És sempre un plaer editar la revista *coupDefouet*. En aquest número 37, tenim la sort de comptar amb col·laboracions d'una qualitat extraordinària.

L'article sobre el patrimoni de Canet de Mar és un bon exemple del fet que, a Catalunya, pel que fa al Modernisme cal veure-hi més enllà de Barcelona. Aquest article és especialment apropiat tenint en compte que l'any 2023 serà el centenari de la mort de Lluís Domènech i Montaner, l'arquitecte dels edificis més importants d'aquest municipi.

Un altre article que cal destacar és la contribució de Katalin Gellér, "L'art de Miksa Róth", dedicat al gran geni del vitrall hongarès que va deixar obra en la molta de la millor arquitectura Secession construïda a l'antic Regne d'Hongria. També relacionada amb la Secessió és la gran notícia que ens porta Ramona Novicov des d'Oradea, sobre el nou Museu del Modernisme de Romania que s'acaba d'obrir a la Casa Darvas-La Roche, restaurada fa ben poc. És impressionant com el Modernisme romanès ha guanyat posicions en els darrers anys, en especial a la regió de Transilvània. Ha passat ràpidament de l'oblit relatiu a guanyar-se un lloc al centre del panorama de l'Art Nouveau Europeu.

Per acabar, també val la pena mencionar dos articles de valor científic. Per una banda, la recerca original de Teresa-M. Sala sobre la fàbrica de pianos Ortiz Et Cussó, publicat aquí per al públic general per primera vegada. Per l'altra, la minuciosa anàlisi que fa Pedro Silva sobre la influència de l'Art Nouveau europeu sobre l'Arte Nova portuguesa, que va acompanyada d'uns esplèndids dibuixos tècnics.

I un petit recordatori. La crida a contribucions del IV Congrés Internacional *coupDefouet* sobre Art Nouveau ja és oberta. Teniu fins al 15 de novembre de 2022 per a presentar una comunicació al Comitè Científic. També teniu fins la mateixa data per a registrar-vos amb descompte. Per a més informació, aneu a les pàgines 88-92.

Quality and Rigour

It is always a pleasure to publish the magazine *coupDefouet*. In this issue No. 37 we have been gifted with contributions of an extraordinary quality.

The article on Canet de Mar's Art Nouveau heritage is a good illustration of the fact that in Catalonia there is plenty more to see beyond Barcelona. This piece is particularly appropriate in the proximity of 2023, which will be the 100th anniversary of the death of Lluís Domènech i Montaner, architect of the most relevant buildings in this town.

Another wonderful article in this issue is Katalin Gellér's "The Art of Miksa Róth", devoted to the great stained-glass genius, whose work is present in much of the best Secession architecture built in the old Kingdom of Hungary. Also related to Secession is the great news brought by Ramona Novicov on the recently opened Romanian Art Nouveau Museum, in the fully restored Darvas-La Roche house in Oradea. It is remarkable how Romanian Art Nouveau has come to the forefront in recent years, particularly in the Transylvania region. It has quickly evolved from a relatively unknown backwater to occupy a deserved space in the centre stage of European Art Nouveau.

Finally, it is worth mentioning two articles of scientific relevance. On one hand, Teresa-M. Sala's original research on the Ortiz Et Cussó piano manufacturers, published here for the general public for the first time. On the other, Pedro Silva's sober analysis of the influence of European Art Nouveau on Portuguese Arte Nova, which comes complete with splendid technical drawings.

And just a quick reminder. The Call for Papers of the 4th *coupDefouet* International Congress on Art Nouveau is now open. You have time until November 15 2022 to submit a paper to the Scientific Committee. Similarly, the early bird discount registration will only last until November 15. More information on pages 89-93.

Fe d'errada

L'oli sobre taula pintat per Hermen Anglada Camarasa el 1898, *Dona de nit a París*, es va publicar a la revista *coupDefouet* núm., 36, pàg. 81. Però el copyright de la imatge era equivocac. El correcte és: © Museo de Bellas Artes de Asturias. Col. Pedro Masaveu

Erratum

This 1898 oil on panel by Hermen Anglada Camarasa, *Woman at Night in Paris*, was featured in *coupDefouet* No. 36, p. 81. But the copyright was wrong. It should have read: © Museo de Bellas Artes de Asturias. Col. Pedro Masaveu

Agraïments especials

Malva Calzado
Cécile Castagnola
Montse Coromina
Gisela Christiansen
Frédéric Descouturelle
Antoni Esplugas

Elke Estel
Peter Forster
Christoph Fuchs
Marta Grassot Radresa
Aline Henchoz
Xavier Jové

Hans-Peter Klut
Juan A. Martín Jaimez
Montserrat Molas Xarles
Susanne Löffler
François Loyer
Léna Miklós

cDf n. 37

Klaus Pokorny
Miquel Ribas
Nina Schwarzenberger
Jürgen Seidel
Jordi Serchs Serra
Johannes Stoll

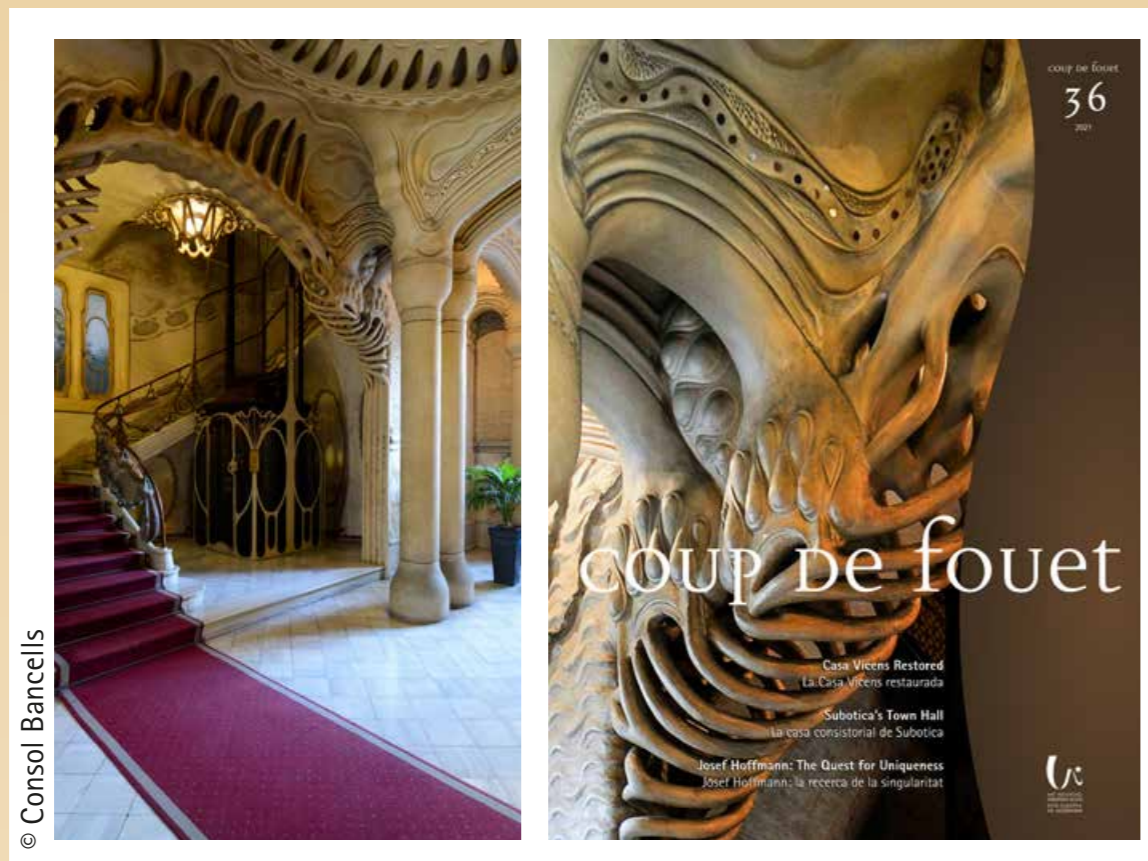
Special thanks to

Pere Vivas
Željko Vukelić
Franz Zadniček
Szamódy Zsolt

Ajuntament de Les Planes d'Hostoles
Deutscher Kunstverlag
Éditions du Cercle Guimard
Museu del Modernisme de Barcelona
Museu Nacional d'Art de Catalunya
Triangle Postals
Wiesbaden Museum

Previous Cover Contest

Concurs coberta anterior

© Consol Bancells

Detail of a capital in the vestibule of Casa Sayrach, by the architect Manuel Sayrach i Carreras, from 1917

Detall d'un capitell del vestibul de la Casa Sayrach, obra de l'arquitecte Manuel Sayrach i Carreras de 1917

The cover contest for *coupDefouet* No 36 had the highest number of entries ever and all the answers were correct. The image had already been published on page 61 of issue 33 of our magazine in the article by Núria Gil Farré, "Casa Sayrach: A Tribute to Life" (page 33).

The draw among all answers had the following result: first prize (a selection of recent Art Nouveau books, courtesy of their publishers, and a one-year subscription to the Art Nouveau Club) for Peter Ranson from Edinburgh; second prize (one-year subscription to the Art Nouveau Club) for Jose M. Royes Alsina from Barcelona.

El concurs de la coberta del *coupDefouet* núm. 36 ha tingut el major nombre de participants i d'incertants fins ara. La imatge del concurs es va publicar a la pàgina 61 del núm. 33 de la nostra revista en l'article de Núria Gil Farré "La Casa Sayrach: un homenatge a la vida".

El resultat del sorteig ha estat el següent: primer premi (una selecció de llibres modernistes recentment publicats, patrocini de les editorials, i una subscripció d'un any a l'Art Nouveau Club) per a Peter Ranson, d'Edimburg; segon premi (subscripció d'un any a l'Art Nouveau Club) per a Jose M. Royes Alsina, de Barcelona.

Our "innocent hand" this time was that of the Urban Landscape Institute's architect, Marta Guitart i Farrerons.

En aquesta ocasió, la "mà innocent" ha estat la de l'arquitecta de l'Institut del Paisatge Urbà Marta Guitart i Farrerons

Endevineu la coberta d'aquest número!

Guess This Issue's Cover!

Participeu en el nostre concurs! Podeu identificar la imatge de la coberta d'aquest número 37 de *coupDefouet*? Endevineu-la i podreu entrar en el sorteig per guanyar algun d'aquests premis:

1r premi: la selecció de llibres modernistes (a sota) de recent publicació, patrocinats per les editorials, i una subscripció d'un any a l'Art Nouveau Club

2n premi: una subscripció gratuïta d'un any a l'Art Nouveau Club

(Els premis es poden enviar com a regal a qui esculli el/la guanyador/a.)

Envieu-nos un email identificant el tipus d'obra i el nom de l'autor. Recordeu incloure el vostre nom, adreça postal i un telèfon de contacte.

Data límit: 15 de novembre de 2022

Take part in our competition! Can you identify the cover image on *coupDefouet* No 37? Guess it and you could go in the draw to win one of these prizes:

First prize: the selection of recent Art Nouveau books shown below, courtesy of their publishers, and a year's free subscription to the Art Nouveau Club

Second prize: a free one-year subscription to the Art Nouveau Club

(These prizes may be sent as a gift to whomever the winner chooses.)

Send us an email identifying the type of work and the name of its creator. Remember to include your name, postal address and a contact phone number.

Deadline for entries: 15 November 2022

Primer premi

First Prize

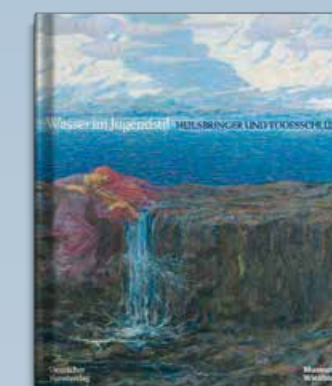
Gaudi is the exhibition catalogue that the National Art Museum of Catalonia (MNAC) dedicated to Catalonia's most outstanding architect, Antoni Gaudí. Courtesy MNAC, Barcelona (see p. 95)

Gaudi és el catàleg de l'exposició que el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) va dedicar a l'arquitecte català més destacat, Antoni Gaudí. Patrocini del MNAC, Barcelona (vegeu pàg. 94)

The publication brings together, for the first time, the entire production and use that Hector Guimard made of ceramics, placing them in their historical context. Courtesy of Editions du Cercle Guimard, Paris (see p. 97)

La publicació reuneix, per primera vegada, tota la producció i l'ús que Hector Guimard va fer de la ceràmica, ressituant-la en el seu context històric. Patrocini d'Éditions du Cercle Guimard, Paris (vegeu pàg. 96)

The publication accompanying the exhibition "Water in Art Nouveau: Wellsprings and Drowning Depths", presently on show. Courtesy of Wiesbaden Museum (see p. 101)

Catàleg que acompanya l'exposició "L'aigua en el Modernisme: font de salvació i gola de la mort", actualment en mostra. Patrocini del Museu Wiesbaden (vegeu pàg. 100)

Primer i segon premi

First & Second Prizes

Both the first and second prizes feature a one-year subscription to the Art Nouveau Club, which includes the two 2022 *coupDefouet* issues and the *coupDefouet* Calendar 2023

Tant el primer com el segon premi inclouen una subscripció d'un any a l'Art Nouveau Club, amb les dues revistes *coupDefouet* de 2022 i el calendari *coupDefouet* 2023

20 PUNT DE VISTA

Les influències europees en l'estil Arte Nova: una anàlisi arquitectònica

Pedro Silva
Doctor en Arquitectura, investigador especialista en Modernisme, Lisboa
phd.arch.pedrosilva@gmail.com

El 2016 es va concloure un estudi pioner fruit de la recerca científica duta a terme com a part d'una tesi doctoral sobre arquitectura modernista portuguesa i europea. L'objectiu principal era contribuir a la difusió, la promoció i l'avaluació del patrimoni modernista portuguès durant aquest període singular. L'estudi es proposava i va reeixir a verificar l'existència d'un estil local únic de l'arquitectura modernista, conegut com a "Arte Nova" a Portugal, amb unes característiques estètiques específiques. Consistia concretament en una anàlisi gràfica de les composicions geomètriques dels edificis Arte Nova distribuïts per tots els districtes, de nord a sud del país.

L'arquitectura Arte Nova va sorgir amb especial protagonisme en cinc districtes de la costa portuguesa, com són Oporto, Aveiro, Coïmbra, Leiria i Lisboa. Si bé hi ha pocs edificis Arte Nova rellevants en la resta de districtes nacionals, molts edificis mostren ornamentacions Arte Nova a les façanes, tot i que alguns presenten un eclecticisme notable.

En el context europeu, el pas del segle XIX al XX, conegut com la Belle Époque, fou un període d'una estabilitat política notable, combinada amb grans avenços científics en els àmbits social, econòmic i arquitectònic. En la darrera dècada del segle XIX va sorgir un estil, que s'anomenaria Modernisme, que pretenia trencar la tendència de l'eclecticisme predominant a Europa fins aleshores. S'ha dit que aquest moviment fou un fenomen efímer que buscava abandonar els eclecticismes per crear alguna cosa totalment nova. L'arquitectura modernista va abraçar el concepte d'"unitat de les arts", especialment pel que fa a interiors i façanes.

In the European context, the turn of the nineteenth and twentieth centuries, known as the Belle Époque, was a period of considerable political stability, combined with great scientific advances in the social, economic and architectural arenas. In the last decade of the nineteenth century a style appeared, which would be dubbed Art Nouveau, that sought to break the trend for eclecticism predominant in Europe until then. It has been claimed that this movement was an ephemeral phenomenon seeking to renounce eclecticism and create something totally new. Art Nouveau architecture espoused the concept of "unity of the arts", specifically in terms of building interiors and facades.

Left: Arte Nova Museum in Aveiro (1907), by Francisco Augusto da Silva Rocha and Ernesto Korrodi. Right: Saint Cyr House, Brussels (1900), by Gustave Strauven. The influence of Belgian Art Nouveau can be seen in the design of the façades' ground floor and the wrought-iron elements

Esquerra: Museu d'Arte Nova d'Aveiro (1907), de Francisco Augusto da Silva Rocha i Ernesto Korrodi. Dreta: Palauet Saint Cyr de Brussel·les (1900), de Gustave Strauven. La influència de l'Art Nouveau belga es pot apreciar en el disseny de la planta baixa de les façanes i en els elements de ferro forjat

POINT OF VIEW²¹

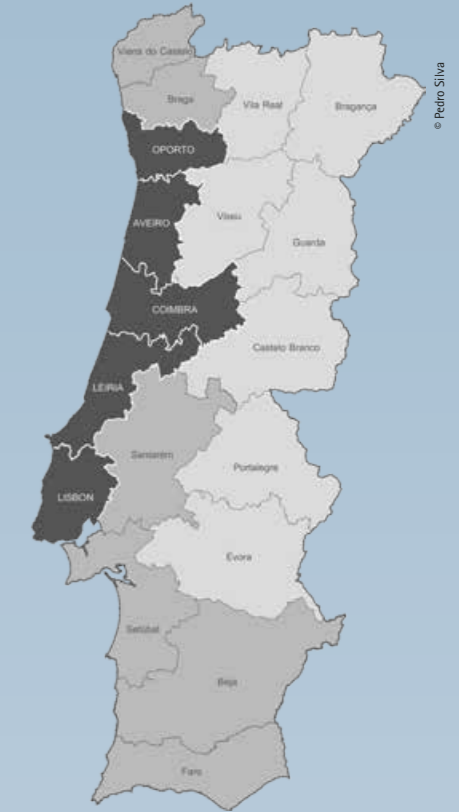
European Influences on Arte Nova: An Architectural Analysis

Pedro Silva
Doctor in Architecture, researcher specialising in Art Nouveau, Lisbon
phd.arch.pedrosilva@gmail.com

In 2016, a pioneering study was concluded resulting from scientific research as part of a doctoral thesis on Portuguese and European Art Nouveau architecture. Its main goal was to contribute to disseminating, promoting and evaluating Portuguese Art Nouveau architectural heritage during this unique period. The study successfully set out to verify the existence of a single local style of Art Nouveau architecture, known as "Arte Nova" in Portugal, one possessing specific aesthetic characteristics. It consisted specifically of graphically analysing the geometrical compositions of Arte Nova buildings, distributed across all districts from north to south of the country.

Arte Nova architecture arose with more prominence in five districts on the Portuguese west coast, namely Oporto, Aveiro, Coimbra, Leiria and Lisbon. While there are few relevant Arte Nova buildings in the remaining national districts, many buildings offer Arte Nova ornamentation affixed to their facades, even if some buildings display notorious eclecticism.

In the European context, the turn of the nineteenth and twentieth centuries, known as the Belle Époque, was a period of considerable political stability, combined with great scientific advances in the social, economic and architectural arenas. In the last decade of the nineteenth century a style appeared, which would be dubbed Art Nouveau, that sought to break the trend for eclecticism predominant in Europe until then. It has been claimed that this movement was an ephemeral phenomenon seeking to renounce eclecticism and create something totally new. Art Nouveau architecture espoused the concept of "unity of the arts", specifically in terms of building interiors and facades.

The five west-coast districts with the highest concentration of Arte Nova buildings are highlighted in dark grey

Els cinc districtes de la costa oest amb major concentració d'edificis Arte Nova apareixen destacats en gris fosc

The Commercial Association of Coimbra was designed by the architect Manuel Gonçalves de Campos in 1909

Seu de l'Associació de Comerciants de Coimbra, obra de l'arquitecte Manuel Gonçalves de Campos de 1909

22 PUNT DE VISTA

coupdefouet 37 | 2022 | www.artnouveau.eu

© Pedro Silva

© Pedro Silva

Left: Hôtel Edmond van Eetvelde (1895), by Victor Horta in Brussels. Right: Thermal spa Albano Coutinho (1900) in Anadia, by Jaime Inácio dos Santos. The influence of Belgian Art Nouveau can be clearly seen in the undulating forms, combined with the iron elements, so characteristic of Victor Horta's architecture

Esquerra: Palauet Edmond van Eetvelde (1895), de Victor Horta, a Brussel-les. Dreta: Balneari termal Albano Coutinho (1900), de Jaime Inácio dos Santos, a Anadia. La influència de l'Art Nouveau belga es veu clarament en les formes ondulades, combinades amb els elements de ferro, tan característics en l'arquitectura de Victor Horta.

Sens dubte hi ha un retard temporal entre el Modernisme europeu (ca. 1893-1905) i els exemples portuguesos (ca. 1905-1915). Aquest primer estil arquitectònic europeu del segle XX inclou un patrimoni arquitectònic Arte Nova únic, d'un interès extraordinari, que reclama ser estudiat amb més profunditat.

Els mentors de l'Arte Nova no eren mers arquitectes, sinó creadors pertanyents a nombroses disciplines, com ara enginyers, mestres d'obra i constructors, que van contribuir de manera significativa a la difusió del moviment arreu del país. Si bé per tot el territori trobem nombrosos edificis d'arquitectes desconeguts i de creadors diversos que formen un grup considerable d'especial interès, malauradament molts d'altres van ser enderrocats prematurament.

Arquitectes com Francisco Augusto da Siva Rocha i Ernesto Korrodi van crear el nombre més important d'edificis Arte Nova de Portugal. El primer va treballar com a arquitecte al districte d'Aveiro, clarament influït per models europeus. El segon va treballar a tot Portugal, i va deixar edificis notables,

especialment al centre de Lisboa. Això no obstant, van ser els mestres d'obra i els constructors, a més dels arquitectes, els qui van crear molts dels edificis que presenten tendències Arte Nova, sobretot a Oporto i Lisboa.

Amb una metodologia innovadora, l'estudi va pretendre determinar l'origen de les influències dels edificis Arte Nova. Així, va permetre comparar els edificis portuguesos amb els europeus en un context que permetia percebre'ls clarament. Es tractava de simples rèpliques de models europeus, copiades de centres de difusió internacionals, o potser els edificis Arte Nova de Portugal comptaven amb les seves pròpies innovacions tècniques i estètiques?

Es van analitzar aquest grup d'edificis utilitzant criteris ajustats a la realitat portuguesa. Es van establir un Graus de Puresa concrets segons unes anàlisis diferenciades.

Una metodologia innovadora va ajudar a determinar l'origen de les influències dels edificis Arte Nova

POINT OF VIEW²³

In Portugal's case, there undeniably exists a lag in time between European Art Nouveau (ca. 1893-1905) and Portuguese prototypes (ca. 1905-1915). This first European architectural style of the twentieth century includes unique Arte Nova architectural heritage of extraordinary interest that is begging for in-depth study.

Arte Nova's mentors were not merely architects but creators in many disciplines, such as engineers, master builders and builders, who significantly contributed to the movement's diffusion throughout the country. While several buildings by unknown architects and diverse creators scattered throughout the territory form a considerable group of special interest, many others were unfortunately demolished prematurely.

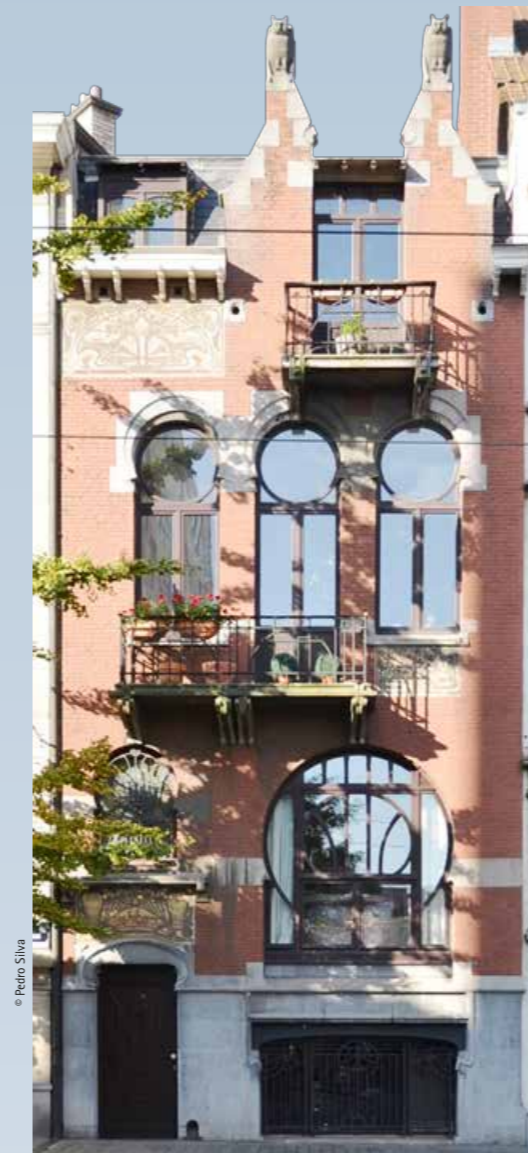
An innovative methodology helped to determine the provenance of the influences in Arte Nova buildings

Architects such as Francisco Augusto da Silva Rocha and Ernesto Korrodi created the most significant number of Portugal's Arte Nova buildings. The former was a private architect working in the Aveiro district, and clearly influenced by European models. The latter designed throughout Portugal, and so left behind notable examples, particularly in the centre of Lisbon. Yet it was effectively master builders and builders, in addition to architects, who strikingly created many buildings displaying Arte Nova tendencies, particularly in Oporto and Lisbon.

Employing an innovative methodology, the study aimed to determine the provenance of the influences in Arte Nova buildings. Thus, it enabled the Portuguese buildings to be compared with European ones in a context in which they could be perceived clearly. Were they mere replicas of the European models, copied from international centres of diffusion, or did Arte Nova buildings in Portugal have their own technical and aesthetic innovations?

© Pedro Silva

© Pedro Silva

© Pedro Silva

The relationship between the buildings Domingos José Fernandes House (1906) in Oporto, by E. E. Augusto de Parada and Silva Leitão (top) and Les Hiboux House (1899) in Brussels, by Édouard Pelseeneer (left) is the geometrical shape of the oculus on the first floors. Right: Vila Africana (1911-1918) in Ilhavo. Although its garage door is not an oculus, the sinuous, circular shape relates to Belgian Art Nouveau

La relació entre els edificis, Casa Domingos José Fernandes (1906), a Porto, d'E. E. Augusto de Parada i Silva Leitão (a dalt), i Casa Les Hiboux (1899), a Brussel·les, d'Édouard Pelseeneer (esquerra), és la forma geomètrica dels òculs del primer pis. Dreta: la Vila Africana (1911-1918), a Ilhavo, tot i que la forma circular i sinuosa de la porta del garatge no és un òcul, es relaciona amb l'Art Nouveau belga

coupdefouet 37 | 2022 | www.artnouveau.eu

24 PUNT DE VISTA

Cal assenyalar que aquest estudi pretenia confirmar l'existència o no d'una arquitectura portuguesa Arte Nova particular, amb els seus atributs propis. I també buscava verificar quines influències europees van ser rellevants per als arquitectes portuguesos de les primeries del segle XX.

Pel que fa a la metodologia de treball, es va desenvolupar en dues parts. La primera fase va consistir en treball de camp, concretament la identificació i catalogació dels edificis Arte Nova. Amb aquest objectiu, es van realitzar un seguit de viatges nacionals i a l'estranger, sobretot a centres de difusió europeus, per observar, fotografiar i catalogar edificis en la seva ubicació. Malauradament, a causa de certes distorsions

òptiques degudes a imperfeccions de la lent, les fotografies van resultar en general amorfes i es van haver de corregir digitalment per tal de representar projeccions ortogonals sense efectes de perspectiva. Així doncs, tant els procés com la metodologia són innovadors. Es va utilitzar un programari d'ortorectificació per corregir les perspectives de les fotografies horitzontalment i verticalment, amb rectificacions digitals per reduir substancialment les deformacions. Convé assenyalar també que alguns d'aquests edificis són molt alts i estan situats en conglomerats urbans molt densos i de carrerons estrets, de manera que sovint no era possible captar una imatge fotogràfica de tota la façana de l'edifici. Per

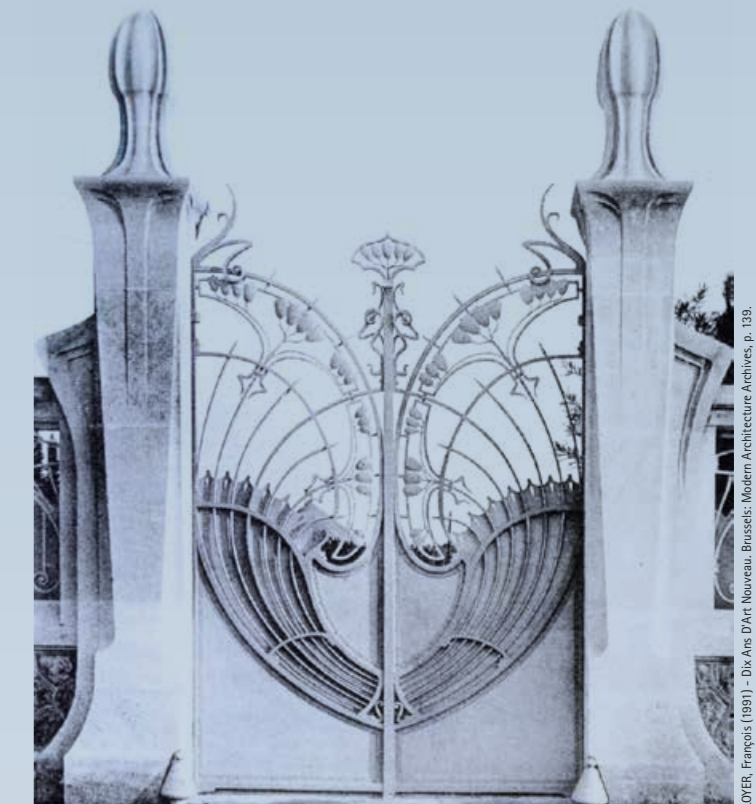
Left: rear façade of Aveiro's Arte Nova Museum. Right: the building by François Hemelsoet (1906), located at Louis Bertrand Avenue 38 in Brussels. Both houses present similar semi-circular openings, a special characteristic of Art Nouveau architecture, while the façades display different decorative motifs

Esquerra: façana posterior del Museu d'Arte Nova d'Aveiro. Dreta: l'edifici de François Hemelsoet (1906), situat a l'avinguda Louis Bertrand, 38, a Brussel·les. Ambdós cases presenten obertures semicirculars semblants, una característica especial de l'Art Nouveau, mentre que les façanes mostren motius decoratius diferents

POINT OF VIEW²⁵

Analysis of this set of buildings was carried out using criteria that were adjusted for the Portuguese reality. So specific Grades of Purity were determined according to differentiated analyses. It should be stressed that this study aimed to validate whether, in fact, a unique Portuguese Arte Nova architecture with its own attributes exists. It furthermore sought to verify what European influences had a bearing on Portuguese architects in the early twentieth century.

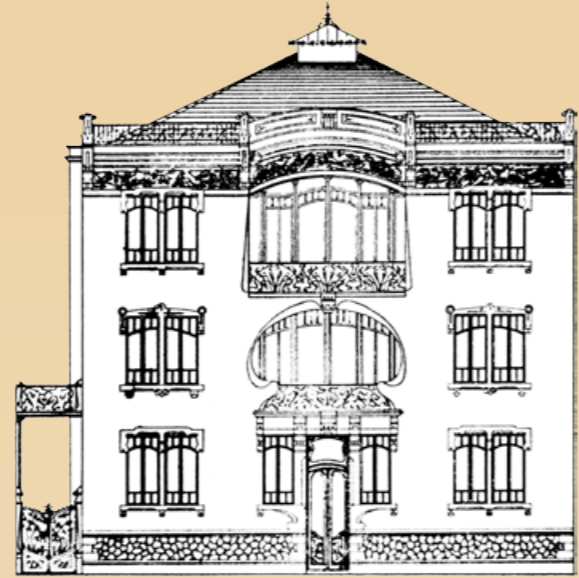
Regarding the working methodology, it was carried out in two parts. The first phase involved fieldwork – namely, identifying and cataloguing the Arte Nova buildings. For this purpose, a series of field trips were undertaken nationally and internationally, mainly to European centres of diffusion to observe, photograph and catalogue buildings on location. Unfortunately, due to optical distortions caused by imperfections in the lens, the photographs generally appeared amorphous and had to be corrected digitally so as to represent orthogonal (right-angle) projections with no perspective effects. So, both process and methodology were innovative. An orthorectifying software was used to correct the photo's perspectives horizontally and vertically, making digital rectifications to substantially reduce the deformations. It is also important to note that

The iron gates of the houses in Ílhavo, Aveiro, ca. 1906 (top) and Abel José da Cruz's former house, built in 1906 by José Rodrigues Prieto in Lisbon (left), are authentic replicas of the Bergeret House in Nancy, 1906, by Lucien Weissenburger (right)

Les portes de ferro de les cases d'Ílhavo, Aveiro, ca. 1906 (a dalt) i l'antiga casa Abel José da Cruz, construïda el 1906 per José Rodrigues Prieto a Lisboa (esquerra), són rèpliques autèntiques de la casa Bergeret de Nancy, 1906, obra de Lucien Weissenburger (dreta)

26 PUNT DE VISTA

tant, es van crear fotomuntatges amb la intenció d'aconseguir una única foto representativa de cada façana amb el suport de modelatge 3D.

La segona fase va consistir a realitzar una anàlisi interpretativa dels edificis Arte Nova de Portugal. Per fer-ho, va caldre establir uns paràmetres qualificadors segons els diferents Graus de Puresa. Això es deu al fet que alguns edificis presenten uns eclecticismes notables en les seves façanes. La determinació dels paràmetres qualificadors de Graus de Puresa dins l'abast de l'avaluació i l'estudi dels edificis és un concepte innovador adoptat en el camp d'estudi arquitectònic d'aquests edificis.

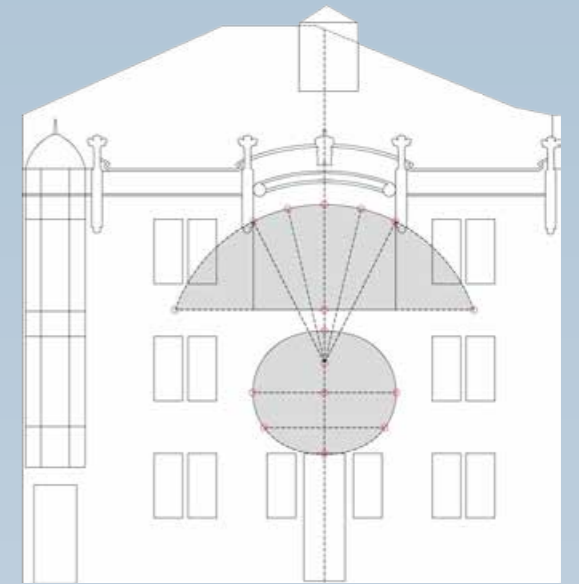
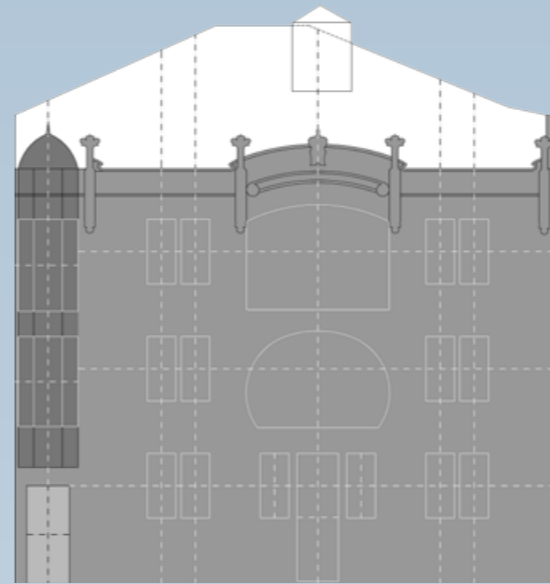
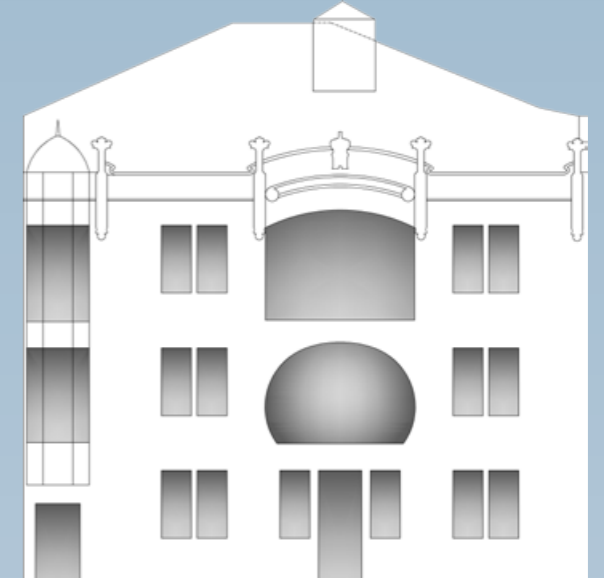
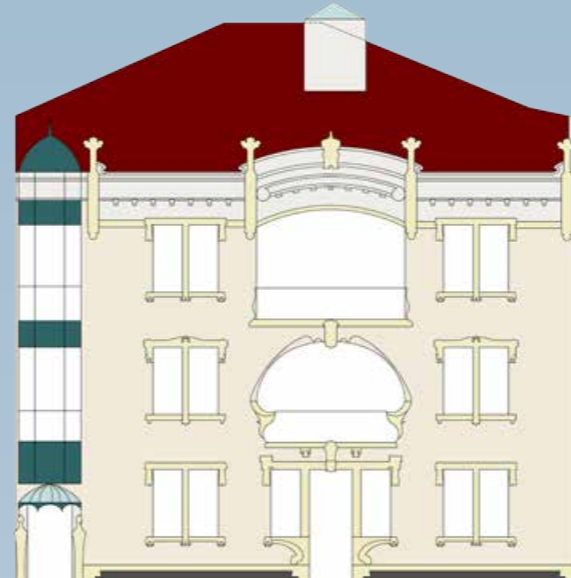
En el context portuguès, vam determinar tres Graus de Puresa, que vam etiquetar com a graus 1, 2 i 3. El grau 3 corresponia als edificis d'aquest estil amb un major grau de puresa a escala nacional. El grau 2 abastava edificis intermedis; és a dir, els que presentaven atributs majoritàriament Arte Nova però que contenien alguns eclecticismes. El grau 1 englobava els edificis més eclèctics. Quan fou necessari, els edificis de grau 3 es van comparar amb exemples internacionals dels centres

de difusió europeus. Per distingir-los dels exemples portuguesos, vam classificar els edificis d'aquests centres de difusió com a grau 4.

D'aquesta manera, es va dur a terme una anàlisi gràfica del patrimoni arquitectònic portuguès d'un total de trenta-sis edificis Arte Nova ubicats en els cinc districtes costaners de Portugal que ja hem mencionat. Per als vint edificis de grau 3, es va realitzar una anàlisi gràfica de les composicions i les geometries de les façanes. Inclouen: un informe fotogràfic, dibuixos d'observació de les façanes originals, aixecaments topogràfics, superposició de fotografies i dibuixos de vectors, estudis cromàtics, anàlisis de façanes, obertures i altres elements constructius, estudis planimètrics i anàlisis compostives i geomètriques de les façanes. Atès que aquests eren els edificis més purs a escala nacional, les anàlisis van ser les més detallades.

Pel que fa als sis edificis de grau 2, es va realitzar un estudi de les façanes parcials i de detalls específics de l'estil, amb el suport d'elements gràfics i fotogràfics. Per als deu edificis de grau 1, es va desenvolupar una

POINT OF VIEW²⁷

This page and opposite show the various graphic analyses carried out on a Grade of Purity 3 building. In this case: Abel José da Cruz house, 1906, in Lisbon, by José Rodrigues Prieto

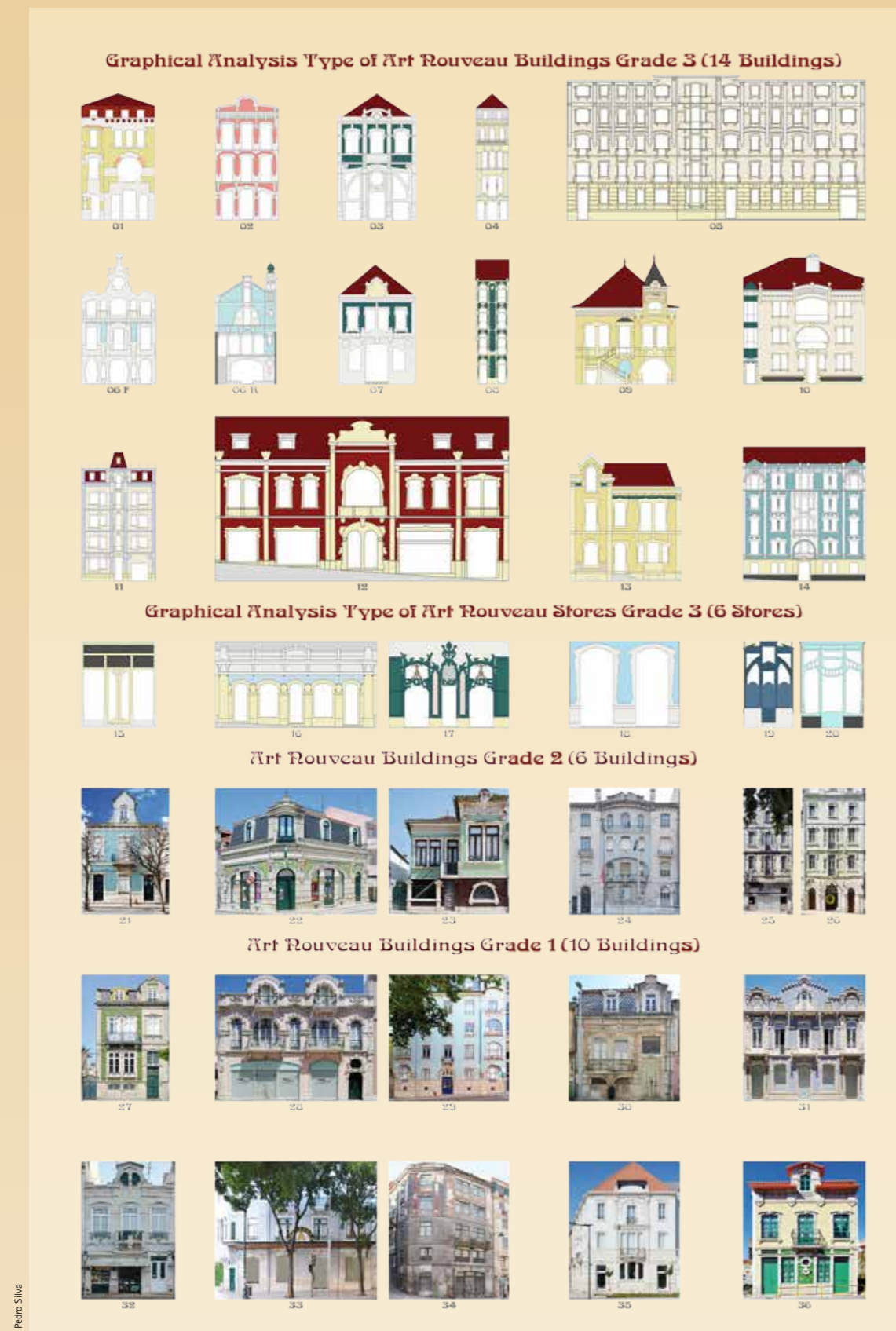
En aquesta doble pàgina es mostren les diverses anàlisis gràfiques realitzades en un edifici de Grau de Puresa 3. En aquest cas: Casa Abel José da Cruz, 1906, de Lisboa, obra de José Rodrigues Prieto

some of these buildings are very tall and located in very dense urban agglomerations with narrow streets. Thus, it was often not possible to create a photographic record of the entire building facade. Therefore, photomontages were created with the intention of acquiring an individual, representative photo of each facade, supported by 3D modelling.

The second phase involved making an interpretative analysis of Portugal's Arte Nova buildings. For this, it was necessary to establish qualifying parameters according to different Grades of Purity. This is because some buildings exhibit notorious eclecticism applied to their facades. Determining the qualifying parameters of Grades of Purity within the scope of the evaluation and study of the buildings was an innovative concept adopted in these buildings' architectural field of study.

In the Portuguese context, we determined three Grades of Purity, which we labelled Grades Three, Two and One. Grade Three corresponded to buildings of the style with a higher purity grade at a national level. Grade Two covered intermediate buildings; that is, those with attributes that were mainly Arte Nova, but contained a few eclecticismes. Grade One contained the most eclectic buildings. When necessary, Grade Three buildings were compared with international exemplars from the European centres of diffusion. So as to distinguish these from the Portuguese prototypes, we classed the buildings in the disseminating nucleuses as Grade Four.

In this way, graphical analysis of Portuguese architectural heritage was carried out on a total of thirty-six Arte Nova buildings, located in the five Portuguese west coast districts mentioned above. For the twenty Grade Three buildings, a

Poster featuring the 36 Arte Nova buildings, grouped according to the Grade of Purity
 Cartell que presenta els 36 edificis Arte Nova, agrupats segons el Grau de Puresa

anàlisi d'elements individuals i ornamentacions, basada solament en la visió de l'informe fotogràfic de cada edifici. En aquests darrers dos casos, no va caldre desenvolupar una anàlisi tan detallada, ja que els Graus de Puresa eren relativament inferiors al dels edificis de grau 3. En resum, determinar els Graus de Puresa va permetre avaluar el conjunt complet d'edificis nacionals utilitzant uns criteris específics atenent al context local.

En conclusió, podem assenyalar que trenta-dos dels trenta-sis edificis analitzats mostraven influències belgues, tant en les geometries i les composicions de les façanes com en les seves ornamentacions. També vam poder verificar que dos dels edificis presentaven influències de la

Secession austríaca, mentre que dos locals comercials exhibien tendències de l'Art Nouveau francès. Pel que fa a una de les preguntes principals de l'estudi, concretament si malgrat la realitat i les limitacions locals existien innovacions tècniques i estètiques procedents de models occidentalitzats, podem concloure que no són, parlant amb propietat, innovacions, sinó representacions estètiques aplicades per arquitectes portuguesos segons models belgues. Es pot parlar d'una arquitectura portuguesa Arte Nova que presenta atributs propis –la majoria dels edificis presenten un caràcter específic– alhora que segueix clarament els principis i les tendències de l'Art Nouveau belga.

POINT of view²⁹

graphical analysis was carried out on the compositions and geometries of the façades. This included: a photographic report; observational drawings of the original façades; topographical surveys; photos and vector drawings overlaid; chromatic studies; analyses of façades, bays and other construction elements; planimetric studies, and the façades' compositional and geometrical analyses. Given that these buildings are the purest at a national level, in this case, the analyses were the most detailed.

For the six Grade Two buildings, a study of partial façades and specific details of the style was undertaken, supported by the graphical and photographic components. For the ten Grade One buildings, an analysis of individual elements and ornamentations was carried out, based solely on viewing each building's photographic report. In the latter two situations, it was not necessary to carry out such detailed analyses, since their Grades of Purity were relatively lower than the Grade Three buildings. In summary, determining the Grades of Purity enabled evaluation of the entire ensemble of national buildings using concrete criteria given the local context.

Left: the former Agricultural Cooperative, ca. 1912, architect unknown. This is an example of the Vienna Secession influence on Arte Nova. Right: the Secession building in Vienna from 1902, built by Ferdinand Krenz & Friedrich Erhart

Esquerra: l'antiga Cooperativa Agrícola, ca. 1912, d'arquitecte desconegut, és un exemple de la influència de la Secession Vienesa en l'Arte Nova. Dreta: edifici d'estil Secession, obra dels arquitectes Ferdinand Krenz & Friedrich Erhart (1902)

In conclusion, it should be pointed out that thirty-two of the thirty-six buildings analysed showed Belgian influences, both in the façades' geometries and compositions, as well as in their ornamentations. We were also able to verify that two buildings revealed influences of the Austrian Secession while two commercial stores exhibited French Art Nouveau trends. Regarding one of the study's main questions, namely as to whether despite the local reality and constraints, there existed technical and aesthetic innovations proceeding from westernised models, it can be concluded that they are not, properly speaking, innovations but aesthetic representations applied by Portuguese architects according to Belgian models. It is valid to refer to a Portuguese Arte Nova architecture with its own attributes – most of the buildings having a specific character – while clearly following the principles and trends of Belgian Art Nouveau.

Katalin Gellér
Historiadora de l'art, Budapest
katalin.csilla@gmail.com

Miksa Róth va néixer a Pest, Hongria, el 1865, en el si d'una família d'artesans vidriers. El seu pare havia entrat al gremi de vidriers de Pest el 1859, i un dels germans de Miksa també va treballar en el negoci dels vitralls durant anys. El 1885 Miksa Róth ja havia fundat el seu primer estudi, que al tombant de segle havia esdevingut el més prolífic de tots els tallers d'Hongria i el de major nivell tècnic. En aquesta època va participar en la decoració interior de gairebé tots els edificis públics importants de Budapest i altres llocs d'Hongria.

Els primers encàrrecs grans que va rebre Róth formaven part de l'onada de restauracions d'edificis de rellevància històrica que es va iniciar al segle XIX, en el marc de les quals es van tornar a col·locar els vitralls d'esglésies medievals que s'havien trencat o havien estat destruïts. En els primers passos de la seva carrera va tenir el suport d'Imre Steindl (1839-1902), un arquitecte excel·lent que va tenir un paper destacat en els projectes de restauració. Els primers encàrrecs també incloïen diversos vitralls per a edificis seculars. Per exemple, les finestres per a edificis dissenyats per Ignác Alpár (1855-1928) per a les celebracions del mil·lenni hongarès el 1896. Les últimes

dècades del segle XIX i el principi del segle XX van ser testimonis d'una enorme onada constructiva. Després del compromís austrohongarès de 1867 i la creació de la monarquia dual, van caldre nous edificis a Budapest per a funcions polítiques, econòmiques i administratives, a més d'espais per al lleure com cafeteries, restaurants i galeries comercials.

In 1897 Róth based his flowers series designs on the pattern books of the renowned stained-glass craftsman Karl Engelbrecht. Above: Study of Flowers I-II. Opposite page: Sunflowers

El 1897 Róth va basar els dissenys de les sèries de flors en els patrons del famós artesà vitral·ler Karl Engelbrecht. A dalt: Estudi de flors I-II. A la pàgina següent: Gira-sols

Detail of the stained-glass window Nocturne / Landscape with Lilies, 1898
Detall del vitrall Nocturn / Paisatge amb lliris, 1898

"Va ser al taller petit i modest del meu pare on em vaig enamorar del vidre de colors... Vaig aprendre a apreciar aquest material subtilment delicat, fràgil i noble que alberga infinites possibilitats per crear els efectes més meravellosos..."

Miksa Róth, 1943: *Egy üvegfestőművész emlékei* ("Memòries d'un pintor de vidre"), pàg. 12-13

Katalin Gellér
Art Historian, Budapest
katalin.csilla@gmail.com

Miksa Róth was born in 1865 in Pest, Hungary, to a family of glass craftsmen. His father had become a member of the glassworkers' guild in Pest in 1859, and one of Miksa's siblings also worked in the stained-glass trade for some years. By 1885 Miksa Róth had already founded his first studio, which by the turn of the century had become the most prolific of all the workshops in Hungary and the one with the highest technical standards. In this period, it was involved in the interior decoration of almost all the important public buildings in Budapest and elsewhere in Hungary.

Róth's first large commissions were part of the wave of restorations of historically important buildings that began in the nineteenth century, in the course of which the stained-glass windows of medieval churches that had been shattered or destroyed were replaced. He had significant support, in the early stages of his career, from Imre Steindl (1839-1902), an outstanding architect who played an important role in the renovation projects. His early commissions included several stained-glass windows for secular buildings, too. For instance, the windows of the buildings that were designed by Ignác Alpár (1855-1928) for the 1896 Hungarian Millennium celebrations. The decades at the turn of the nineteenth and twentieth centuries bore witness to a tremendous wave of construction. After the Austro-Hungarian

early stages of his career, from Imre Steindl (1839-1902), an outstanding architect who played an important role in the renovation projects. His early commissions included several stained-glass windows for secular buildings, too. For instance, the windows of the buildings that were designed by Ignác Alpár (1855-1928) for the 1896 Hungarian Millennium celebrations. The decades at the turn of the nineteenth and twentieth centuries bore witness to a tremendous wave of construction. After the Austro-Hungarian

Róth developed his own distinctive technique, blending an array of materials

"It was in my father's humble little workshop where I fell in love with coloured glass ... I learned to appreciate this subtly delicate, fragile, noble material that has endless possibilities for the most wonderful effects ..."

Miksa Róth, 1943: *Memories of a Glass Painter*, Pages 12-13

Portrait of Miksa Róth, by Zsigmond Vajda, ca. 1920
Retrat de Miksa Róth, obra de Zsigmond Vajda, ca. 1920

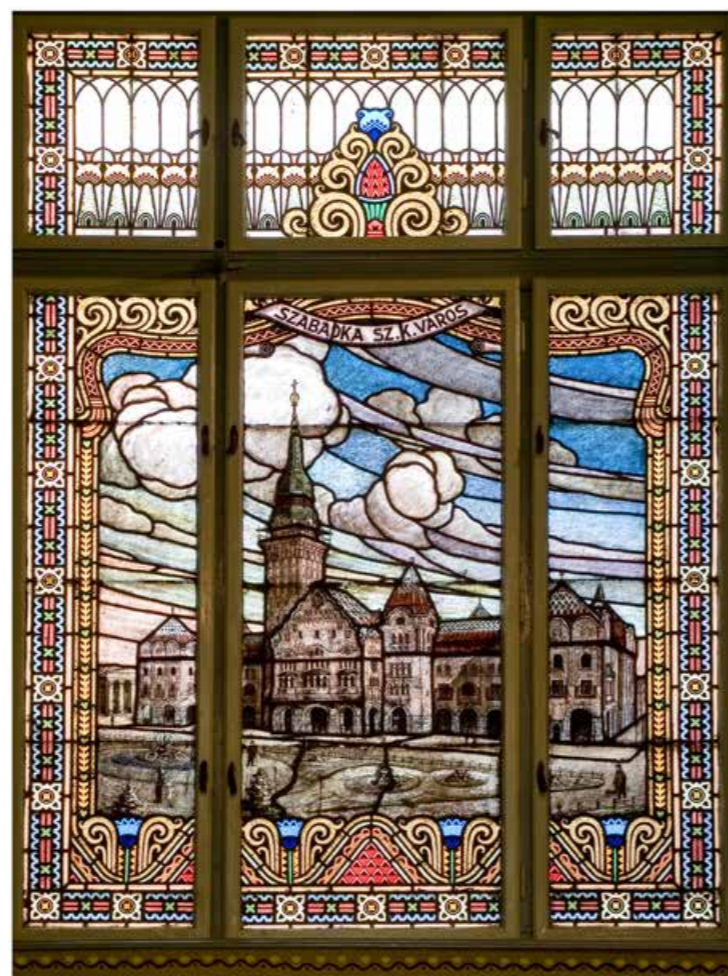
PROTAGONISTES

Above: Mosaic Pomegranates / The Tree of Knowledge. Opposite page: Rising Sun. Róth completed these large-scale mosaics with a surprisingly symmetrical composition in 1900
A dalt: Mosaic Magranes / L'arbre del coneixement. A la pàgina següent: Sol ixent. Róth va completar aquests mosaics a gran escala amb una composició de simetria sorprenent l'any 1900

Aquests edificis comptaven amb una rica ornamentació, i van sorgir nous tallers per donar resposta a la demanda creixent. Entre aquests, l'estudi de Róth va començar a destacar com una de les empreses més reeixides. Li van encarregar ni més ni menys que els vitralls del nou Parlament hongarès, que es va construir entre 1885 i 1904. L'arquitecte Imre Steindl va supervisar estretament cada fase i cada detall de la obra, incloent la creació dels vitralls.

A finals de la dècada de 1890, a partir dels treballs amb fulles de vidre unides amb plom i pintades principalment amb pintura negra Schwartzlot, Róth va evolucionar i va començar a experimentar amb la mena de vidre que havia utilitzat l'americà Louis Comfort Tiffany. El 1897 el seu estudi va encarregar un bagul sencer d'aquest nou tipus de vidre al conegut artesà vitraller hamburguès Karl Engelbrecht, i inicialment molts dissenys, per exemple les sèries de flors, es van basar en patrons d'Engelbrecht. Róth fou un dels primers artesans vidriers de tota la Monarquia austrohongaresa que va utilitzar aquesta nova classe de vidre, i fou també la figura més important en la difusió de l'art del mosaic de vidre a Hongria. En l'Exposició de Nadal de 1898 celebrada al Museu d'Arts Aplicades de Budapest s'hi van mostrar vitralls

e Zoltan Vukelic

e Franziska Spitzer

de vidre opalescent i mosaics de vidre de Murano dissenyats per Róth. En els anys 1900, els motius florals del Modernisme havien pràcticament desplaçat els estils ornamentals de l'historicisme. Els elements més habituals eren el taronger, la pomera i el magraner, i flors com l'iris, el lliri, la rosa, la margarida, la rosella i la tulipa, que es considerava un motiu hongarès, així com temes de dones o nenes duent peces de roba molt decoratives i joies, amb jardins ornamentals o paisatges exòtics com a telons de fons. Amb la introducció del vidre opalescent per part de Tiffany, els vitralls de fulles pintades separades per contorns de plom

van anar essent substituïts gradualment per composicions fetes amb fulles de vidre iridescents i multicolor, que recordava els òpals. Entre les noves obres de Róth, destaca la composició de 1898 titulada *Nocturn/Paisatge amb Iliris* com a mostra d'una manufactura notable. Róth hi va utilitzar les diferents translucideses i colors del vidre mateix per evocar l'atmosfera d'una nit de lluna. L'any 1900 va completar tres obres de gran escala: *Pax*, *Mosaic de magranes/L'arbre del coneixement* i *Sol ixent*, una composició d'una simetria sorprenent, com en la majoria del seus mosaics. En aquest període, Róth utilitzava sovint el sol com a motiu principal de les seves obres. També és del 1900 *Mosaic de tulipes*, en què va utilitzar motius i patrons que recordaven els brodats tradicionals, de la mateixa manera com els arquitectes contemporanis buscaven un estil hongarès distintiu en els seus edificis. Róth va desenvolupar una tècnica pròpia, amb una combinació de diversos materials que incloïen mosaics de Murano, vidre opalescent, pa d'or i vidre bufat.

A partir de l'any 1900, el nombre d'encàrrecs que rebia de vitralls i mosaics per a edificis públics i privats va augmentar espectacularment. Va treballar en diverses ocasions amb el destacat arquitecte Ödön Lechner (1845-1914, vegeu cDf 23). Per exemple, va realitzar el mosaic floral que adorna el Banc Postal d'Estalvis emprant una nova tècnica que consistia a incrustar els ornaments en ciment. També va fer portes de vidre gravat per a l'interior de l'edifici, amb abundants motius de tulipes i clavells. El seu estudi va dissenyar programes i composicions per a molts altres edificis

Detail of a stained-glass window, showing a composition of tulips and peacocks. Created in 1903, it can still be admired in its original setting: Alpár Villa in Budapest

Detall d'un vitrall, on es pot apreciar una composició de tulipes i paons. Realitzat el 1903, encara es pot admirar a la seva ubicació original: la Villa Alpár de Budapest

Mosaic decoration of a fireplace from 1906. It is on show at Miksa Róth Memorial House in Budapest
Mosaic que decora una llar de foc de 1906. Es pot veure a la Casa Memorial de Miksa Róth a Budapest

Compromise of 1867 and the creation of the Dual Monarchy, there was a need for new buildings in Budapest that would serve official political, economic and administrative functions, as well as spaces for leisure such as cafeterias, restaurants and shop galleries. Such buildings were richly decorated and new workshops were set up to meet the growing demand. Among them, Róth's studio began to emerge as one of the most successful enterprises. It was commissioned to create stained-glass windows for no less than the new Hungarian Parliament, built between 1885 and 1904. The architect Imre Steindl kept close watch over every phase and detail of the work, including the work on the windows.

In the late 1890s, Róth began to evolve from works using panes of glass joined with lead and painted primarily with black Schwartzlot paint, to experimenting with the

Detail of the large-format mosaic Rising Sun, created in 1900
Detall del mosaic de gran format Sol ixent, realitzat el 1900

Róth created the gable of the former Török Bank in Budapest in 1906. This mosaic, called *Patrona Hungariae* (*Patron of Hungary*), depicts Hungary surrounded by great Hungarians of the past

Róth va realitzar el capcer de l'antic Banc Török a Budapest el 1906. Aquest mosaic, anomenat *Patrona Hungariae* (*Patrona d'Hongria*), representa Hongria envoltada de grans hongaresos del passat

Detail of the stained-glass transom window above the inner entrance door of the former Lederer Palace in Budapest, ca. 1908

Detall del vitrall sobre la porta d'entrada interior de l'antic edifici del Palau Lederer a Budapest, ca. 1908

kind of glass that had been used by the American, Louis Comfort Tiffany. In 1897, Róth's studio ordered an entire chest of this new kind of glass from the renowned Hamburg stained-glass craftsman Karl Engelbrecht. Initially many designs, for instance his flower series, would be based on Engelbrecht's pattern books. Róth was one of the first glass craftsmen to use this new kind of glass in the entire Austro-Hungarian Monarchy. He was also the single most important figure in disseminating glass mosaic art in Hungary. At the 1898 Christmas Exhibition held at the Museum of Applied Arts in Budapest, opalescent glass windows and Murano glass mosaics designed by Róth were on display. In the 1900s, the ornamental styles of Historicism were almost completely displaced by the floral motifs of Art Nouveau. The most common elements were orange, apple and pomegranate trees, and flowers like irises, lilies, roses, daisies, poppies and tulips. The latter were regarded as a Hungarian motif. Themes of women or girls dressed in richly

decorative garments and wearing jewels, standing before backdrops of ornamental gardens or exotic landscapes were also popular. With the introduction of opalescent glass by Tiffany, stained-glass windows consisting of painted panes separated by lead contours were gradually replaced with compositions made using panes of glass that were themselves iridescent and multicoloured, reminiscent of an opal. Among his new works, the 1898 composition entitled *Nocturne / Landscape with Lilies* stands out as an example of remarkable craftsmanship. Róth used the varying translucence and colours of the glass itself to conjure the mood of a moonlit night. In 1900, he completed three large-scale works: *Pax, Pomegranate Mosaic / The Tree of Knowledge and Rising Sun*, which is a composition of striking symmetry, as is true of most of his mosaics. Róth frequently used the sun as a prominent motif in his works in this period. He also completed his *Tulip Mosaic* in 1900, in which he used motifs and patterns recalling traditional

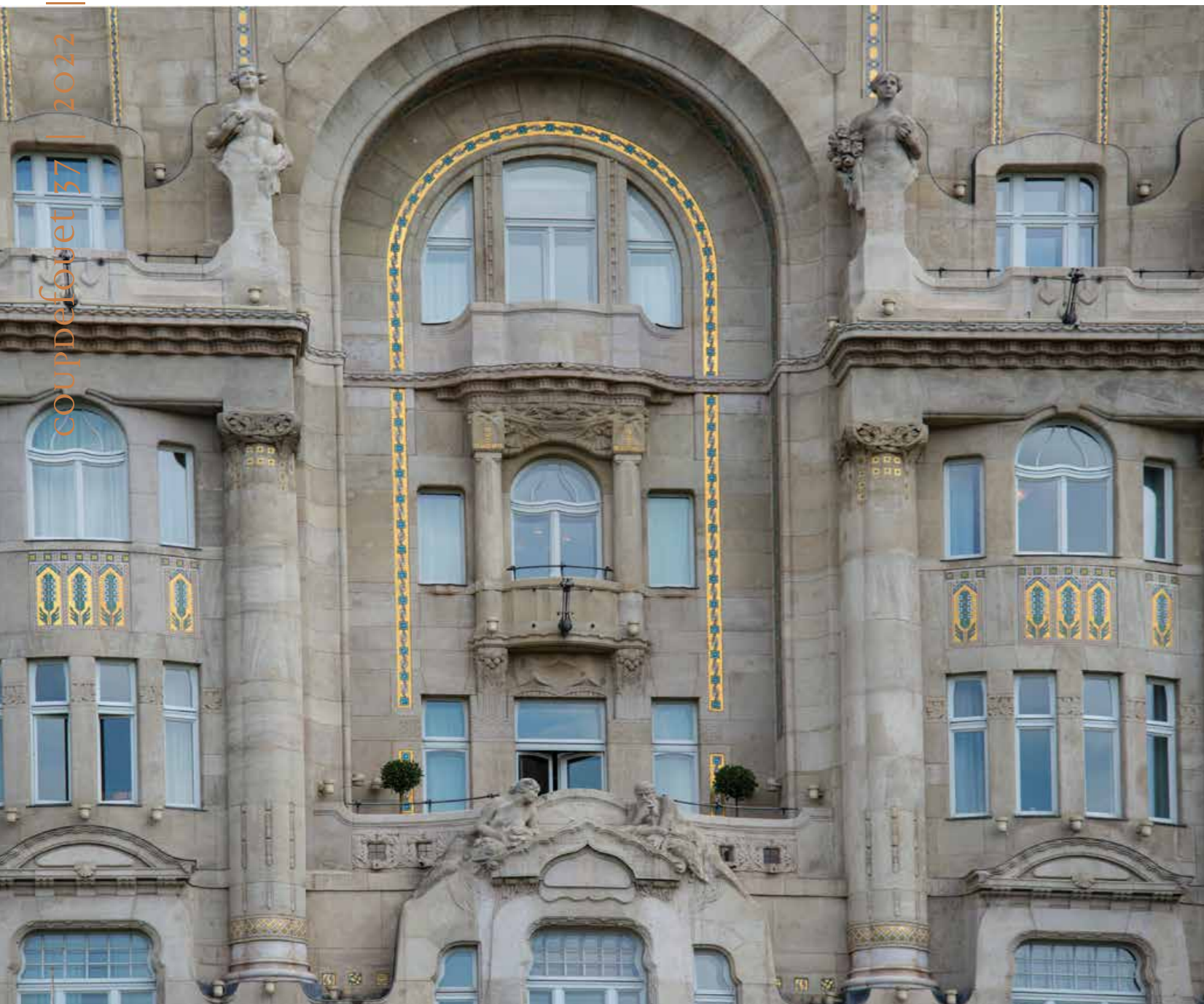
© Fracina Spitzer

PROTAGONISTES

públics, incloent l'edifici del Banc Hongarès (1900-1905) d'Ignác Alpár, la Cambra de Comerç i Indústria (1900) i el Palau Gresham, construït el 1906 per Zsigmond Quittner (1859-1918) com a seu de la Companyia d'Assegurances Gresham i que actualment acull l'Hotel Four Seasons de Budapest (vegeu cDf 8). L'estudi de Miksa Róth també es va encarregar del vestíbul, la sala principal i la sala de cambra de la Reial Acadèmia Nacional de Música, obra completada el 1907 pels arquitectes Flóris Korb (1860-1930) i Kálmán Giergl (1863-1954). Aquests vitralls mostren una influència primerenca de l'estil art-déco; el mosaic daurat que es troba al vestíbul presenta una composició molt simètrica, mentre que els vitralls llueixen el motiu reiterat de la lira. Els passadissos, ascensors i escales

de molts edificis d'habitatges, pisos de luxe i cases particulars, com ara els Palaus Klotild o la Casa Benczúr, estan adornats amb motius florals modernistes creats per l'estudi de Róth. A mesura que el Modernisme s'anava posant més i més de moda, la gent va començar a utilitzar vitralls en armaris o en parets divisòries. Un exemple captivador el podem trobar encara a la seva ubicació original: una composició de vitrall amb tulipes i paons del 1903 a la Vila Alpár.

Els encàrrecs públics i privats es basaven en esbossos de diversos dissenyadors. Molts dels vitralls i dels mosaics per als destacats complexos constructius del Modernisme hongarès van ser fets a l'estudi de Róth amb la col·laboració dels mestres de la Colònia Gödöllő. En primer lloc,

Former Gresham Insurance Company building in Budapest (now Hotel Four Seasons). The mosaics that decorate the façade were created by Róth in 1907
Antic edifici de la companyia d'assegurances Gresham de Budapest (ara Hotel Four Seasons). Els mosaics de la façana són obra de Róth de 1907

Portrait created by Miksa Róth in collaboration with Sándor Nagy, ca. 1910
Retrat realitzat per Miksa Róth amb la col·laboració de Sándor Nagy, ca. 1910

embroidery, much as contemporary architects were doing on their buildings in their search for a distinctive Hungarian style. Róth developed his own distinctive technique, blending an array of materials including Murano mosaics, opalescent glass, gold leaf and antique glass.

After 1900, the number of commissions received for stained-glass windows and mosaics for public and private buildings increased dramatically. On several occasions, he worked with the outstanding architect Ödön Lechner (1845-1914, see cDf No 23). For instance, he made the mosaic floral embellishments of the Postal Savings Bank using a new technique, which involved embedding the ornaments in cement. He also made etched-glass doors for the building's interior, abounding in tulip and carnation motifs. His studio drew up plans and compositions for several other public buildings, including Ignác Alpár's Austro-Hungarian Bank

building (1900-1905), the Chamber of Trade and Industry (1900), and the Gresham Palace, built in 1906 by Zsigmond Quittner (1859-1918) to be the seat of the Gresham Insurance Company - today home to the Four Seasons Hotel Budapest (see cDf No 8). Miksa Róth's studio also executed the Entrance Hall, the Grand Hall and the Chamber Hall of the National Royal Academy of Music, which was completed by architects Flóris Korb (1860-1930) and Kálmán Giergl (1863-1954) in 1907. These stained-glass windows show an early influence of the Art Deco style; the golden mosaic one finds in the Entrance Hall is highly symmetrical in its composition, while the windows are embellished with the reiterative motif of the lyre. The corridors, elevators and stairwells of many tenement buildings, luxury apartments and private homes, for instance the Klotild Palaces or the Benczúr House, are adorned with Art Nouveau flower motifs on works made in Róth's

Hall of Mirrors of the Culture Palace in Marosvásárhely (present day Târgu-Mureș, Romania). The stained-glass windows, created by Róth in 1913, are based on designs by Sándor Nagy
Sala dels Miralls del Palau de Cultura de Marosvásárhely (avui en dia Târgu-Mureș, Romania). Els vitralls, realitzats per Róth el 1913, estan basats en dissenys de Sándor Nagy

amb Sándor Nagy (1868-1950), una col·laboració fructífera: tal com va escriure Artúr Elek, un important crític d'art, al diari anglès *The Studio* en referència a les seves obres, "...les veritables qualitats de M. Róth s'han desenvolupat a partir de l'inici de l'associació [amb Sándor Nagy]". Val la pena esmentar l'edifici consistorial de Szabadka (l'actual Subotica, a Sèrbia) i el Palau de Cultura (1913), a Marosvásárhely (actualment Târgu-Mureș, Romania). Aquest darrer edifici compta amb vitralls i mosaics fets a partir de dissenys de Róth i membres del seu estudi, mentre que els dissenys dels mosaics de la façana són del pintor Aladár Körösfői-Kriesch (1863-1920) i de Sándor Nagy. Els vitralls de la Sala dels Miralls del palau estan basats en dissenys de Sándor Nagy i Ede Toroczkaï Wigand (1869-1945, vegeu cDf 16). Representen balades populars de Székely i les llegendes d'Àtila, rei dels huns. Toroczkaï Wigand hi va utilitzar els dibuixos que havia fet de cases de pagès de fusta i els seus interiors en el viatge que havia realitzat el 1910 a la regió transilvana de Torockó. Sándor Nagy va il·lustrar quatre balades tràgiques de la tradició popular de Székely amb continguts arquetípics. Per exemple, *Budai Ilona*, una cançó sobre una mare cruel i egoista que

abandona els seus fills per salvar la seva fortuna. Al plafó de l'esquerra del tríptic *L'encantadora donzella Júlia* hi podem veure la Júlia entre espigues de blat; el plafó central està presidit per un xai blanc que duu els símbols del sol i de la lluna entre les banyes. Es consideren símbols bíblics, si bé la lletra de la cançó suggereix també el record d'antics cultes pagans. La balada titulada *Bella Sára Salamon* representa el vell mite de la lluita entre la dona i el diable, mentre que a la balada *Kádár Kata* l'heroïna se'ns presenta flotant entre nenúfars, peixos i joncs que se li enreden a la llarga cabellera, seguit d'un plafó que representa la reunió mística amb el seu amant després de la mort.

Róth va continuar rebent nombrosos encàrrecs també de l'Església, incloent peticions de vitralls per a esglésies catòliques, calvinistes i luteranes, així com per a sinagogues. Moltes de les seves obres van ser destruïdes durant les guerres o van sobreviure tan sols després d'haver estat parcialment o gairebé del tot renovades, com és el cas de les composicions que va dissenyar per a la Basílica de Sant Esteve de Budapest. Els vitralls que Róth va fer per a la Sinagoga de Subotica, dissenyada per Marcell Komor (1868-1944) i Dezső Jakab (1864-1932) i construïda entre 1899

studio. As Art Nouveau became increasingly fashionable, people began to use stained glass in cabinets or dividing walls. One captivating example can still be seen in its original setting: a stained-glass window composition of tulips and peacocks from 1903 in the Alpár Villa.

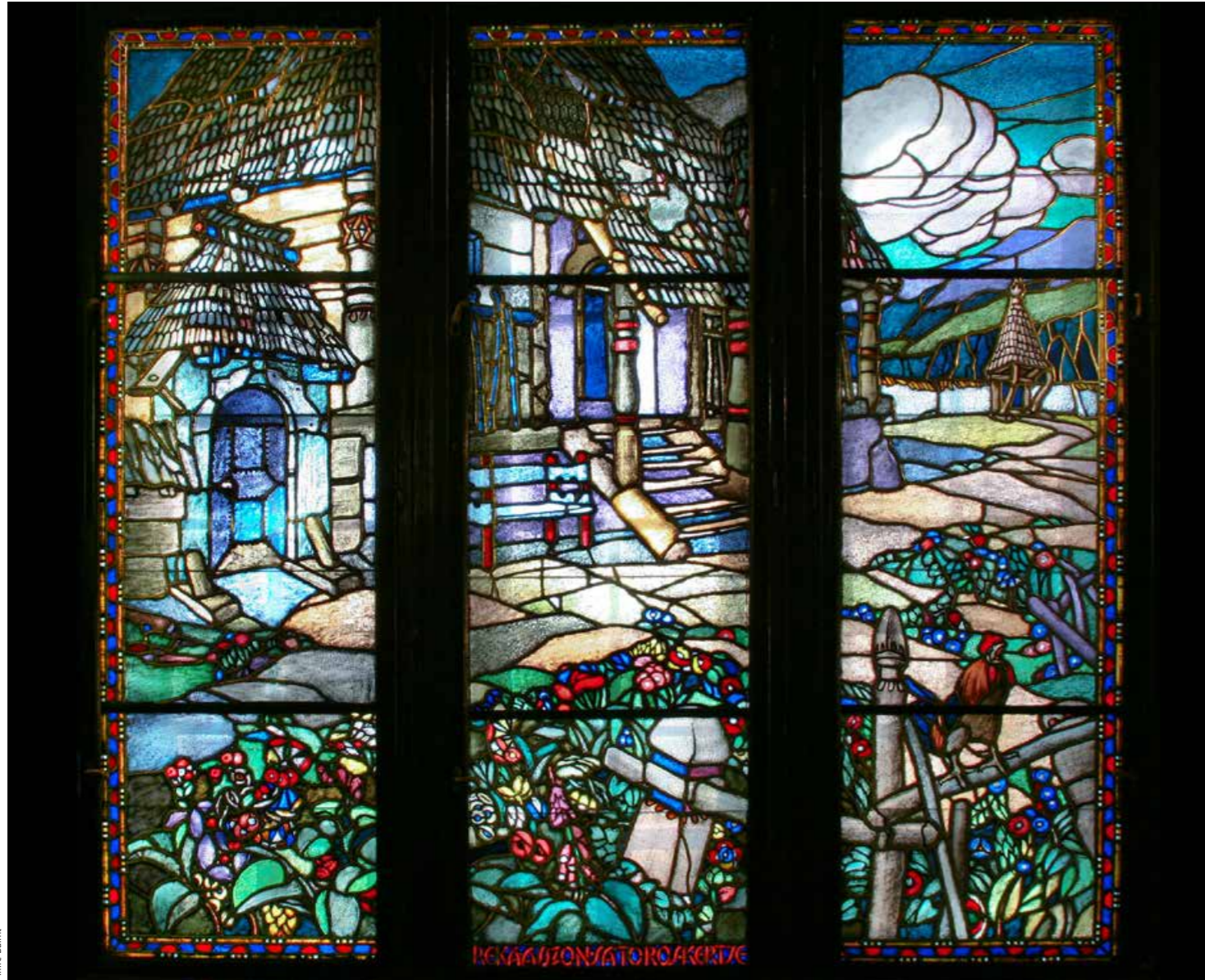
The commissions awarded by the state and private persons were based on sketches by various designers. Many of the stained-glass windows and mosaics for prominent Hungarian Art Nouveau building complexes were made in Róth's studio in collaboration with masters from the Gödöllő colony. The first collaboration, with Sándor Nagy (1868-1950), was highly fruitful. As Artúr Elek, a prominent art critic, wrote about their works in the English journal *The Studio*: "... only since the beginning of the association [with Sándor Nagy] have M. Róth's true qualities developed". Examples worth mentioning are the 1908-1912 City Hall of Szabadka (today called Subotica, in Serbia) and the Culture Palace (1913) in Marosvásárhely (now Târgu-Mureș, Romania). This last building boasts stained-glass windows and mosaics made on the basis of drawings

Two details of the stained-glass windows in the Culture Palace's Hall of Mirrors, based on designs by Sándor Nagy. Above: Ilona Budai. Top: Beautiful Sára Salamon

Dos detalls dels vitralls de la Sala dels Miralls del Palau de Cultura, basats en dissenys de Sándor Nagy. Sobre aquestes línies: Budai Ilona. A dalt: Bella Sára Salamon

done by Róth and members of his studio, while the mosaics of the façade are based on designs by painter Aladár Körösfői-Kriesch (1863-1920) and Sándor Nagy. The windows in the Hall of Mirrors of the palace are based on designs by Sándor Nagy and Ede Toroczkaï Wigand (1869-1945, see cDf No 16). They depict Székely folk ballads and the legends of Attila, king of the Huns. Toroczkaï Wigand used the drawings he had made of wooden peasant houses and their interiors in his 1910 trip through the Transylvanian Torockó region. Sándor Nagy illustrated four tragic ballads from the Székely folk tradition with archetypal contents. For example, the *Budai Ilona* is a song about a cruel and selfish mother who left her children alone to save her own fortune. On the left-hand-side panel of the triptych *Lovely Maiden Júlia* we can see Júlia amidst sheaves of wheat, while the central panel is presided over by a white ram bearing the symbols of the sun and the moon between its horns. These are considered Biblical symbols, although the song's text also suggests memories of ancient pagan cults. The

The triptych Lady Réka's Garden from 1913, one of the stained-glass windows in the Culture Palace's Hall of Mirrors, is the result of a collaboration between Ede Thoroczkai-Wigand and Miksa Róth

El tríptic El jardí de Lady Réka de 1913, un dels vitralls de la Sala dels Miralls del Palau de Cultura, és fruit de la col·laboració entre Ede Thoroczkai Wigand i Miksa Róth

i 1902, han estat recentment restaurats (vegeu cDf 31). La culminació del treball col·laboratiu entre Róth i Nagy va arribar amb la composició dels vitralls de la capella de l'Asil Mental Estatal de Lipótmézó. L'ús del color en aquestes escenes, interconnectades formalment i temàticament, és també molt simbòlic. En la seva col·laboració, Nagy i Róth van aconseguir crear un conjunt de composicions que rivalitzaven amb les de l'Hospital Psiquiàtric Steinhof de Viena, construïdes entre 1903 i 1907 amb mosaics i vitralls de Koloman Moser (1868-1918). Les pintures dels vitralls dissenyats per Sándor Nagy i Miksa Róth per a la capella de l'Asil de Lipótmézó, juntament amb les del Palau de Cultura de Târgu-Mureș, representen el moment àlgid de la pintura de vitralls hongaresa.

Fora d'Hongria, un dels encàrrecs més importants que va rebre Róth fou el del sostre de vidre del Teatre Nacional de la Ciutat de Mèxic, avui l'Institut Nacional de Belles Arts i Literatura de Mèxic. Es tracta d'una

composició impressionant, de més de 150 m², feta amb vidre de Tiffany. La representació d'Apol·lo i les vuit muses es va basar en dibuixos de l'arquitecte, pintor, escultor i artista d'arts aplicades hongarès Géza Maróti (1875-1941), però l'ús del color fou obra de Róth. El reconeixement de Róth no va deixar de créixer al llarg de la seva carrera. Va ser guardonat amb la Medalla d'Or d'Arts Aplicades per l'Estat hongarès, i el 1899 fou nomenat Pintor Imperial i Reial de la Cort. A l'estranger, va comissariar la secció d'art de la delegació hongaresa a l'Exposició Universal de París de 1900, on va guanyar una medalla de plata amb el mosaic *Pax*, seguida de medalles d'or a les exposicions universals de Saint Louis el 1904, de Milà el 1906 i de Torí el 1911. Miksa Róth va morir el 1944, deixant un llegat enorme a Hongria, així com a la resta d'Europa i Amèrica. El seu últim taller de vitralls i de gravat de vidre –al número 26 del carrer Nefelejcs de Budapest– és avui la Casa Memorial de Miksa Róth.

ballad entitled *Beautiful Sára Salamon* represents the ancient myth of the struggle between woman and evil, while in the ballad *Kádár Kata* the heroine is shown floating amidst water lilies and fish, bulrushes entangled in her long hair, followed by a panel representing a mystical reunion with her lover after death.

Róth continued to get numerous commissions from the Church as well, including orders for stained-glass windows for Catholic, Calvinist, and Lutheran churches, as well as synagogues. Many of his works were destroyed during the wars, or survived only after having been partially or almost completely renovated, for instance the compositions he designed for Saint Stephen's Basilica in Budapest. The stained-glass windows made by Róth for the synagogue in Subotica, which was designed by Marcell Komor (1868-1944) and Dezső Jakab (1864-1932) and built between 1899 and 1902, have recently undergone renovation (see *cDf* No 31). The culmination of Róth and Nagy's collaboration came with the composition for the windows of the chapel in the State Mental Asylum at Lipótmézó. The use of colour in these formally and thematically interconnected scenes is also highly symbolic. In their collaborative work, Nagy and Róth managed to create an ensemble of compositions that rivalled the stained-glass windows of the Steinhof Psychiatric Hospital in Vienna, built between 1903 and 1907 with mosaics and stained glass

by Koloman Moser (1868-1918). Sándor Nagy's and Miksa Róth's glass paintings designed for the chapel at the Lipótmézó Asylum, together with those at the Târgu-Mureș Culture Palace, represent the apex of Hungarian glass painting.

Beyond Hungary, one of Róth's most significant commissions from abroad was the glass ceiling of the National Theatre of Mexico City, today the Mexican National Institute of Fine Arts and Literature. This impressive composition, spanning more than 150 square meters, was made using Tiffany glass. The depiction of Apollo and the eight muses was based on designs by Hungarian architect, painter, sculptor, and applied artist Géza Maróti (1875-1941), though the use of colour is the work of Róth. Throughout his career, Róth won increasing recognition. He was awarded a Golden Medal by the Hungarian state, and in 1899 he was named Imperial and Royal Court Painter. Abroad, he curated the glass art section for Hungary's delegation to the 1900 Paris World's Fair, where he won a Silver Medal for his mosaic *Pax*, followed by gold medals at the Saint Louis World's Fair in 1904, the Milan World's Fair in 1906 and the Turin World's Fair in 1911. Miksa Róth died in 1944, leaving an impressive legacy of work in Hungary, as well as in the rest of Europe and America. His last stained-glass and glass etching workshop – at 26 Nefelejcs Street, Budapest – is today the Miksa Róth Memorial House.

Róth won a silver medal at the 1900 Paris World's Fair for the mosaic Pax

Róth va guanyar una medalla de plata a l'Exposició Universal de París de 1900 amb el mosaic Pax

Pianos Ortiz & Cussó, Modernisme i música

Teresa-M. Sala
Historiadora de l'Art, GRACMON, Universitat de Barcelona
tsala@ub.edu

Durant el segle XIX, el piano adquirirà un gran protagonisme, tant per la seva capacitat de creació sonora com també per ser un artefacte social. A partir de 1820, l'augment de la demanda tindria com a conseqüència que els fabricants anessin transformant progressivament els tallers en fàbriques, de les quals en sorgiria una variada producció de formes i mides. Aquesta expansió també tindrà com a conseqüència que l'ensenyança del piano es vagi generalitzant, amb la creació de conservatoris i acadèmies privades. Moltes dones van aprendre a tocar el piano perquè era un senyal de bona educació, i algunes fins i tot van convertir-se en virtuoses de l'instrument.

El 1898, Jaume Cussó i Maurell va fundar amb José Ortiz i Robert la fàbrica de pianos Ortiz & Cussó, que es va instal·lar al carrer Ramelleres, números 19, 21, 23 i 25, de Barcelona, en un edifici de planta baixa i quatre pisos que albergaven els tallers, els salons i les oficines. Segons notícia apareguda el 1902 a l'*Anuari Riera*, anualment arribaven a produir 1.200 pianos verticals i de cua, que també s'exportaven. Per aquest motiu, el 1904 l'empresa es va transformar en societat anònima, sota el nom Cussó Sociedad Franco Hispano Americana (SFHA), amb un capital de cinc milions de pessetes. A partir de l'expedient

**Ortiz & Cussó,
arribaven a produir
1.200 pianos l'any**

quatre pisos que albergaven els tallers, els salons i les oficines. Segons notícia apareguda el 1902 a l'*Anuari Riera*, anualment arribaven a produir 1.200 pianos verticals i de cua, que també s'exportaven. Per aquest motiu, el 1904 l'empresa es va transformar en societat anònima, sota el nom Cussó Sociedad Franco Hispano Americana (SFHA), amb un capital de cinc milions de pessetes. A partir de l'expedient

Upright piano, the "Japanese style No. 4" model by Ortiz & Cussó, today in the Barcelona Modernisme Museum collection

Piano vertical Ortiz & Cussó, model "núm. 4 d'estil japonès", avui al fons del Museu del Modernisme de Barcelona

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Pianos Ortiz & Cussó, Art Nouveau and Music

Teresa-M. Sala
Art Historian, GRACMON, University of Barcelona
tsala@ub.edu

During the nineteenth century, the piano acquired great prominence, both for its capacity for creating sound and also as a social artefact. From 1820 onwards, an increase in demand led to manufacturers progressively transforming their workshops into factories, from which a varied production of shapes and sizes would emerge. This expansion also had the consequence that piano teaching became more widespread, with the creation of conservatories and private academies. Many women learned to play the piano because it was a sign of refined education. Some of them even became virtuosos on the instrument.

In 1898, Jaume Cussó i Maurell and José Ortiz i Robert founded the piano factory Ortiz & Cussó. Its premises were on Barcelona's Ramalleras Street, at numbers 19, 21, 23 and 25, in a five-storey building containing workshops, parlours and offices. According to a notice appearing in the annual *Anuari Riera* in

**Ortiz & Cussó
manufactured up to
1,200 pianos a year**

1902, as many as 1,200 upright and grand pianos were built annually, including for export. For this reason, in 1904, the company was constituted as a public limited company, under the name Cussó Sociedad Franco Hispano Americana (SFHA), with an equity of five million pesetas. From the file conserved in the Barcelona Contemporary Municipal Archive, the new factory's history can be reconstructed. It was situated on land bordering the streets Indústria, Independència, Catalunya and Claudio Coello (in the neighbourhood known as

1902, as many as 1,200 upright and grand pianos were built annually, including for export. For this reason, in 1904, the company was constituted as a public limited company, under the name Cussó Sociedad Franco Hispano Americana (SFHA), with an equity of five million pesetas. From the file conserved in the Barcelona Contemporary Municipal Archive, the new factory's history can be reconstructed. It was situated on land bordering the streets Indústria, Independència, Catalunya and Claudio Coello (in the neighbourhood known as

Image of a ceramic decoration by Lambert Escaler, published in Mercurio magazine (Barcelona, 4 November 1903, p. 48)

Imatge d'una decoració ceràmica de Lambert Escaler, publicada a la revista Mercurio (Barcelona, 4 de novembre de 1903, p. 48)

Advert in the magazine Mercurio (Barcelona, 4 December 1902, p. 143)

Anunci publicat a la revista Mercurio (Barcelona, 4 de desembre de 1902, p. 143)

Camp de l'Arpa del Clot, part of Barcelona's Sant Martí de Provençals district). The offices and warehouse were located on the ground floor of 31 Canuda Street, where from 1905 the Lourdes Cinema was likewise located, run by the conservative Catholic organisation Comitè de Defensa Social (Committee for Social Defence). In 1914, Cussó decided to build a stage there to hold musical auditions, calling it Sala Mozart. It would become one of the city's predilect venues, offering a rich programme of recitals and performances by famous artists of the stature of Arthur Rubinstein. During that golden decade, the firm Ortiz & Cussó was in expansion, employing 300 workers. It opened subsidiaries in other cities, exporting even as far as America, especially to the Argentine Republic. There, through the musical establishment Gurina & Cía in Buenos

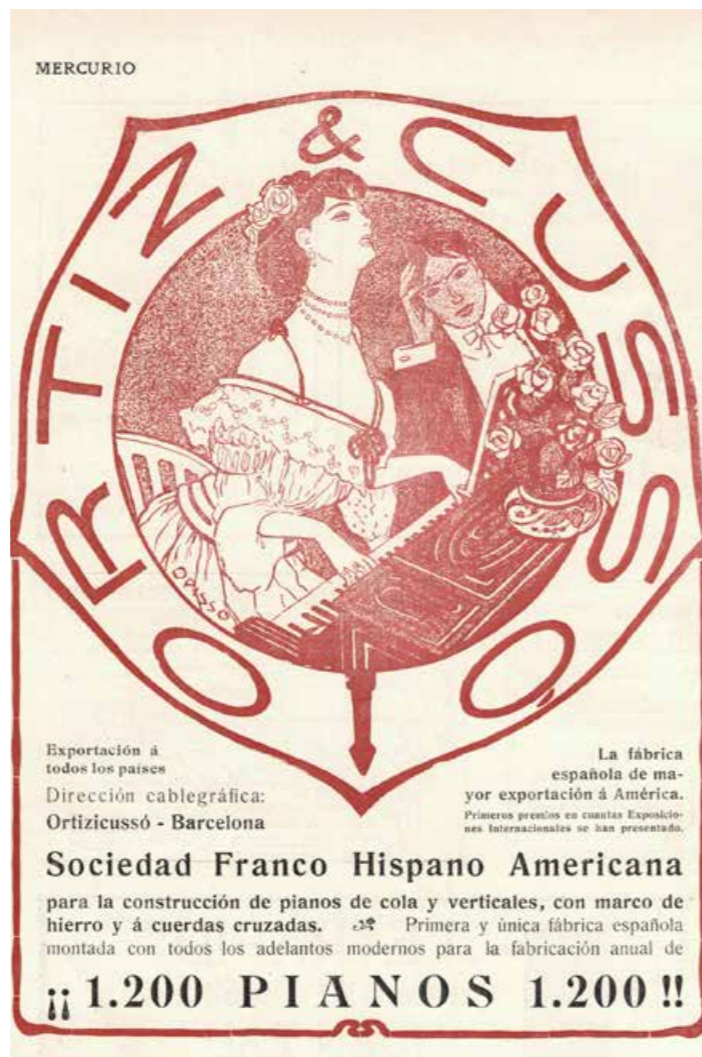
conservat a l'Arxiu Municipal Contemporani de Barcelona, s'ha pogut reconstituir la història de la nova fàbrica, situada en uns terrenys entre els carrers Indústria, Independència, Catalunya i Claudio Coello (a l'anomenat Camp de l'Arpa del Clot, barriada de Sant Martí de Provençals de Barcelona). Les oficines i el magatzem estaven ubicats a la planta baixa del carrer Canuda, 31, on des de 1905 també es trobava la sala de cinema Lourdes, regentada per l'organització catòlica conservadora Comitè de Defensa Social. El 1914, Cussó va decidir situar allà un escenari per a audicions musicals amb el nom de Sala Mozart, que es convertiria en un dels espais més selectes de la ciutat, amb una bona programació de recitals i actuacions d'intèrprets famosos de la talla d'Arthur Rubinstein.

Durant aquella dècada daurada, la marca Ortiz & Cussó estava en expansió i donava ocupació a tres-cents operaris. Van obrir sucursals en altres ciutats i van arribar a exportar a Amèrica, sobretot a la República Argentina. Allà, a través de l'establiment musical Gurina & Cia de Buenos Aires, ens consta que es van exportar més de 600 pianos. Van obtenir medalles i condecoracions en diversos certàmens internacionals, com el Gran Premi en les exposicions universals de Milà (1906) i Brussel·les (1910). També van participar en la Societat Artística d'Aficionats i a l'Exposició Internacional d'Higiene, Arts i Manufactures de 1907 a Madrid, així com en la del Centenari de 1910 a Buenos Aires.

Advert drawn by the caricaturist Joan Junceda in the satirical weekly Cu-cut (Barcelona, 12-1907/1908, p. 137)

Anunci dibuixat pel ninotaire Joan Junceda, al setmanari satíric Cu-cut (Barcelona, 12-1907/1908, p. 137)

Col·lecció i fotografia Teresa-M. Sala

Full-page advert in the magazine Mercurio

Anunci a pàgina sencera a la revista Mercurio

El 1913, l'empresa barcelonina Cabot Films, amb seu al barri d'Horta i que es va dedicar al rodatge de documentals, va filmar un reportatge amb l'objectiu de promocionar la marca a l'estranger. Es tracta d'un document filmic singular que es conserva a l'Arxiu de la Filmoteca de Catalunya. L'edifici de la nova fàbrica ocupava una superfície d'uns 20.000 metres quadrats, amb dotze pavellons destinats a les diferents seccions, ubicades segons la següent ordenació espacial: en primer lloc, en el dipòsit de fustes hi trobem la matèria primera per a la construcció dels instruments, seguit per les seccions de serradora i fusteria mecànica (amb grues elèctriques). Al documental, la càmera realitza un recorregut per les seccions de fosa, serralleria, esmalt i niquelatge, la de curvatura de la fusta i el seu tint, i l'assegador de fustes, que permet garantir la resistència i permanència dels materials usats en qualsevol clima. Una de les seccions destacades està dedicada a la construcció de mecanismes, construïts amb el sistema Steinway, amb els teclats, somiers dels harmòniums i combinació dels aparells automàtics, que dona pas a la secció de muntatge, lloc on s'acaba el piano, amb els ebenistes, talladors,

© Juan A. Martín Jaimez

Ortiz & Cussó upright piano in the Federico Garcia Lorca Birthplace Museum in Fuente Vaqueros, Andalusia

Piano vertical Ortiz & Cussó, al Museu Casa Natal de Federico García Lorca a Fuente Vaqueros

© Col·lecció particular. Fotografia Teresa-M. Sala

Detail of an Ortiz & Cussó SFHA upright piano. Private collection in Rosario, Argentina

Detall de piano vertical Ortiz & Cussó SFHA, d'una col·lecció particular a Rosario, Argentina

Aires, the firm exported over 600 pianos. In diverse international competitions, it won medals and awards, such as the Grand Prize in the World's Fairs of Milan (1906) and Brussels (1910). It likewise participated in the Societat Artística d'Aficionats (Arts Enthusiasts Society) and the Exposició Internacional d'Higiene, Arts i Manufactures (International Exposition of Hygiene, Arts and Manufacturing) in Madrid (1907), as well as the 1910 Centenary of Buenos Aires.

The Barcelona company Cabot Films, a documentary producer based in the Horta neighbourhood, made a film in 1913 aiming to promote the brand overseas. This is a unique documentary, now held in the Filmoteca de Catalunya (Catalan Film Archive). The new factory building occupied an area of around 20,000 square metres, with twelve pavilions devoted to the different sections, located according to their spatial order. Firstly, the timber deposit held the raw material for building the instruments. After this came the sawing and mechanical woodwork

envernissadors, que munten i ajusten les diferents parts del moble. Finalment, des de les sales d'afinació s'arriba a un moll on s'embalen i s'expedeixen. Per poder desplaçar-se per les instal·lacions, compten amb un ferrocarril elèctric com a mitjà de transport que unifica les àrees de la fàbrica, alhora que els ascensors connecten els espais en vertical. En el centre de l'edificació s'ubiquen les oficines, la direcció, l'administració i les sales de juntes. I en un lloc preferent es troba la central elèctrica, que abasteix tota la indústria.

La propaganda comercial es va encarregar a artistes coneguts, com Lambert Escaler que, a la manera de les terracuites modernistes que tant d'èxit van tenir, va firmar per a la revista *Mercurio* (1903) la imatge d'una dama tocant el piano. Ricard Opisso o Joan Junceda van dibuixar anuncis de diferent estil: el primer representant una escena galant d'una parella elegant al piano, i, el segon, una expressiva caricatura de la revista satírica *Cu-cut* on un pianista com Albéniz toca "sardanes" i recomana fer-ho amb un Ortiz & Cussó. D'altra banda, el cartell amb una dona vestida de vermell tocant un piano negre, que va fer un dels renovadors del gènere, el publicista, il·lustrador i caricaturista italià Leonetto Cappiello, esdevé una bona mostra de la imatge de la Belle Époque.

En la construcció del moble no es fan servir mai fustes inferiors, com plàtan, vern i pollancre, sinó fustes nobles com la caoba, la noguera, l'olivera o el sicòmor. Per això resisteixen millor les temperatures i es ressenten menys dels canvis higromètrics, a més que no se'n troba un de sol atacat per tèrmits. Mai un Ortiz & Cussó ha hagut de canviar-se.

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Detail of decoration of the "Japanese style No. 4" model
Detall de decoració del model "núm. 4 d'estil japonès"

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Embroidered felt protection for the keyboard of the "Japanese style No. 4" piano in the Barcelona Modernisme Museum
Feltre brodat que protegeix el teclat del piano model "núm. 4 d'estil japonès", al Museu del Modernisme de Barcelona

sections (using electric cranes). In the documentary, the camera follows a route through the foundry, sawmill, enamelling and nickel-plating sections. Next come sections for curving, staining and seasoning the timber. The latter guarantees the resistance and permanence of the materials used in any climate. One of the most important sections was devoted to constructing mechanisms, built using the Steinway system. These included keyboards, harmonium bases, along with a combination of automatic apparatuses. Lastly, in the assembly section, the piano was finished. Here, cabinetmakers, carvers and varnishers assembled and adjusted the instrument's various elements. Lastly, after a visit to the tuning rooms, the piano would reach a dock where it was packaged and dispatched. To move through the premises, an electric train

functioned as a means of transport, linking the factory areas, while lifts connected the spaces vertically. Centrally located in the building were the offices, including management, administration and meeting rooms. The electrical power plant was situated in a prominent location, powering the entire factory.

Well-known artists were commissioned to provide commercial advertising. For example, Lambert Escaler created the image of a woman playing piano for the magazine *Mercurio* (1903), executed in the style of successful Art Nouveau terracotta works. Ricard Opisso and Joan Junceda drew advertisements in differing styles, the former representing a gallant scene of an elegant couple seated at the piano. The latter, an expressive caricature for the satirical magazine *Cu-cut*, depicted a character

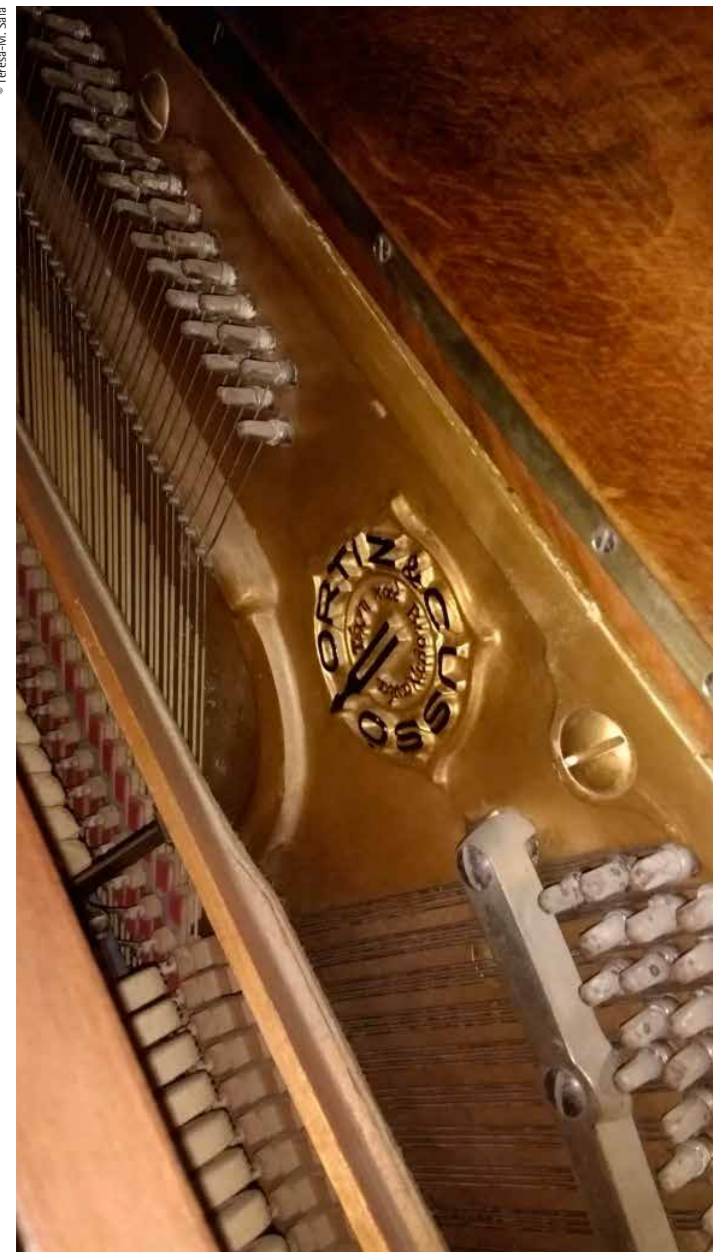

© Gottfried

Upright piano "Ortiz & Cussó Art Nouveau" model in the Barcelona Modernisme Museum
Piano vertical model "Ortiz & Cussó Art Nouveau", al Museu del Modernisme de Barcelona

Amb uns materials excel·lents i fustes nobles tallades o amb marqueteries, van elaborar peces d'un altíssim nivell constructiu, tant pel que fa a la màquina com al moble. Habitualment, l'exterior es construeix amb fustes d'importació americana i sovint porten un canelobre doble a cada costat, abans de l'aparició de l'electricitat. Tal com recull l'*Enciclopedia Artística. Guia de Barcelona*, a més de distingir-se per la utilització de materials excel·lents, "no empra sinó acers Fimini-Creusot i Poehlmann; ivori de qualitats extra sense imitacions: no aprofita feltres ni draps de rebuig". Bellesa i condicions tècniques que *La Vanguardia* també destacava: "El mecanismo del piano Ortiz & Cussó S.F.H.A. es muy superior en resistencia y precisión de marca a los de otras marcas, que cuando no se paran, tienen repetición defectuosa, inseguridad de ataque y confusión en el uso de pedales".

Els dos pianos verticals conservats al Museu del Modernisme de Barcelona apareixen catalogats com d'estil modern Art Nouveau i d'estil japonès. El primer és una peça que presenta una estructura de

Interior mechanics of an Ortiz & Cussó upright piano
Mecanisme interior d'un piano vertical Ortiz & Cussó

Marquetry decoration depicting blossoming almond trees on the "Ortiz & Cussó Art Nouveau" upright piano in the Barcelona Modernisme Museum
Marqueteria amb ametllers florits del piano vertical "Ortiz & Cussó Art Nouveau", al Museu del Modernisme de Barcelona

línies sinuoses de caoba tallada, que es combina amb la decoració a base de marqueteries, amb motius florals sobre un fons d'erable mosquejat. La utilització d'aquest tipus de fusta per al placatge de marqueteria proporciona irisacions d'una gran plasticitat, que s'harmonitzen amb composicions ornamentals estilitzades del món vegetal. El segon és un moble d'una bellesa extraordinària, un paisatge delicat inspirat en l'art japonès, realitzat amb marqueteries de fustes exòtiques, talla i pirogravat policromat. En una estructura de caoba, dissenyada amb unes línies compositives que emmarquen els diferents motius decoratius, se situa al centre el vol de les grues, que és un motiu tradicional japonès que simbolitza la felicitat i longevitat. La grua sembla evocar la sonoritat, en correspondència amb la poesia de les flors a la primavera, cirerers i

resembling Catalan pianist Isaac Albéniz playing "sardana" dances, encouraging one to do so on an Ortiz & Cussó piano. In contrast, the poster of a woman dressed in red playing a black piano, created by one of the genre's innovators, Italian publicist, illustrator and caricaturist Leonetto Cappiello, became a prime example of the Belle Époque image.

Inferior timbers such as banana, alder or poplar were never used in these instruments' construction; rather, noble timbers such as mahogany, walnut, olive and sycamore. They therefore resisted temperatures better and suffered less from hygrometric changes. Furthermore, not one has ever been attacked by termites, while an Ortiz & Cussó piano has never had to be replaced. Built of excellent materials and noble timbers, carved or decorated with marquetry, the firm created the finest construction pieces, in both machining and furnishing quality. Habitually, the outer case was built using imported American timbers. The pianos often bore a double candelabra on either side, prior to the advent of electricity. As the *Enciclopedia Artística. Guia de Barcelona* (Artistic Encyclopaedia: Guide to Barcelona) noted, as well as being distinguished by their use of excellent materials, "they only employ Fimini-Creusot and Poehlmann steels; ivory of superlative qualities without imitations; nor do they use reject felt or rags". *La Vanguardia* newspaper likewise highlighted their beauty and technical characteristics: "The mechanism of a piano by Ortiz & Cussó SFHA is far superior in brand resistance and precision to other brands which, when they are not damped, have defective repetition, unstable attack and confusion in their use of pedals."

Detail of a poster drawn by Leonetto Cappiello
Fragment de cartell dibuixat per Leonetto Cappiello

Marquetry depicting flying cranes, detail of the "Japanese style No. 4" Ortiz & Cussó upright piano
Detall de la marqueteria amb grues volant del piano vertical Ortiz & Cussó model "núm. 4 d'estil japonès"

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Detail of marquetry decoration on the "Japanese style No. 4" Ortiz & Cussó upright piano
 Detall de la decoració amb marqueteries del piano vertical model "núm. 4 d'estil japonès"

crisantems, que s'alternen amb el bambú aplicat en metall, que es distribueix al llarg de la tapa del teclat. També s'ha conservat un feltre brodat amb el nom de la marca del piano que serveix per protegir les teclades. El piano es veu fins i tot coronat de manera inèdita per una rematada, lloc on apareix representat també el cant dels pardals. A més, completa el conjunt una cadira a joc, de reminiscències esteticistes, bona mostra Art Nouveau. A l'altre costat de l'Atlàntic, als salons privats de les ciutats de Río de la Plata (Buenos Aires, Rosario o Montevideo), també podem resseguir la presència d'aquests pianos a través de la premsa. S'han conservat algunes peces que ens permeten veure el tipus d'acoblament i xapat amb ornaments diversos. En una col·lecció particular de Rosario hem pogut veure un dels pianos exportats per la SFHA, amb un tipus de decoració amb roselles que dibuixen una línia sinuosa Art Nouveau. Segons catàlegs o tarifa, els dibuixos s'adapten

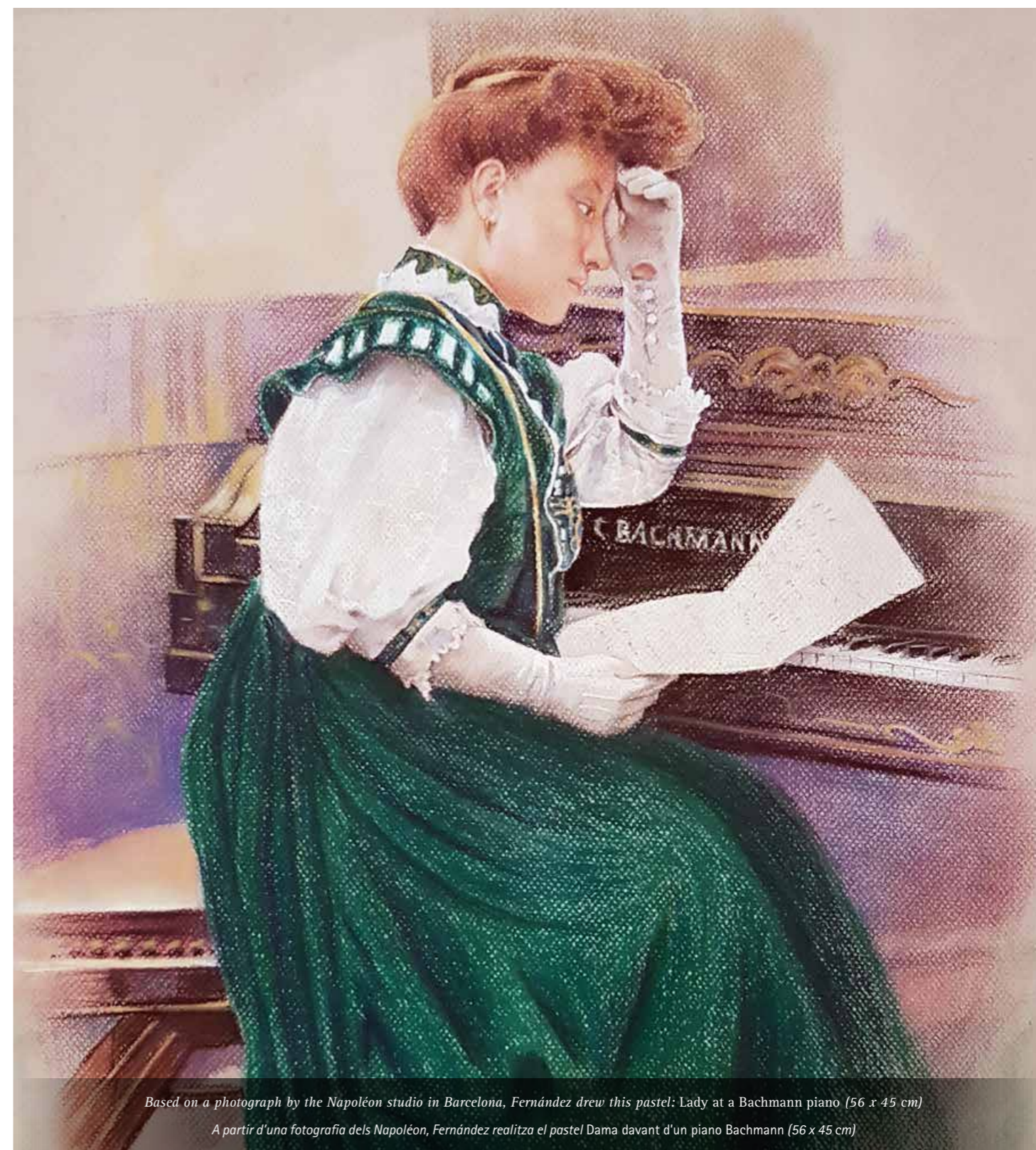

Col·lecció particular © Fotografia Teresa-M. Sala

Detail showing poppy motifs carved on the lid of an upright piano
 Detall amb motiu de cascall tallat a la tapa d'un piano vertical

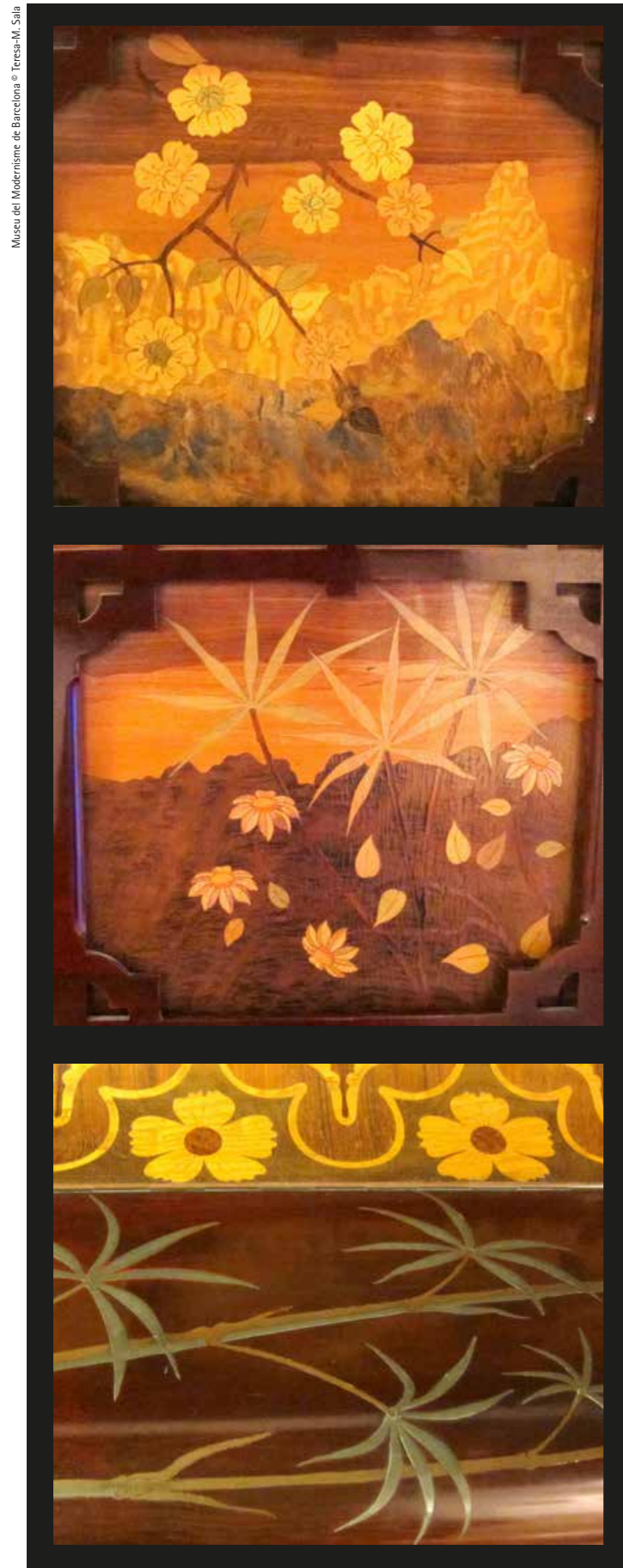
Both upright pianos preserved in the Barcelona Modernisme Museum are catalogued as modern Art Nouveau style and Japanese style. The first is a piece that presents a structure of curving lines in carved mahogany, combined with decoration made up of marquetry, showing floral motifs on a ground of speckled maple. The use of woods of this type for the marquetry panelling provides iridescences of great plasticity, which are harmonised with stylised ornamental compositions from the plant world. The second piano

is a piece of extraordinary beauty, a delicate landscape inspired by Japanese art, created in marquetry using exotic woods, carving and polychrome pyrography. In a mahogany structure, designed in compositional lines that frame the various decorative motifs, a flight of cranes is placed centrally. This is a traditional Japanese motif symbolising happiness and longevity. The crane seems to evoke sonority, harmonising with the poetry of flowers in spring, cherry trees and chrysanthemums, which alternate with bamboo

Col·lecció particular © Xavier Junc

Based on a photograph by the Napoléon studio in Barcelona, Fernández drew this pastel: Lady at a Bachmann piano (56 x 45 cm)
 A partir d'una fotografia dels Napoléon, Fernández realitza el pastel Dama davant d'un piano Bachmann (56 x 45 cm)

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Museu del Modernisme de Barcelona © Teresa-M. Sala

Chair designed for the "Japanese style No. 4" upright piano
Cadira dissenyada per al piano vertical model "núm. 4 d'estil japonès"

a qualsevol mena de mobiliari, amb un total de trenta-vuit dissenys de mobles. Com hem pogut evidenciar, de vegades consten com a Ortiz & Cussó i d'altres com a Cussó SFHA. D'entre ells, sobresurten quatre models de cua i sis de verticals. Tal com consta a la revista *La Ilustración Artística Hispanoamericana*, dos models drets (pianos verticals) acompanyen l'article de la reputada marca, molt apreciada pels aficionats i els professionals. Pel seu bon so i toc de gràcia, alguns intèrprets han arribat a dir que són pianos que canten. Sens dubte, el *duende* el posa l'intèrpret, com deia Federico García Lorca, que va iniciar-se al piano de la casa natal de Fuente Vaqueros: un auster però elegant piano Ortiz & Cussó.

Details of decorations on the "Japanese style No. 4" Ortiz & Cussó upright piano
Detalls de la decoració del piano vertical Ortiz & Cussó model "núm. 4 d'estil japonès"

appliqué in metal, distributed over the length of the keyboard cover. The felt embroidered with the piano's brand which was used to protect the keys has also been conserved. The piano is even crowned most unusually by a finishing decoration, representing birdsong. A matching piano stool of aestheticist reminiscences furthermore completes the ensemble – a fine Art Nouveau piece. Across the Atlantic, in La Plata River's private salons – whether in Buenos Aires, Rosario or Montevideo – one can likewise trace the presence of these pianos through the press. Certain pieces have been conserved, enabling us to see the type of assemblage and plating with diverse ornaments. In a private collection in Rosario we find one of the pianos exported by SFHA, showing a decoration of poppies in sinuous Art Nouveau lines.

Depending on the catalogues or the price, the drawings may be adapted to any furnishing type, with a total of thirty-eight furniture designs. As we were able to document, at times they occur as "Ortiz & Cussó" and at others as "Cussó SFHA". Among them, are four grand and six upright models. As can be seen in the magazine *La Ilustración Artística Hispanoamericana* (Hispano-American Artistic Illustration), two upright piano models accompany the article on the reputed brand, highly appreciated by amateurs and professionals alike. For its lovely sound and its touch of elegance, certain performers have gone as far as to claim that they are pianos that sing. Doubtless, the performer brings the *duende* (spirit or life) to it, as Federico García Lorca said. He began learning piano in the house where he was born in Fuente Vaqueros, on an austere yet elegant Ortiz & Cussó piano.

Top: poster of the concert for piano and violin by Enric Granados and Mariano Perelló in 1908 at the Palau de la Música Catalana. Above: a collection of published articles and adverts

A dalt, cartell del concert per a piano i violí d'Enric Granados i Mariano Perelló al Palau de la Música Catalana, el 1908. Sobre aquestes línies, recull d'articles i anuncis publicats a la premsa

© Centre de Documentació de l'Orfeó Català (CDOC)

EXPOSICIÓ

Hagenbund: d'una modernitat moderada a una modernitat radical

Hans-Peter Wipplinger | Dominik Papst i Stefan Üner
 Director i comissari del Leopold Museum, Viena | Co-comissaris
 dominik.papst@leopoldmuseum.org

El Leopold Museum presenta l'exposició especial "Hagenbund: d'una modernitat moderada a una modernitat radical" des de la tardor de 2022 fins a la primavera de 2023. Part de la mostra se centrarà en les postures més destacades del Hagenbund, des dels seus inicis de modernitat moderada seguint el solc de la Secession fins a les realitzacions d'innovació avantguardista dels anys 1920 i 1930. La presentació inclourà nombroses obres de col·leccions privades austriacques que mai abans s'havien mostrat públicament.

L'associació d'artistes Hagenbund es va fundar el 1900 i, igual que la Secession vienesa tres anys abans, fou una resposta al conservadorisme de la Künstlerhaus. Pels anys 1920 s'havia establert com "el grup més radical de l'actualitat" (Rober Musil, 1922) entre les tres associacions d'artistes més importants de Viena. El nom de l'associació té l'origen en Josef Haagen, el propietari de l'hostal Zum blauen Freihaus (a la Casa blava lliure), al carrer Gumpendorfer de Viena, que havia sigut un punt de trobada famós d'artistes des dels anys

La presentació
 inclourà obres que
 mai abans s'havien
 mostrat públicament

© Nachlass Michael Powolny. Photo: Leopold Museum, Vienna

This herm vase was produced by the Wiener Keramik workshop, ca. 1906
 Aquest gerro tipus herma fou produït pels tallers Wiener Keramik, ca. 1906.

© Private Collection, Salzburg

Alfred Keller created the poster for the 15th Hagenbund Exhibition in 1905. Colour lithograph

Alfred Keller va crear el cartell de la 15a Exposició del Hagenbund el 1905. Litografia en color

EXHIBITION

Hagenbund: From Moderate to Radical Modernism

Hans-Peter Wipplinger | Dominik Papst and Stefan Üner
 Director and Curator Leopold Museum, Vienna | Co-curators
 dominik.papst@leopoldmuseum.org

The Leopold Museum is presenting the special exhibition "Hagenbund: From Moderate to Radical Modernism" from 16 September 2022 to 6 February 2023.

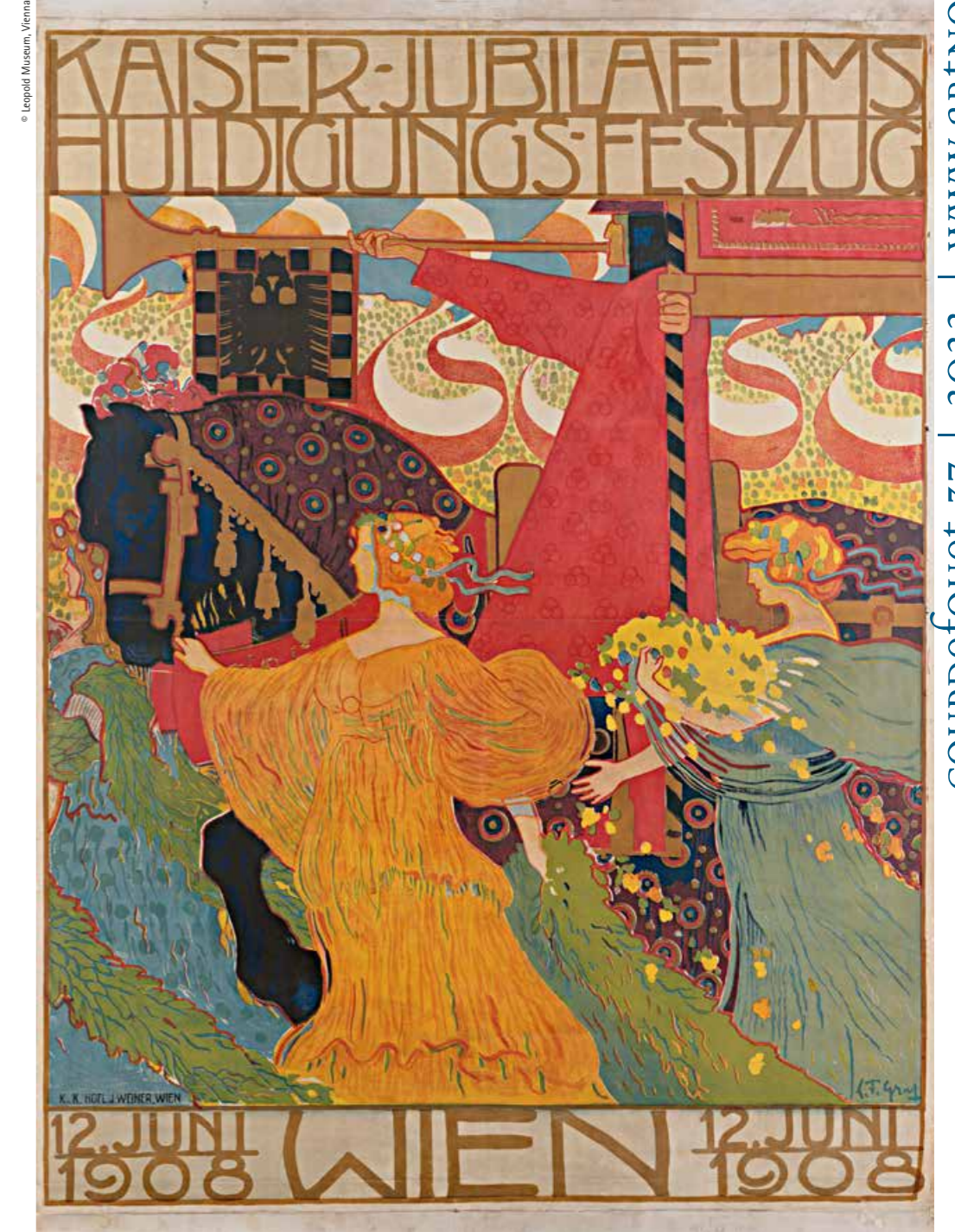
Part of this show will focus on the most outstanding positions of the Hagenbund, from its moderately modernist beginnings in the wake of the Secession through to the ground-breaking avant-gardist achievements of the 1920s and 1930s. The presentation will include numerous works from private Austrian collections that have never been publicly shown before.

The artists' association Hagenbund was founded in 1900 and, like the Vienna Secession three years previously, was a response to the conservatism of the Künstlerhaus. By the 1920s, it had established itself as "today's most radical group" (Robert Musil, 1922) among the three major Viennese artists' associations. The association's name was derived from Josef Haagen, the proprietor of the inn Zum

The presentation
 will include works
 that have never
 been publicly
 shown before

blauen Freihaus (at the Blue Free House) on Gumpendorfer Strasse in Vienna, which had been a popular meeting place amongst artists since the 1880s. By the time Gustav Klimt had left the Secession in 1905, and the Kunstschau exhibitions had been held in Vienna in 1908 and 1909, the Hagenbund's exhibition venue in Vienna's first district had become the leading platform for young, progressive art.

Their venue, which they operated from January 1902, was a former market hall on Zedlitzgasse, which the architect and Hagenbund co-founder, Joseph Urban (1872–1933), had converted within only a few months and decorated in keeping with Jugendstil. It afforded young talents, such as Anton Hanak (1875–1934) in 1902 and 1903, an early opportunity to present their works. The presentation of works by

© Leopold Museum, Vienna

Poster for the Kaiser's Jubilee Parade created by Ferdinand Ludwig Graf in 1908. Colour lithograph on paper
 Cartell de la desfilada per l'aniversari del Kaiser, creat per Ferdinand Ludwig Graf el 1908. Litografia en color sobre paper

the artist known as "Chief Wildling", Oskar Kokoschka (1886–1980), as part of the special exhibition of painting and sculpture "Sonderausstellung Malerei und Plastik" in 1911, caused a public scandal. The two exhibition rooms featuring twenty-five of his oil

1880. En l'època en què Gustav Klimt havia deixat la Secession, el 1905, i les exposicions de la Kunstschau s'havien celebrat a Viena, el 1908 i el 1909, l'espai expositiu del Hagenbund al primer districte de Viena havia esdevingut la principal plataforma de l'art jove i progressista.

El seu local, que funcionava des de gener de 1902, era un antic mercat a Zedlitzgasse, que l'arquitecte i cofundador del Hagenbund Joseph Urban (1872-1933) havia convertit i decorat en pocs mesos en estil Jugendstil. Va oferir a joves talents, com ara Anton Hanak (1875-1934) els anys 1902 i 1903, l'oportunitat de presentar la seva obra. La presentació d'obres de l'artista conegut com a "Oberwildling" ("cap salvatge"), Oskar Kokoschka (1886-1980), com a part de l'exposició especial de pintura i escultura "Sonderausstellung Malerei und Plastik", el 1911, va suposar un escàndol públic. Les dues sales d'exposició on es van presentar vint-i-cinc dels seus olis, entre els quals els retrats del famós escriptor vienès Karl Kraus i l'eminent arquitecte Adolf Loos, van ser titllades de "veritables sales de tortura per als ulls" i de "grumolls de pus viscosa, coàguls de sang i suor espessida com un unguent". Malgrat tota l'oposició, inclosa la de l'hereu

This glazed-ceramic statue Flute-Playing Putto was created by Michael Powolny and manufactured by Vereinigte Wiener and Gmundner Keramik, ca. 1910

L'estàtua Amoret tocant la flauta és una creació de Michael Powolny, produïda per Vereinigte Wiener i Gmundner Keramik en ceràmica esmaltada, ca. 1910

This glazed-ceramic statue, Papageno as Putto, was designed by Michael Powolny and created by Wienerberger in 1916-1917

Papageno com un amoret fou dissenyat per Michael Powolny i realitzat pel Wienerberger els anys 1916-1917 en ceràmica esmaltada

al tron, l'arxiduc Francesc Ferran, l'associació va continuar amb la seva opció radical en l'exposició de la primavera de 1912, on es van mostrar obres d'Anton Kolig (1886-1950), Anton Faistauer (1887-1930), Albert Paris Gütersloh (1887-1973) i Egon Schiele (1890-1918), que aleshores només comptava vint-i-dos anys. Davant l'amenaça de desallotjament de la Zedlitzhalle l'agost de 1912, la presentació del catàleg de la mostra recollia l'esperit combatiu dels seus membres: "Cas que aquesta hagués de ser realment l'última exposició del Hagenbund, acabem destacant un aspecte veritablement artístic: la joia de l'evolució".

Fou gràcies a la nova política cultural de la jove República d'Àustria que el Hagenbund va poder finalment reobrir el seu espai d'exposicions a la Zedlitzhalle el 22 de juny de 1920 amb una festa de presentació. Durant els anys següents, però, aquesta política acabaria resultant de poca ajuda, atès que les subvencions estaven supeditades a un canvi dels estatuts de l'associació que només permetia ser-ne membres als austríacs. Després de la fi de la monarquia, els membres del Hagenbund

paintings, among them his portraits of the famous Viennese writer Karl Kraus and the eminent architect Adolf Loos, were denigrated as "true torture chambers for the eyes" and as "a sludge of viscous puss, blood clots and thickened, ointment-like sweat". Despite all the opposition, including that of the heir to the throne Archduke Franz Ferdinand, the association continued along this radical path in its 1912 spring exhibition, showing works by Anton Kolig (1886-1950), Anton Faistauer (1887-1930), Albert Paris Gütersloh (1887-1973) and Egon Schiele (1890-1918), who was only twenty-one years old. Faced with eviction from the Zedlitzhalle as of August 1912, the exhibition catalogue's introduction reflected its members' combative spirit: "Should this exhibition really be the Hagenbund's last, we end by highlighting a truly artistic aspect: the joy of evolving."

It was thanks to the new cultural policy of the young Austrian Republic that the Hagenbund was eventually able to reopen its exhibition venue at the Zedlitzhalle on 22 June 1920 with a celebratory presentation. Throughout the following years, however, this policy would fail to prove particularly supportive, as subsidies were contingent on a change in the association's statutes that awarded membership only to Austrians. After the demise of the monarchy, Hagenbund members additionally faced a shortage of wealthy commissioners – in a period of crisis, art carried the "stigma of the superfluous and unwelcome", as art critic Hans Tietze aptly put it in 1925.

The progressive creative drive of individual Hagenbund members – whose "extreme Modernism" or "Hypermodernism"

Carry Hauser painted the oil on canvas Franz Theodor Csokor in 1918

Carry Hauser va pintar l'oli sobre tela Franz Theodor Csokor el 1918

Hermits. Oil on canvas by Egon Schiele, 1913

Ermítans. Oli sobre tela d'Egon Schiele, 1913

led to controversies both within the association and in public – remained unbroken. When Felix Albrecht Harta (1884-1967), Otto Rudolf Schatz (1900-1961) and Carry Hauser (1895-1985), joined the Hagenbund between 1920 and 1928, the Viennese Jugendstil of the *fin de siècle* gave way to modernist tendencies. The 1920s, especially, are considered the Hagenbund's heyday, when its members crossed the threshold from moderate to radical Modernism.

Though the Hagenbund's exponents pursued diverse styles and were not bound by a manifesto, they enthusiastically adopted post-Expressionist and Cubist tendencies – in particular – as well as influences derived from New Objectivity. And while the genres represented in the association were highly diverse – including painting, graphic art, sculpture, architecture and artisan craftwork – painting asserted itself over time as the leading medium. In terms of motifs, the artists focused primarily on the metropolis,

© Ernst Pöhl, Vienna. Photo: Christoph Fuchs, Vienna

Decamerone is an oil on canvas painted by Ferdinand Ludwig Graf in 1921
Decameró és un oli sobre tela obra de Ferdinand Ludwig Graf de 1921

Private Collection, Salzburg © Blärecht, Wien, 2022

Georg Jung painted the oil on canvas The Aberrance between 1920 and 1921
Georg Jung va realitzar l'oli sobre tela L'aberració entre els anys 1920-1921

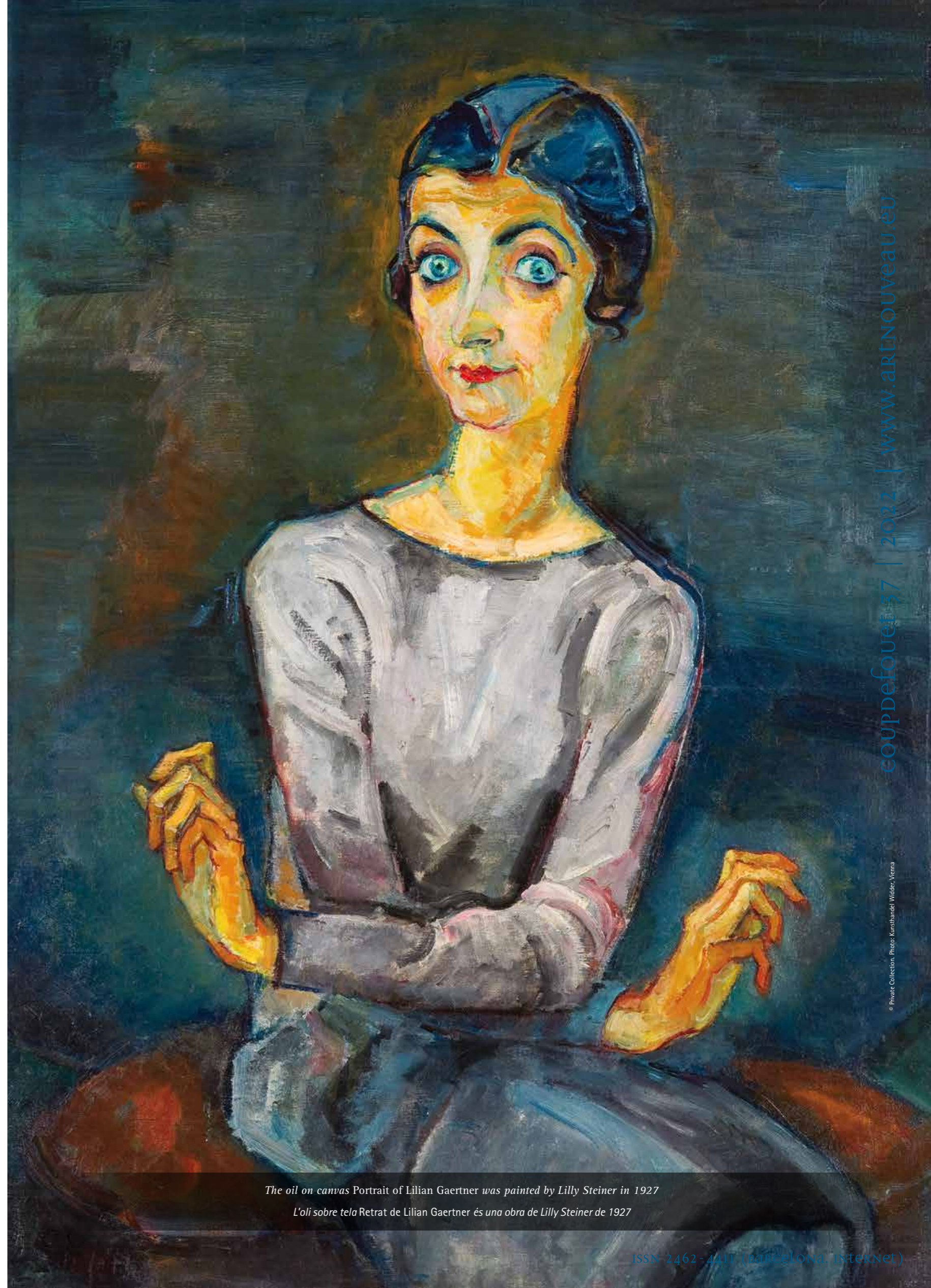
van enfrontar-se, a més, a l'escassetat de clients adinerats –en època de crisi, l'art duia l'"estigma d'allò superflu i no ben rebut", com va expressar encertadament el crític d'art Hans Tietze el 1925.

L'impuls creatiu progressista dels membres del Hagenbund –l'"extrema modernitat" o "hipermodernitat" dels quals va donar lloc a controvèrsies tant dins l'associació com en públic– continuava inalterable. Quan Felix Albrecht Harta (1884-1967), Otto Rudolf Schatz (1900-1961) i Carry Hauser (1895-1985) es van incorporar al Hagenbund entre 1920 i 1928, el Jugendstil vienès finisecular va deixar pas a tendències avantgardistes. La dècada de 1920, sobretot, es considera l'apogeu del Hagenbund, el moment en què els seus membres van travessar el llindar d'una modernitat moderada a una de radical.

Tot i que els exponents del Hagenbund van desenvolupar estils diversos i no estaven lligats per cap manifest, van adoptar amb particular entusiasme les tendències postexpressionistes i cubistes, així com influències derivades de la Nova Objectivitat. I mentre que els gèneres representats a l'associació eren molt diversos –incloent pintura, arts gràfiques, escultura, arquitectura i obres d'artesanía–, la pintura s'afermava al llarg del temps com el mitjà principal. Pel que fa als motius, els artistes es van centrar sobretot en la metròpoli, la gentada, els mercats, les fàbriques i els espais de lleure públic, així com en la precarietat de les realitats socials, polítiques

i econòmiques de la vida en el període d'entreguerres. Artistes com Karl Hauk (1898-1974), Georg Jung (1899-1957), Bettina Ehrlich-Bauer (1903-1985) i Otto Rudolf Schatz van capturar aquestes noves realitats d'una manera sobria però evocadora sobre paper i sobre llenç. Els seus motius reflectien també la situació de l'associació i dels seus membres, que els anys 1920 no van poder escalfar el seu espai expositiu ni dur a terme obres de manteniment urgents. En plena Gran Depressió, els artistes van recórrer a l'intercanvi de pintures per menjar.

Inicialment, la política expositiva del Hagenbund es va centrar a presentar obres dels propis membres, però aviat van iniciar un animat intercanvi amb unions d'artistes de l'Europa Central perquè el públic vienès que solia assistir a les exposicions es familiaritzés amb l'art internacional. La quarta exposició del Hagenbund, celebrada el 1902, va presentar l'associació d'artistes de Praga Mánes, que prenia el nom del pintor Josef Mánes, mentre que les exposicions de 1908 i 1910 van estar protagonitzades pel grup Sztuka ("art") de Cracòvia i l'hongarès Kéve ("garba"), respectivament. Paral·lelament, grups de membres del Hagenbund van participar en exposicions internacionals, sobretot abans de 1914, entre les quals l'Exposició Universal de Saint Louis (EUA) de 1904, les Exposicions Internacionals d'Art de Munic (per exemple, el 1905) i l'Exposició Internacional de Belles Arts de Roma (1911).

Private Collection. Photo: Kunsthandel Wölfer, Vienna

The oil on canvas Portrait of Lilian Gaertner was painted by Lilly Steiner in 1927
L'oli sobre tela Retrat de Lilian Gaertner és una obra de Lilly Steiner de 1927

In 1928 Bettina Ehrlich-Bauer painted the oil on canvas *Jonny Plays On*.
El 1928, Bettina Ehrlich-Bauer va pintar l'oli sobre tela *Jonny continua tocant*

Aquesta obertura i cooperació internacional seguiria sent una característica del Hagenbund més enllà de la Primera Guerra Mundial, i s'ampliaria amb exposicions d'artistes convidats dels antics territoris de la corona, inclosos Praga (1925), Ljubljana (1927) i Budapest (1928), així com Rússia (1928), Bèlgica (1936) i Letònia (1937). L'exposició número cinquanta-cinc del Hagenbund, celebrada el desembre de 1927, va estar protagonitzada per obres gràfiques d'artistes francesos, entre els quals Georges Braque (1882-1963), Robert Delaunay (1885-1941), André Derain (1880-1954), Henri Matisse (1869-1954) i Maurice Vlaminck (1876-1958), els artistes espanyols que exercien la seva activitat a França Juan Gris (1887-1927) i Pablo Picasso (1881-1973), així com Marc Chagall (1887-1985), nascut a Rússia.

Otto Rudolf Schatz produced the woodcut on paper *Leuna Factory* in 1928
Otto Rudolf Schatz va realitzar la xilografia sobre paper *La fàbrica de Leuna* el 1928

L'exposició inaugural del Hagenbund el 1902 ja incloïa dues dones artistes com a convidades: Leona Abel (1872-1946), que havia estudiat amb Carl Moll (1861-1945), i la pintora Emilie Mediz-Pelikan (1861-1908), esposa del membre del Hagenbund Karl Mediz (1868-1945). D'altra banda, el Hagenbund va posar la Zedlitzhalle a disposició del Vereinigung bildender Künstlerinnen Österreichs (VBKÖ, o Associació Austríaca de Dones Artistes) el 1911 per a la primera d'una sèrie d'exposicions, que també van ser aprofitades com a plataforma per la Verband bildender Künstlerinnen und Kunsthandwerkerinnen, coneguda com a Wiener Frauenkunst (Art de dones vieneses). Si bé el Hagenbund concedia a les dones l'estatus de membres "corresponents" i "associats" des de 1924 –uns vint anys abans que la Secession Vienesa–, el nombre de dones membres era comparativament baix i el seu estatus com a membres no els donava dret a vot.

Al llarg de les gairebé quatre dècades de la seva existència, la història del Hagenbund va experimentar molts canvis modelats pels diversos sistemes polítics, com ara la transició de la monarquia a la Primera República d'Àustria, i de l'Estat corporatiu austrofeixista a la presa del poder per part dels nacionalsocialistes. Aquest últim va provocar la dissolució de l'associació el setembre de 1938. Molts dels membres de ple dret, associats i corresponents, entre els quals Georg (1897-1966) i Bettina Ehrlich-Bauer, Josef Floch (1894-1977), Carry Hauser, Lilly Steiner (1884-1961), Otto Rudolf Schatz i Felix Albrecht Harta, van haver d'emigrar, mentre que altres –com Robert Kohl (1884-1961) i Fritz Schwarz-Waldegg (1889-1942)– van ser assassinats en camps de concentració.

Això va significar la fi de l'esperit cosmopolita i intercultural del Hagenbund. Quan la Zedlitzhalle, que havia estat molt malmesa durant la Segona Guerra Mundial, fou enderrocada el 1965, aquesta important associació d'artistes vienesa, que havia comptat amb uns 260 membres al llarg dels seus gairebé trenta-vuit anys d'existència, va perdre el seu referent arquitectònic.

 www.leopoldmuseum.org

Moravian Landscape is an oil on canvas painted by Felix Albrecht Harta in 1928
Paisatge moravià és un oli sobre tela fet per Felix Albrecht Harta el 1928

with its crowds of people, market halls, factories and places of public entertainment, as well as on the precarious social, political and economic realities of life during the interwar period. Artists including Karl Hauk (1898-1974), Georg Jung (1899-1957), Bettina Ehrlich-Bauer (1903-1985) and Otto Rudolf Schatz captured these new realities in a sober but haunting manner on paper and canvas. Their motifs also reflected the situation of the association and its members, who in the 1920s found themselves unable to heat their exhibition venue or carry out urgent maintenance work. At the height of the Great Depression, the artists resorted to exchanging paintings for food.

Initially, the Hagenbund's exhibition policy focused on presenting works by its own members, but it was not long before

they used their animated exchange with Central European artists' unions to familiarise Viennese exhibition-goers with international art. The fourth Hagenbund exhibition, held in 1902, hosted the Prague artists' association Mánes, named after the painter Josef Mánes, while the 1908 and 1910 exhibitions featured the Krakow group Sztuka (art) and the Hungarian Kéve (sheaf) respectively. Formations of Hagenbund members, in turn, participated in international exhibitions especially before 1914, including the 1904 World's Fair in Saint Louis (USA), the International Art Exhibitions in Munich (for instance, 1905) and the Esposizione internazionale di Belle Arti in Rome (1911).

This openness towards international memberships and cooperation would remain a characteristic of the Hagenbund

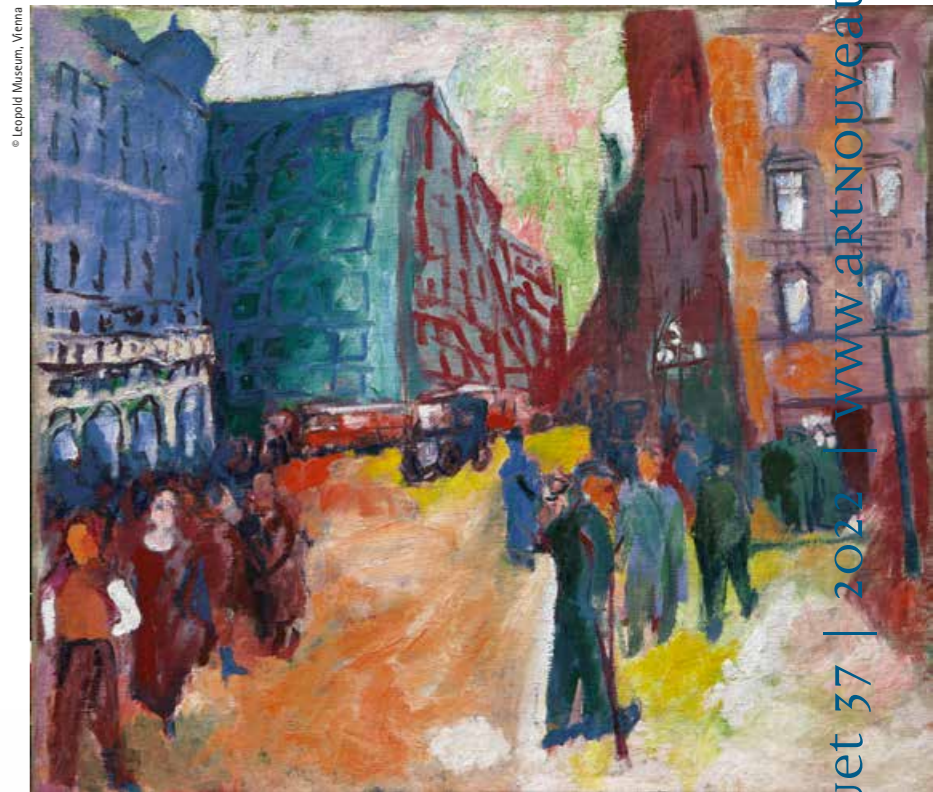

The oil on canvas *Die Hoffnung* was painted by Otto Rudolf Schatz in 1930
L'oli sobre tela *L'esperança va ser creat* per Otto Rudolf Schatz el 1928

beyond World War I, and extended to guest exhibitions by artists from the former crown territories, including Prague (1925), Ljubljana (1927) and Budapest (1928), as well as from Russia (1928), Belgium (1936) and Latvia (1937). The fifty-fifth Hagenbund exhibition, held in December 1927, featured graphic works by French artists including Georges Braque (1882–1963), Robert Delaunay (1885–1941), André Derain (1880–1954), Henri Matisse (1869–1954) and Maurice Vlaminck (1876–1958), the Spanish artists active in France, Juan Gris (1887–1927) and Pablo Picasso (1881–1973), as well as Russian-born Marc Chagall (1887–1985).

The Hagenbund's opening exhibition in 1902 already featured two female artists as guests: Leona Abel (1872–1946), who had studied under Carl Moll (1861–1945), and the painter Emilie Mediz-Pelikan (1861–1908), the wife of Hagenbund member Karl Mediz (1868–1945). The Hagenbund further placed the Zedlitzhalle at the disposal of the Vereinigung bildender Künstlerinnen Österreichs (VBKÖ, or Austrian Association of Women Artists) in 1911 for the first of a series of exhibitions, which were also

Street Scene is an oil on canvas, by Robert Kohl from 1930
Escena de carrer és un oli sobre tela obra de Robert Kohl de 1930

The 1932 statue *Two Sisters* by Georg Ehrlich is cast in bronze
L'estàtua Dues germanes fou realitzada en bronze l'any 1932 per Georg Ehrlich

used as a platform for the Verband bildender Künstlerinnen und Kunsthandwerkerinnen, known as Wiener Frauenkunst (Viennese Women's Art). While the Hagenbund granted women the status of "corresponding" and "associate" members from 1924 – some twenty years ahead of the Vienna Secession – the number of female members was comparatively low and their memberships carried no voting rights.

Throughout the almost four decades of its existence, the Hagenbund experienced a highly changeful history shaped by various political systems, such as the transition from a monarchy to the First Austrian Republic, and from the Austrofascist Corporate State to the seizure of power by the National Socialists. The latter prompted the association's dissolution in September 1938. Many of the Hagenbund's full, associate and corresponding members, including Georg (1897–1966) and Bettina Ehrlich-Bauer, Josef Floch (1894–1977), Carry Hauser, Lilly Steiner (1884–1961), Otto Rudolf Schatz and Felix Albrecht Harta, had to emigrate, while others – like Robert Kohl (1891–1944) and Fritz Schwarz-Waldegg (1889–1942) – were murdered in concentration camps.

This spelled the end of the Hagenbund's cosmopolitan and intercultural spirit. When the Zedlitzhalle, which had suffered severe damage during World War II, was demolished in 1965, this eminent Viennese artists' association, having had some 260 members throughout the almost thirty-eight years of its existence, lost its architectural reference point. www.leopoldmuseum.org

SINGULAR

Les Planes, una escola
Secession al cor de Catalunya

Valentí Pons Toujouse
Les Planes d'Hostoles
vitpons@gmail.com

Les Planes d'Hostoles és una petita localitat situada a la comarca de la Garrotxa, a la carretera que comunica Olot amb Girona. Actualment compta amb una població d'uns 1.700 habitants, nombre molt similar al que tenia a principis del segle XX. El municipi té tres edificis modernistes: Can Garay, d'autoria desconeguda; la Torre Dusol o dels Til·lers, atribuïda a Enric Sagnier, i les escoles públiques, obra de Joan Roca i Pinet. El 1910 l'Ajuntament va creure oportú crear unes noves escoles dignes per als infants de la població i dels pobles del voltant. Les antigues escoles de les monges dominiques, per a nenes, i les que hi havia a l'ajuntament vell, per a nens, ja eren insuficients.

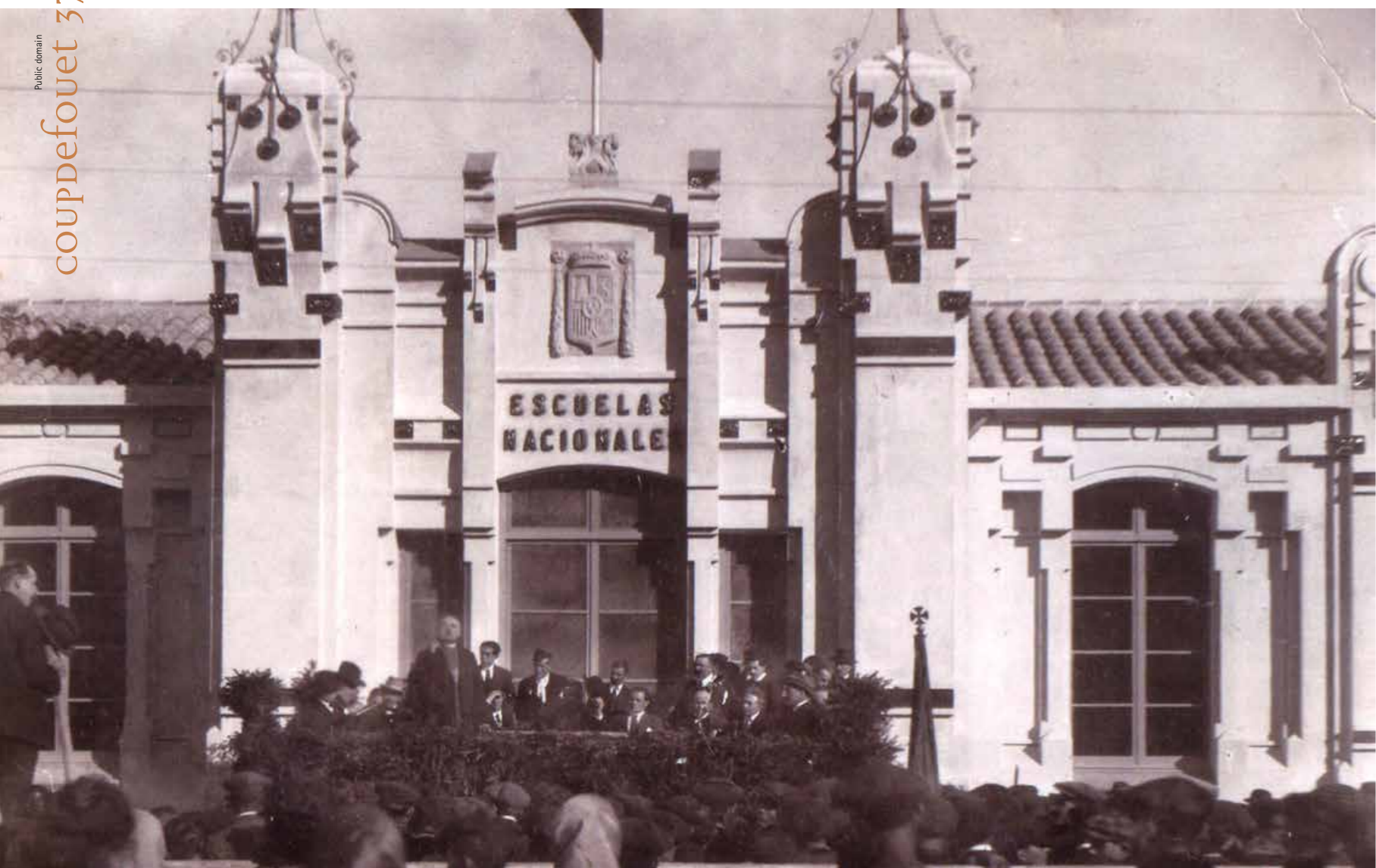
L'Ajuntament va contactar amb Joan Roca, arquitecte que tot just acabava d'obtenir el títol a l'Escola d'Arquitectura de Barcelona, i li va proposar encarregar-se del projecte. Joan Roca i Pinet, nascut a Girona el

1885, va ser deixeble de Lluís Domènech i Montaner, i d'això en queda testimoni a la Casa Norat, a Girona capital. Aviat, però, aniria evolucionant cap a una factura més en línia amb la Secession austríaca, potser influenciat per l'obra del també gironí Rafael Massó, amb més interès per les línies geomètriques i la decoració amb ceràmica vidrada que no pas per l'*horror vacui* del Modernisme català. Aquesta evolució es pot veure en obres de Roca com les centrals elèctriques de Besanó i algunes obres a Olot, ciutat de la qual fou arquitecte municipal entre 1913 i 1918. Més endavant, Roca adoptaria el Noucentisme i, encara més tard, faria incursions en el racionalisme de tall progressista. L'edifici de les Escoles de les Planes, però, correspon a l'època de "secessionista austríac" de l'autor.

Una de les primeres escoles amb espais comuns per a nens i nenes

geomètriques i la decoració amb ceràmica vidrada que no pas per l'*horror vacui* del Modernisme català. Aquesta evolució es pot veure en obres de Roca com les centrals elèctriques de Besanó i algunes obres a Olot, ciutat de la qual fou arquitecte municipal entre 1913 i 1918. Més endavant, Roca adoptaria el Noucentisme i, encara més tard, faria incursions en el racionalisme de tall progressista. L'edifici de les Escoles de les Planes, però, correspon a l'època de "secessionista austríac" de l'autor.

de Roca com les centrals elèctriques de Besanó i algunes obres a Olot, ciutat de la qual fou arquitecte municipal entre 1913 i 1918. Més endavant, Roca adoptaria el Noucentisme i, encara més tard, faria incursions en el racionalisme de tall progressista. L'edifici de les Escoles de les Planes, però, correspon a l'època de "secessionista austríac" de l'autor.

Opening ceremony of the schools, on 15 December 1918
Acte d'inauguració de les escoles, el 15 de desembre de 1918

SINGULAR

Les Planes: A Secession
School in the Heart of Catalonia

Valentí Pons Toujouse
Les Planes d'Hostoles
vitpons@gmail.com

Les Planes d'Hostoles is a small town in Catalonia's La Garrotxa county, on the highway linking Olot with Girona. It currently has a population of around 1700 inhabitants, a similar number as it had in the early twentieth century. The town has three Modernista buildings: Can

Garay, whose architect is unknown; Torre Dusol (otherwise known as Els Til·lers), attributed to Enric Sagnier, and the public schools designed by Joan Roca i Pinet. In 1910, the Town Council deemed the time was ripe to create two suitable new schools for the children of the town and surrounding villages. The old schools of the Dominican nuns, for girls, and the old Town Hall school, for boys, were no longer fit for purpose.

The Town Council contacted Joan Roca, an architect who had just graduated from Barcelona's School of

Architecture, to offer him the commission. Joan Roca i Pinet, born in Girona in 1885, was a disciple of Lluís Domènech i Montaner. This is evident in his design for Casa Norat, in the city of Girona.

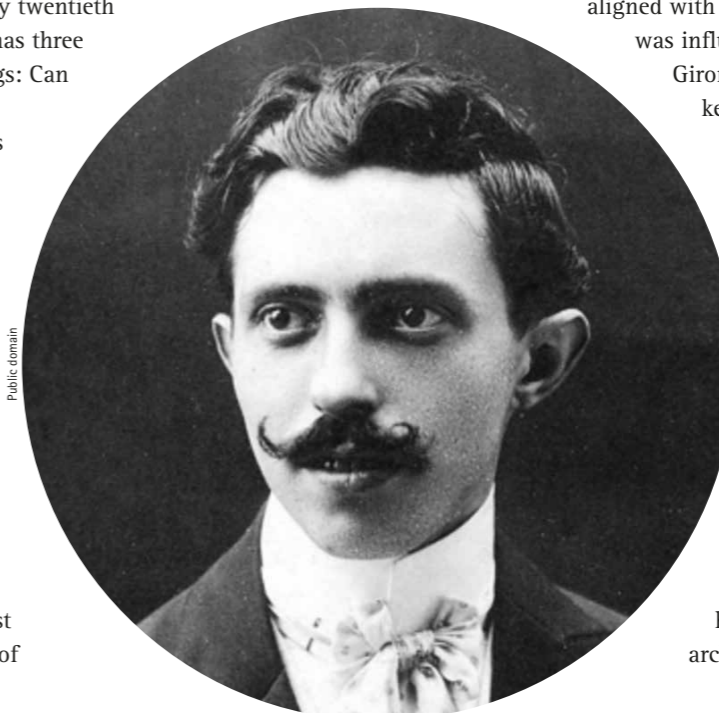
However, he would soon evolve towards a style more aligned with the Vienna Secession. Perhaps he was influenced by the work of another

Girona architect, Rafael Massó, who was keener on geometric lines and sober decoration using glazed ceramic

than on Catalan Modernisme's *horror vacui*. This evolution

can be seen in such of Roca's works as the Besanó electric power plant and other buildings in Olot, the city where he was municipal architect from 1913 to 1918.

Later, Roca would adopt the neoclassical Noucentisme style and later still, make forays into progressive Rationalism. The Escoles de les Planes building, however, corresponds to the architect's Vienna Secession period.

Portrait of Joan Roca i Pinet, the schools' architect
Retrat de Joan Roca i Pinet, l'arquitecte de les escoles

The schools were spacious for a small town like Les Planes d'Hostoles
Les escoles eren de dimensions ben generoses per a una vila petita com les Planes d'Hostoles

SINGULAR

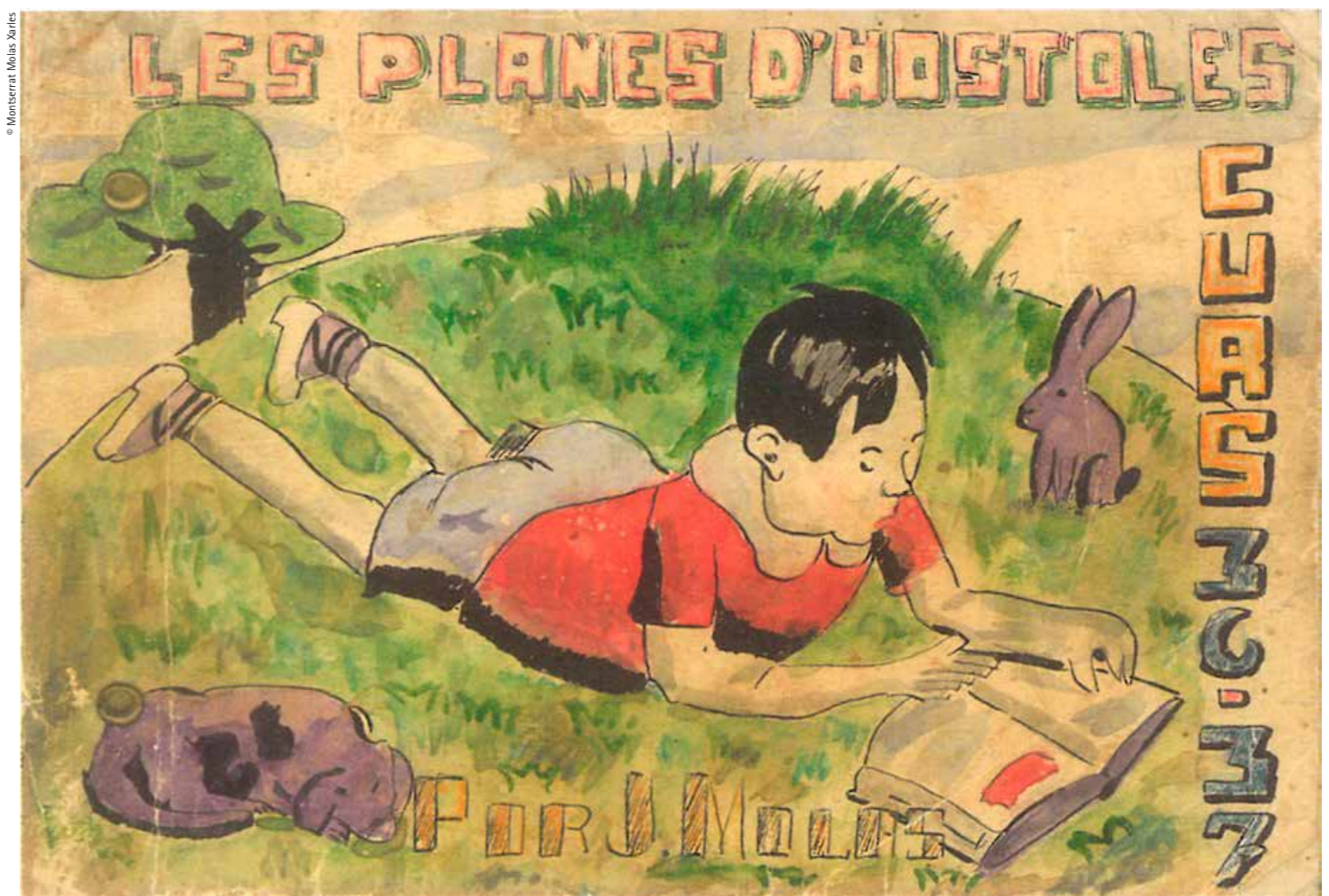
Pupils and teachers of the schools before the new building, showing the boys in the top image and the girls bottom
Alumnes i professors de les escoles abans de la construcció del nou edifici. A dalt, els nois; a baix, les noies

When designing the schools, Joan Roca decided that, rather than enlarging the existing buildings, it would be better to create new schools in a fresh building. Following a modern mindset, he conceived of mixed common spaces for boys and girls, even if the classrooms still needed

One of the first schools with common spaces for boys and girls

to be segregated. He developed the project in 1911-1912, but lack of a budget or suitable land on which to site the schools delayed the start of construction until 1916. It was an expensive project, and not easy to find the money to finance it. A subsidy from the Spanish government might have covered slightly more than half the budget, but the promoters needed to negotiate with and convince the authorities in Madrid. In this regard, Doctor Valentí Carulla, rector of the University of Barcelona, was able to obtain the central government's commitment to an amount up to 40% of the budget. The remainder came through a loan from Les Planes Town Council, awarded personally by the mayor himself, Pere Sacrest Dusol. Sacrest was an important textile industrialist in the region, as well as Roca's client for certain works in Olot. The school virtually became a family matter when Tomàs Recolons Lladó, Pere Sacrest's father-in-law and likewise a textile industrialist, donated a plot of land bordering the road to Olot, just outside town, for the school's construction.

to be segregated. He developed the project in 1911-1912, but lack of a budget or suitable land on which to site the schools delayed the start of construction until 1916.

School exercise book covers. Bottom: from the 1936-1937 school year, during the 2nd Spanish Republic. Top: the 1939 cover, straight after the imposition of Franco's dictatorship
Coberta de quaderns de treball de l'escola. A baix, el del curs 1936-37, en temps de la República. A dalt, el quadern de 1939, un cop imposada la dictadura de Franco

70 SINGULAR

A group of schoolgirls getting ready for a local festival that paid homage to the elderly, in 1962
Grup de nenes preparant-se per a la festa local d'homenatge a la vellesa, el 1962

A l'hora de projectar les escoles, Joan Roca va decidir que seria millor, més que no ampliar els edificis existents, crear unes escoles noves en un edifici de nova factura. I amb mentalitat moderna, les va concebre amb els espais comuns mixtos per a nens i nenes, malgrat que les aules encara haguessin d'estar segregades. Va presentar el projecte entre 1911 i 1912, però la manca de pressupost i d'un terreny adequat on ubicar-les va endarrerir l'inici de la construcció fins al 1916. Era una obra cara i va costar trobar els diners per dur-la a terme. Una subvenció de l'Estat espanyol potser podria arribar a cobrir una mica més de la meitat del pressupost, però calia negociar-ho i convèncer les autoritats de Madrid. En aquest aspecte es va comptar amb la figura del doctor Valentí Carulla, rector de la Universitat de Barcelona, que va poder obtenir de l'Estat una quantitat de fins al 40% del pressupost. La part restant va arribar mitjançant un emprèstic a l'Ajuntament de les Planes atorgat personalment pel mateix alcalde, Pere Sacrest Dusol. Sacrest era un important industrial tèxtil de la regió i també era client d'alguna obra de l'arquitecte Roca a Olot. La cosa va acabar de quedar en família quan Tomàs Recolons Lladó, sogre de Pere Sacrest i també industrial tèxtil, va cedir uns terrenys que tenia a tocar de la carretera d'Olot, als afores de la població, perquè s'hi construís l'escola.

Les obres acabarien costant 90.000 pessetes (uns 541 €, al canvi nominal), de les quals gairebé 35.967 (uns 216 €) van ser aportades per l'Estat espanyol. Les Escoles –que al poble van anomenar Grup Escolar–

Original segregated entrance for the girls
Entrada original segregada per a les nenes

New main door for all the pupils, opened in the 1980s school rehabilitation
La nova entrada general per a tots els alumnes, oberta amb la rehabilitació dels anys 1980

© Valenti Pons

General view of the school's main façade
Vista general de la façana principal de l'escola

van ser inaugurades oficialment com les "Escuelas Nacionales de Las Planas" el 15 de desembre de 1918. Per a la solemne inauguració, la Companyia del Ferrocarril d'Olot a Girona va organitzar un tren especial en què viatjaren les autoritats polítiques, religioses i educatives; en canvi, el bisbe de Girona, Francesc Mas, que també hi assistí per beneir l'edifici, va arribar-hi en automòbil privat. La rellevància de l'esdeveniment quedà palesa en el fet que tant la premsa gironina com la barcelonina es van fer ressò de la inauguració: en els articles es recomptaven els personatges i autoritats assistents i s'hi explicava el desenvolupament de l'acte amb tot detall.

La nova edificació va complir àmpliament amb les expectatives que havia generat. Encara avui són unes escoles de bona qualitat arquitectònica, amb espais amplis i amb molt bones condicions d'il·luminació, ventilació i higiene general. S'estructura en tres naus de planta baixa: antigament la nau de la dreta corresponia a la part destinada a aules de les nenes, la central a serveis comuns (biblioteca, museu escolar, sala de labors i de treballs manuals) i la de l'esquerra a les aules dels nens. Les aules tenien gran lluminositat natural gràcies als amplis finestrals. L'escola estava destinada a 240 infants, 120 nens i 120 nenes, distribuïts en quatre aules de 60 alumnes cadascuna. Per a l'esbarjo es va deixar un pati jardí per a cada sexe i en el passadís hi havia un lavabo per cada vint alumnes.

*During rehabilitation in the 1980s, the whole interior was gutted to create new spaces inside the original outer walls
Durant la rehabilitació dels anys 1980, tot l'interior de l'edifici va ser enderrocat per a crear uns espais totalment nous*

© Departament d'Ensenyament

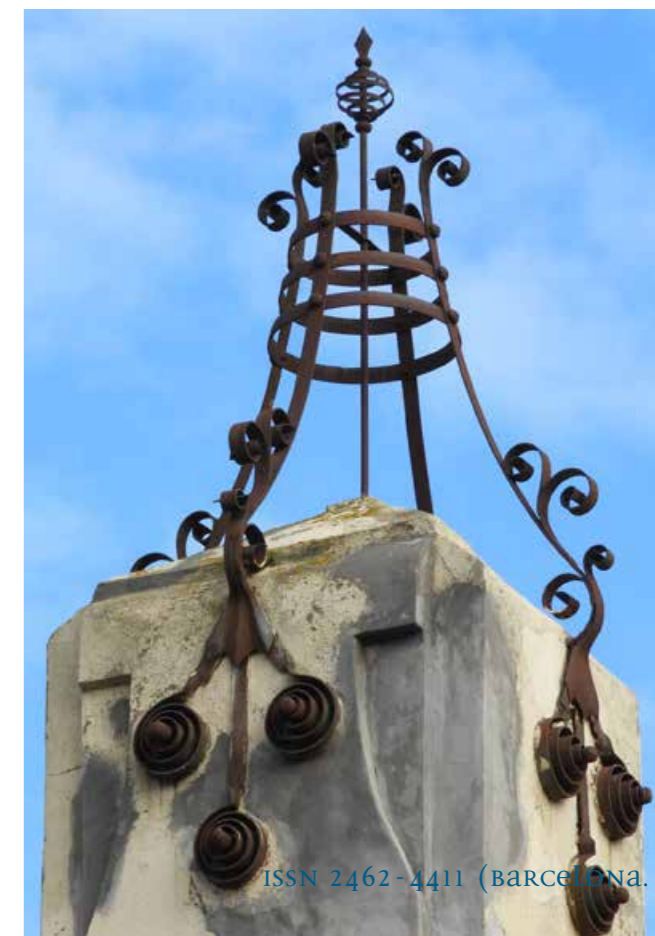
Detail of ironwork decorating one of the main façade's turrets
Detall de decoració de forja en un dels torrellons de la façana

Dinner of school alumni, paying homage to the elderly
Dinar d'homenatge a la vellesa, amb exalumnes de l'escola

The final cost of works was 90,000 pesetas (around €541 at face value), of which almost 36,000 pesetas (around €216) came from the Spanish government. The schools – which the town called Grup Escolar – were officially opened as the "Escuelas Nacionales de Las Planas" (National Schools of Les Planes) on 15 December 1918. For their solemn inauguration, the Olot–Girona Railway Company organised a special train to ferry the political, religious and educational dignitaries to the town. In contrast, the Bishop of Girona, Francesc Mas, who also attended so as to bless the building, arrived by private automobile. This event's relevance is evident by the fact that both the Girona and Barcelona press reported on the opening: their articles enumerated the attending dignitaries and authorities while explaining the event's proceedings in vivid detail.

The building thoroughly fulfilled the expectations it had raised. They proved to be schools of a high architectural quality, with big windows to allow for large interior spaces with good natural lighting, ventilation and general hygiene conditions. The building was structured in three ground-floor volumes: Formerly the right-hand wing contained classrooms for girls, while the left-hand one was for boys. The central volume was for common services, such as the library, school museum, woodwork and

© Valenti Pons

Public domain

Schoolchildren at one of the school's old entrances in the 1970s, before the building's restoration
Alumnes davant una de les antigues entrades a l'escola als anys 1970, abans de la restauració de l'edifici

L'edifici és de maçoneria i maó. Estilísticament té més importància la composició de masses que no l'ornamentació, que es limita a uns sobris motius geomètrics en ceràmica vidrada verda i groga. Als pinacles o a l'espai situat entre ells, segons la ubicació, hi ha uns escuts de Catalunya (les quatre barres), també en ceràmica de color groc. La nau central està adornada amb l'escut d'Espanya en pedra treballada. En cadascun dels dos pavellons dels extrems hi ha una placa commemorativa, dedicada l'una a Valentí Carulla i l'altra a Tomàs Recolons en agraïment per la seva contribució a les escoles i on se'ls declara fills adoptius de la localitat. El treball artesà a les dues plaques és rellevant: la part de forja la va realitzar Joan Oliver, de Girona, i la part d'ebenisteria es va encarregar a Vicenç Mundet, fuster local de Les Planes.

La bona construcció i adequació a les seves funcions han fet que

l'edifici segueixi tenint el mateix ús, si bé diverses fases de modernització i adequació han fet que els interiors modernistes es perdessin, i ara tan sols es conserva l'exterior original. La darrera reforma, de principis dels anys 1980, va enderrocar tot l'interior, així com els edicles que s'havien anat afegint al llarg dels anys, i va crear un nou edifici dins la "pell" de les façanes originals. A la façana principal, però, també s'hi va alterar un aspecte: es va convertir el finestral central en l'entrada única, i les dues antigues entrades separades per a nens i nenes es van convertir en finestres. Amb aquesta adaptació del funcionament de l'escola a la societat actual, les antigues Escoles de les Planes són avui una escola pública primària moderna que, amb el nom d'Escola Sant Cristòfol, acull uns 150 infants.

blocs.xtec.cat/lesplanes

© Valentí Pons

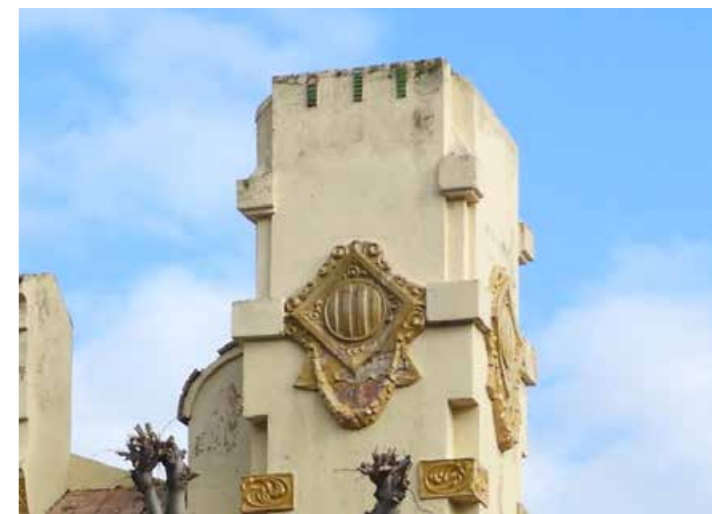
In the centre of the image, the old segregated entrance for girls, converted into a window in the 1980s rehabilitation.
On the right, the new entrance for both boys and girls, opened in the central window space

Al centre de la imatge, l'antiga entrada segregada per a nenes, convertida en una finestra en la rehabilitació dels anys 1980.
A la dreta, la nova entrada per a nens i nenes, oberta en l'espai de la finestra central

handcraft workshops. The classrooms had excellent natural lighting thanks to the large windows. The school was designed for 240 children – 120 boys and 120 girls – distributed in four classrooms of 60 pupils each. A garden patio was allotted to each sex for playtime, while the corridor had one toilet for every twenty students.

The school is built of masonry and brick. Stylistically, the composition of its various volumes is more important than its ornamentation – limited to sober geometric motifs in green and yellow glazed ceramic. The turrets and spaces situated between them bear Catalonia's coat of arms (four vertical pallets or bars), likewise in yellow ceramic. The central volume is adorned with the Spanish coat of arms in carved stone. Each of the two outer pavilions holds a commemorative plaque, one dedicated to Valentí Carulla and the other to Tomàs Recolons, in gratitude for their contribution to the schools, declaring them the town's adoptive sons. The artistry of these plaques is relevant. The wrought ironwork is by Joan Oliver from Girona, while Vicenç Mundet, a local Les Planes carpenter, was commissioned to create the timberwork.

The excellent construction and suitability of its function mean that the building is used even today for the same purpose. Several phases of modernising and adaptation have led to the Modernista interiors being lost, so only the original façades remain. The last reform was in the 1980s. It involved demolishing the whole interior, as well as the extensions that had been added over the years, and creating a completely new building inside the "skin" of the original

© Valentí Pons

Decorative detail bearing the Catalan coat of arms
Detall decoratiu amb l'escut de Catalunya

façades. The main façade was also altered in one aspect: its large central window became the new unified main entrance, while the old doors for the girls' and boys' separate entrances became windows. With this adaptation to today's needs, the old Les Planes schools have become a modern public primary school, now renamed Sant Cristòfol, housing about 150 pupils.

blocs.xtec.cat/lesplanes

La Casa Darvas-La Roche: el primer museu del Modernisme de Romania

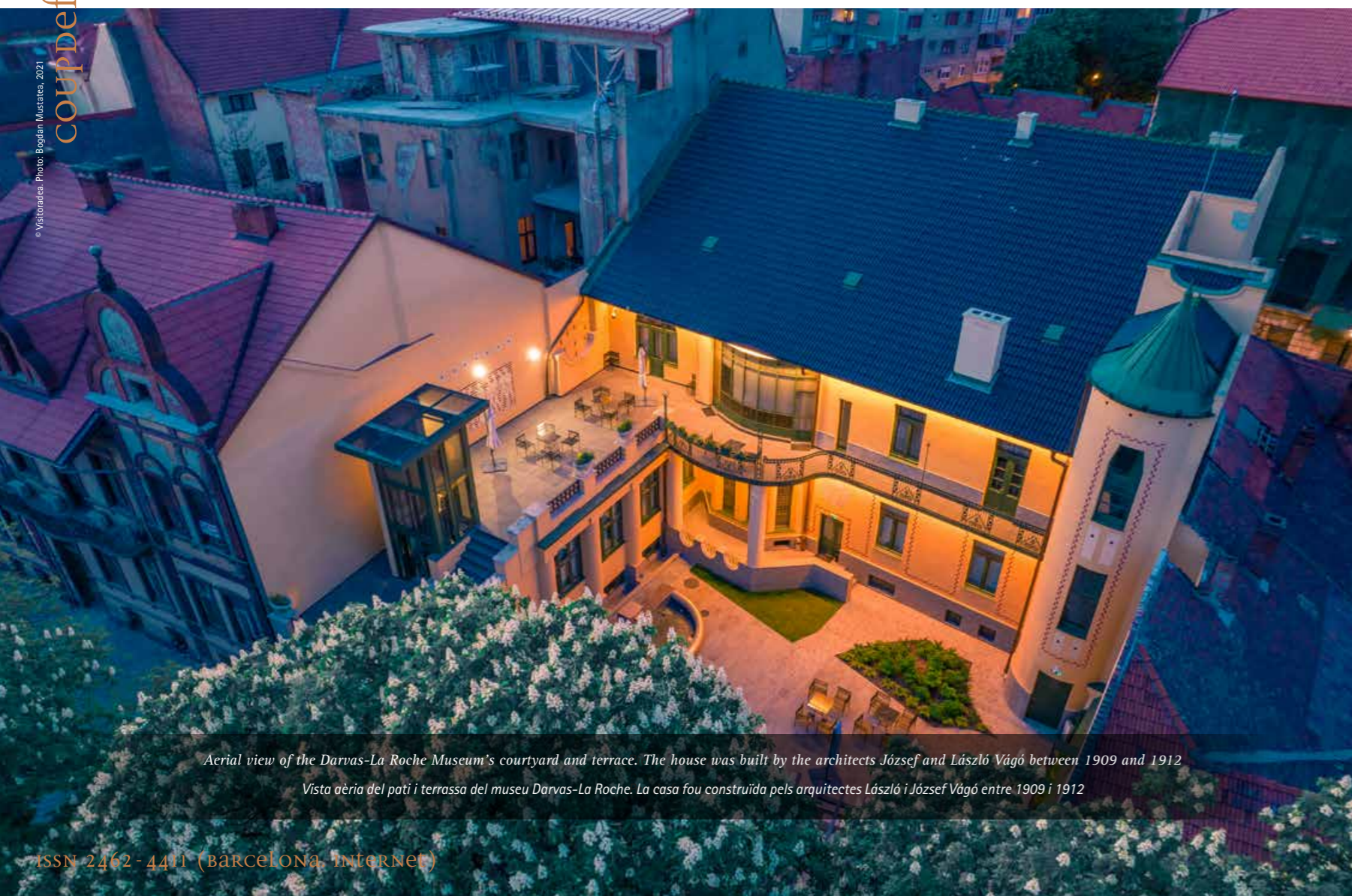
Dr Ramona Novicov
Historiadora de l'art i crítica d'art, Universitat d'Oradea

Inaugurat l'any 2020, aquest museu, ubicat al número 11 del carrer Iosif Vulcan, es va instal·lar en una de les cases particulars més espectaculars de la ciutat romanesa d'Oradea: una magnífica *Gesamtkunstwerk*, o obra d'art total, construïda sota l'estil singular dels arquitectes László i József Vágó. Erigida entre 1909 i 1912, la Casa Darvas-La Roche és potser el regal més imaginatiu, magnífic i elegant que mai van fer aquests dos arquitectes a la seva ciutat natal. L'edifici va reobrir les portes al públic després de completar-se un projecte de restauració integral, iniciat el 2018. De vegades, en algunes zones, el projecte va requerir treballs molt invasius, cosa que va tenir com a conseqüència la disminució de la patina de vellesa que hauria estat desitjable per a l'edifici. A través del seu estil excepcionalment modern, el producte final que aquests dos arquitectes van crear posaria al dia l'arquitectura d'Oradea de principi del segle XX segons el moviment d'avantguarda europeu del moment. Juntament amb la Vila Schiffer de Budapest, construïda per József Vágó el 1910, aquesta vila d'Oradea es pot considerar una de les personificacions més sofisticades de l'arquitectura del segle XX.

Malgrat la fusió amb el teixit urbà de l'entorn, i amb una façana de carrer estreta, en un primer cop d'ull l'edifici sembla proclamar un canvi de paradigma pel que fa al context espacial i decoratiu. D'agorades línies asimètriques, amb una arcada espectacular i una enorme porta amb xapa de llautó, l'entrada principal deixa una petja inoblidable. Aquest disseny d'arquitectura monumental presenta una arcada formada amb la mateixa estructura que el balcó, vigilat per una estàtua que sembla baixada d'un reialme mític més elevat i que abraça un gerro esquitxat d'estrelles. Gràcies a unes xapes de ceràmica Zsolnay, amb cinc motius que es repeteixen rítmicament en els blocs de ciment mosaic, la façana brilla literalment com una joia. Els vitralls, que transformen una paret fosca en un exterior vibrant de colors vius, reforcen aquest efecte iridescent.

A dins, el museu conté sales d'exposició, que han estat renovades per transmetre l'ambient de l'art dels segles XIX i XX mitjançant la presentació d'objectes de la Belle Époque que reflecteixen l'estil modernista.

El museu va obrir les portes al públic després de dos anys de restauració

Aerial view of the Darvas-La Roche Museum's courtyard and terrace. The house was built by the architects József and László Vágó between 1909 and 1912
Vista aèria del pati i terrassa del museu Darvas-La Roche. La casa fou construïda pels arquitectes László i József Vágó entre 1909 i 1912

Darvas-La Roche House: Romania's First Art Nouveau Museum

Dr Ramona Novicov
Art historian and Art Critic, University of Oradea

Inaugurated in 2020, this museum located at Iosif Vulcan Street, No 11, is housed in one of the Romanian city of Oradea's most spectacular private homes. This magnificent *Gesamtkunstwerk* (total work of art) was built in the signature style of its architects, László and József Vágó. Built between 1909 and 1912, Darvas-La Roche House may be the most imaginative, lavish and stylish gift that these two brothers ever bequeathed to their hometown. The building was reopened to the public following completion of an extensive restoration project, which began in 2018. At times, in some of its areas, this project involved highly invasive works, which ultimately had the effect of lessening the building's

The museum opened its doors to the public after two years of restoration

desirably ageing patina. Through its exceptionally groundbreaking style, the finished product that these two architects created was ultimately to bring Oradea's early twentieth-century architecture up to date with the European avant-garde movement of that time. Alongside Budapest's Schiffer Villa, built by József Vágó in 1910, this Oradean villa can be seen as one of the most sophisticated embodiments of twentieth-century architecture.

Although tightly knitted into the urban tissue of its surroundings, with its narrow street front, the building seems at first glance to herald a shifting paradigm in terms of its spatial and decorative context. Boldly constructed along powerfully asymmetric lines, this monumental architectural design, its entrance archway formed from the same structure as the balcony, and closed by a massive, brass-plated wooden door, leaves an indelible impression. It is presided over by a statue embracing a vase decorated in stars, which appears to have descended from a mythical higher realm. The Zsolnay ceramic buttons designed in five repeated motifs, placed rhythmically across the frontage's mosaic cement slabs, make this façade literally sparkle like jewellery. This iridescent effect is further reinforced by stained-glass windows, which transform the dusky wall into a jazzy, vibrant exterior.

Inside, the museum consists of exhibition halls. These have been refurbished to convey the ambiance of nineteenth- and twentieth-century art, by means of displaying items that reflect the Art Nouveau style

The main entrance to the museum consists of a spectacular archway and massive, brass-plated wooden door

L'entrada principal del museu està composta per una arcada espectacular i una enorme porta feta de fusta amb xapa de llautó

General view of the building's main façade after the restoration carried out between 2018 and 2020

Vista general de la façana principal de l'edifici després de la restauració realitzada entre 2018 i 2020

Winter garden overlooking the inner courtyard terrace
Sala del jardí d'hivern amb vista a la terrassa del pati interior

S'ha restaurat i s'ha conservat *in situ* el mobiliari original. S'han reproduït acuradament els grans vitralls de la façana exterior i els de la sala de la planta baixa, que amb el temps s'havien deteriorat. I també els vitralls interiors, que separen la sala del pis superior del jardí d'hivern. Les pintures murals, que aportaven un toc personal a les sales, s'han restaurat completament, així com els elements de metall i de ceràmica, que amb el temps s'havien perdut. Els dissenys d'esgrafiats que decoraven les parets que donen al pati també s'han restaurat. I s'ha renovat l'aspecte del pati, que s'ha adaptat als requisits d'un espai expositiu modern i funcional. Els actes públics es celebren aquí, a l'aire lliure. Varien segons l'objectiu concret (activitats de lleure, reunions, conferències, bodes, aniversaris, etc.), i segons la pròpia agenda de la casa, que cada dijous envia un missatge cultural especial actualitzat.

and are taken from the Belle Époque. The original furniture has been restored and kept *in situ*. Having deteriorated over time, the large stained-glass windows of the exterior façade, and those in the ground-floor hallway, have been accurately reproduced. So too have those of the glazed inner wall, separating the upstairs hallway from the conservatory, or winter garden. The wall paintings, adding a personal touch to the hallways, have been completely restored, as have the ironware and ceramic fittings, which had gone astray over time. The *sgraffito* designs that decorated the walls overlooking the courtyard have been restored, while a new look has been given to the courtyard, which has been adapted to the requirements of a modern, functional exhibition space. Public gatherings such as leisure events, meetings, conferences, weddings and anniversaries are held here, in the open air. They vary depending on their purpose and the house's own agenda. Regularly updated, a special cultural message is sent out every Thursday.

This statue stands above the museum's main entrance
Aquesta estàtua es troba al damunt de l'entrada principal del museu

The stained-glass window in the ground-floor hallway has been accurately restored
El vitrall del vestíbul de la planta baixa ha estat restaurat amb cura

Consequently, "Thursday in Darvas" has now become the museum's red-letter day, bringing together its loyal public devotees under the banner of an assortment of cultural offerings. In a comparable vein are its "La Roche Morning events", dedicated to culture lovers. Similarly, daytime events, billed as "Longstanding Friends", are held, while a dedicated "International Art Nouveau Day" takes place in June. The garden's natural setting, with its terraces, fountain and decorative filigree, along with overflowing lilac wisteria, harnesses the flow of energy, or that Bergsonian *élan vital* ("vital impetus"), which subtly permeates the villa's interior. Remaining faithful to Art Nouveau's essence, the Vágó brothers had designed the building as an interconnecting corridor-like channel, linking the green river embankment to the city streets. So as in the past, interior areas can now be accessed through these two different routes, giving visitors two contrasting architectural perspectives.

Once inside, visitors can view temporary exhibitions. Evoking the spirit of the 1900s, they display artefacts and images, projection mapping videos created using contemporary animation, descriptive panels, conference rooms and spaces dedicated to social

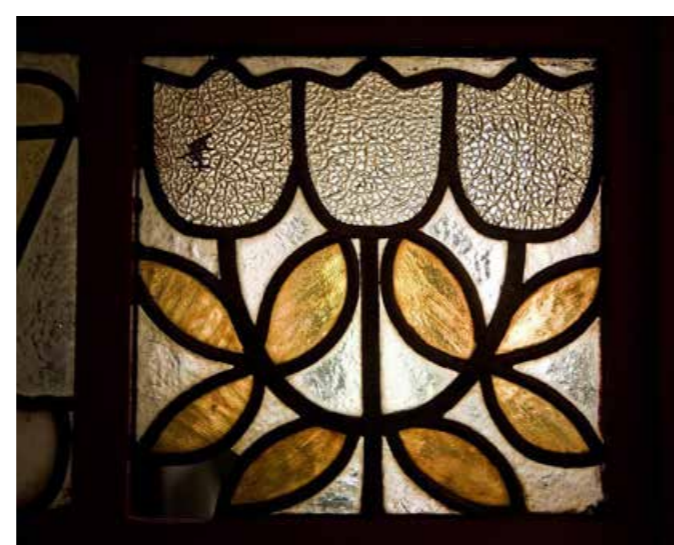

coupdefouet 37 | 2022 | www.artnouveau.eu

© Visitoradea, 2021
 View of the main entrance hallway. The stained-glass windows in the background, overlooking the inner courtyard, have been reproduced in their entirety from historical documentation
 Vista del vestíbul de l'entrada principal. Els vitralls del fons, que donen al pati interior, han estat reproduïts íntegrament a partir de documentació històrica

Així, els "Dijous a Darvas" han esdevingut el dia assenyalat del museu, en què el públic seguidor i fidel es reuneix amb motiu d'un ventall d'ofertes culturals. Passa el mateix amb els matins dedicats als amants de la cultura i que s'ofereixen sota el títol de "Matinals de La Roche". També hi ha actes durant el dia, els "Amics de llarga durada", i el mes de juny se celebra el Dia Internacional del Modernisme. L'entorn natural del jardí, amb les terrasses, la font i les filigranes ornamentals, juntament amb la generosa glicina violeta, canalitza el flux d'energia, o l'*élan vital* bergsonià, que penetra subtilment cap a l'interior de la vil·la. Fidels a l'essència del Modernisme, els germans arquitectes Vágó van dissenyar l'edifici com a canal d'interconnexió que es podia obrir cap als carrers de la ciutat, però també cap al passatge verd a la riba del riu. Així, tal com havia sigut en el passat, es pot accedir a les zones interiors per aquestes dues vies, cosa que ofereix als visitants la visió de dues perspectives arquitectòniques diferents.

Detail of the stained-glass wall in the main entrance hall
 Detall del vitrall de la paret del vestíbul de l'entrada principal

© Ramona Novicev, 2021

Fragment from the original red wallpaper which adorned the hallway walls
 Fragment del paper pintat original que decorava les parets del vestíbul

events. As with any well-established museum, the ground floor provides visitors with a kiosk, offering a wide range of books, brochures and museum-branded decorative items, designed to evoke, as suggestively as possible, the playful, grandiose spirit of the Art Nouveau style and Oradea's cultural history.

Also on the ground floor, displayed like relics under glass, are fragments recovered from the original red wallpaper which adorned the hallway walls. Alongside, the café tempts visitors with exquisite delicacies, while two pop-up exhibitions showcase perfumes, jewellery and clothing from the Belle Époque and Art Nouveau period. These fascinating pieces make a significant contribution to twentieth-century fashion history. The ground floor likewise contains text panels, decoding the symbolism of some of the fictitious decorative images found around the house. Another series of panels elaborates on the house's history, as well as the characters of Imre Darvas and Alfred la Roche. These two men's financial influence ultimately enables us to bear witness to such architectural splendour on show today.

Dining room decorated in Victorian style. The original furniture was lost and no historical documents were preserved. Only the stucco ceiling is original
 El menjador ha estat decorat en estil victorià. Els mobles originals es van perdre i no se'n conserva cap documentació històrica. Només l'estuc del sostre és original

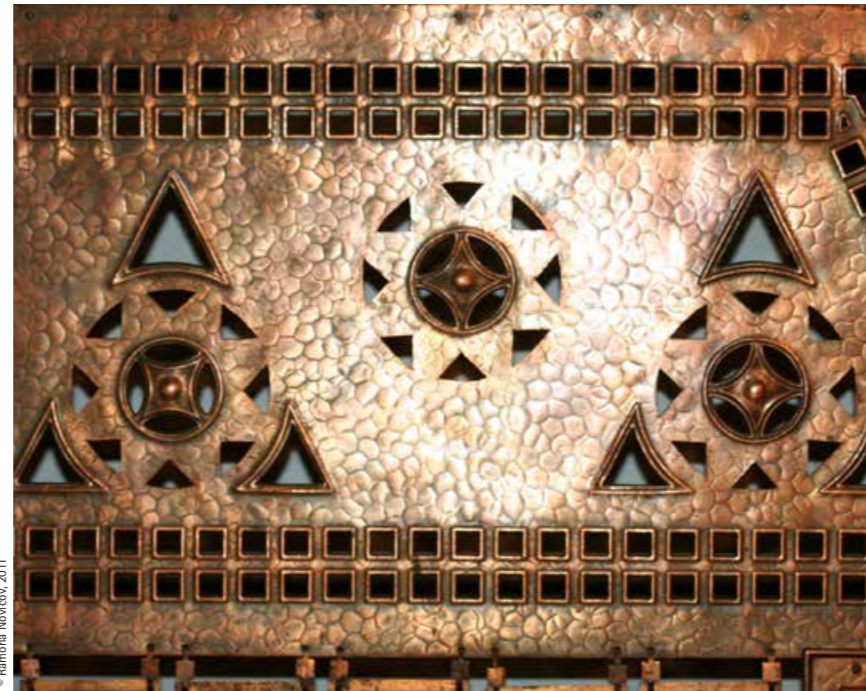

coupdefouet 37 | 2022 | www.artnouveau.eu

© Visitoradea, 2021

Un cop dins, els visitants troben exposicions temporals, on es mostren artefactes i imatges que evocuen l'esperit dels anys 1900, projeccions de vídeos creats amb animacions actuals, panells descriptius, sales de conferències i espais dedicats a actes socials. Com qualsevol museu consolidat, la planta baixa ofereix als visitants un quiosc amb tot un ventall de llibres, fullets i objectes decoratius promocionals del museu, dissenyats per evocar, de manera suggeridora, l'esperit lúdic i grandios de l'estil modernista i la història cultural d'Oradea.

També a la planta baixa, exposats com a relíquies sota un vidre, hi ha fragments recuperats del paper pintat vermell original, que havia adornat les parets de la sala. A més d'això, la planta baixa està sobretot dedicada a delicadeses exquisides. Aquí, els visitants es poden deixar temptar per les ofertes de la cafeteria o per les dues exposicions temporals de perfums, joieria i vestuari dels períodes de la Belle Époque i el Modernisme. Es tracta de peces fascinants que constitueixen una contribució notable a la història de la moda del segle XX. La planta baixa conté, a més, panells amb textos que descodifiquen el simbolisme d'algunes de les imatges decoratives fictícies que es troben a la casa. Una altra sèrie de panells explica la història de la casa, així com els caràcters d'aquests dos homes, la influència econòmica dels quals ens permet ser testimonis avui d'aquesta esplendor arquitectònica. Parlem, és clar, d'Imre Darvas i Alfred la Roche.

Detail of the copper radiator screen
Detall del moble tapa-radiador

The furnishing of the Gentlemen's Salon is a modern-day proposal to evoke the house's former atmosphere, here striving for a masculine look
El mobiliari de la Sala dels Senyors és una proposta actual que evoca l'antiga atmosfera de la casa. En aquest cas es va utilitzar una decoració masculina

© Ramona Novicov, 2021

So, who were they? According to information provided by the museum curators, Imre Darvas was born in Szeged, Hungary, passing away in Oradea in 1913. This was sadly only one year after the Vágó brothers had finished creating their beautiful, original residential home. Intelligent and industrious, Imre Darvas was a pioneer, blazing a trail for the region's modern logging industry. In 1907, he began a successful business with the Basel-born banker and lawyer, Alfred la Roche (1867–1944). La Roche was to continue running this business during the interwar period. In 1948, as the Communist era began and private property ownership was abolished, the business was closed and the house nationalised. Nevertheless, the Communist regime did allow descendants of former owners to live on one floor of their property. As a result, today's museum is able to offer visitors the authentic flavour of life in this continuously inhabited pre-war and interwar residence.

Unfortunately, this dramatic episode of Communist expropriation was preceded by an even more horrific one, likewise stained in blood: the deportation of Jews during the 1940s. A marble plaque at the entrance informs visitors that almost the entire family of Sór Dezső, a lawyer who lived in this house during the interwar period, perished in the Nazi camps in 1944–1945. Meanwhile, the Simon family, from a connecting branch of his family tree, survived. They returned here, breathing new life into the home and rekindling its history, up until 2015. This was the year when the property's last owner, the journalist Mrs Judit Simon, was to sell her private upper-storey home to the local Town Hall, with the glory of its former days lovingly preserved. Therefore, starting from the original Simon family residence, the entire building has been transformed into a historical public museum.

The bathroom has been restored and completed with period-style fixtures and fittings

La cambra de bany ha estat restaurada i equipada amb els accessoris de l'època

© Visitoradea, 2021

The bedroom is the only room where both the furnishings and stained-glass windows are original, which have been restored and kept in situ
El dormitori és l'única habitació que conserva el mobiliari i els vitralls originals, els quals han estat restaurats i mantinguts in situ

© Visitoradea, 2021

84 eL centre

Qui van ser aquests dos homes? Gràcies als conservadors del museu descobrim que Imre Darvas va néixer el 1864 a Szeged, Hongria, i va morir a Oradea el 1913. Això és, malauradament, només un any després que els germans Vágó acabessin aquesta bella i original casa residencial. Intel·ligent i treballador, Imre Darvas fou el pioner que va obrir camí en la moderna indústria de l'explotació forestal a la regió. El 1907 va iniciar un negoci d'èxit amb el banquer i advocat nascut a Basilea Alfred la Roche (1867-1944). La Roche continuaria dirigint el negoci en el període d'entreguerres. El 1948, amb l'arribada de l'era comunista, una època en què es va abolir la propietat privada, es va tancar el negoci i la vil·la fou nacionalitzada. Amb tot, el règim comunista va permetre als descendents dels antics propietaris viure en una de les plantes de la propietat. El resultat és que el museu actual pot oferir als visitants un tast autèntic de la vida en aquesta residència que va ser habitada sense interrupcions abans de la guerra i entre guerres.

Malauradament, aquest episodi dramàtic de l'expropiació comunista havia estat precedit d'un altre episodi encara més terrible, i també tacat de sang: la deportació dels jueus durant els anys 1940. A l'entrada, una placa de marbre ens informa que gairebé tota la família de Sór Dezső, un advocat que havia habitat aquesta casa durant el període d'entreguerres, va morir als camps nazis els anys 1944-1945. En canvi, la família Simon, d'una altra branca de l'arbre familiar, va sobreviure i van tornar aquí per donar nova vida a la casa i continuar la seva història fins al 2015. En aquest any, l'última propietària de la casa, la periodista Judit Simon, va vendre a l'Ajuntament local el seu habitatge privat a la planta superior,

View of the temporary exhibition, showcasing perfumes, jewellery and clothing from the Belle Époque and Art Nouveau periods
Vista de la mostra temporal de perfums, joieria i vestuari dels períodes de la Belle Époque i el Modernisme

on l'esplendor dels seus dies de glòria s'havia preservat meravellosament. Així, a partir de la residència original de la família Simon, l'edifici sencer ha estat transformat en un museu públic històric.

Pel que fa al concepte espacial de la casa, podem apreciar que originàriament les zones funcionals s'havien dividit: la planta baixa era la zona de negoci, mentre que a dalt hi havia els espais de vida privada. A través de les exposicions i els panells descriptius interactius, els visitants poden avui descobrir com es desenvolupava la vida quotidiana de principi del segle XX en aquesta àrea opulent d'Oradea. A mesura que enfilem les escales de fusta amb marqueteria, davant els ulls se'ns obre una visió espectacular: una sala àmplia, ricament ornamentada, apareix com a espai central al qual desemboquen totes les altres zones. S'hi han preservat alguns objectes originals preciosos, com ara una font interior, decorada amb ceràmica Zsolnay, els mobles tapa-radiador de coure, ricament decorades, i algunes peces de mobiliari instal·lades a una segona sala, pintades amb una sèrie uniforme de motius geomètrics típics de l'estil artístic de la Secession. Les escenes bucòliques que decoraven les parets de les sales fa cent anys s'han reproduït acuradament, recreant fidelment l'entorn en què van viure Imre Darvas i els seus. El caràcter de la sala de la planta superior es veu emfatitzat per la llum, que es filtra a través dels vitralls que donen al jardí d'hivern.

Com si el temps s'hagués aturat els darrers cent anys, els rajos de llum capturats de la terrassa i el balcó es colen dins el jardí d'hivern, dins la lògica de l'arquitectura de la llum. L'espai de transició de la terrassa, amb un parapet metàl·lic cobert de motius d'estil Secession, ofereix una vista panoràmica del jardí interior i de la cúpula llunyanca de la Sinagoga Neolog, a l'altra banda del riu Cris. Tornant a dins, els visitants poden

The upstairs hallway has some precious objects which have been very well preserved, such as the interior fountain, decorated with Zsolnay ceramics
La sala del primer pis està ornamentada amb objectes originals preciosos que s'han preservat, com ara la font interior, decorada amb ceràmica Zsolnay

Detail of the bedroom's original stained-glass windows. Author unknown
Detall del vitrall original del dormitori. Autor desconegut

First-floor hallway leading to the domestic part of the house: bedroom, bathroom, toilet, kitchen and utility room
Passadís del primer pis que connecta la part domèstica de la casa: dormitori, bany, lavabo, cuina i cambra de servei

In terms of the house's spatial concept, originally its functional areas had been specifically portioned off: the ground floor was the business area, while upstairs was used as the private living quarters. Through exhibits and interactive descriptive panels, today's visitors can discover how early twentieth-century everyday life would unfold in this opulent part of Oradea. As we ascend the home's inlaid wooden staircase, a spectacular view gradually opens up before us: a large, richly decorated hall which functions as the central hub from where all the other areas lead. Some original, precious objects have been very well preserved here. They include an interior fountain, decorated with Zsolnay ceramics, the fireplace's richly decorated copper radiator screens and some pieces of furniture situated in the secondary hallway. The latter are painted in a uniform series of geometric motifs that is typical of the Secession style of art. The bucolic scenes that decorated the hallway walls a century ago have been accurately reproduced, faithfully recreating the surroundings in which Imre Darvas and his entourage would have lived. The character of the upstairs hallway is accentuated by the light, which filters through the stained-glass windows looking out towards the outer conservatory.

As if time had stood still for the last 100 years, light from the terrace and balcony streams into the conservatory, adhering to the logic of good architectural illumination. The terrace's flowing

Above: General view of the courtyard, which has been fully recreated in contemporary style. Below: Partial view of the terrace overlooking the courtyard. Here the sgraffito designs have been completely recreated from a period photo

A dalt: vista general del pati, el qual s'ha recreat completament en un estil contemporani i adaptat com a espai modern i funcional a l'aire lliure. A sota: vista parcial de la terrassa. Els dissenys dels esgrafiats han estat totalment recreats a partir d'una foto d'època

The terrace's genuine metal railing, richly decorated with Secessionist-style motifs
Parapet metàl·lic original de la terrassa, ricament decorat amb motius d'estil Secession

optar per gaudir de l'ambient de la sala d'estar i menjador, on no hi pot faltar el piano vienès. Des d'aquí es pot accedir a les altres cambres. Amb un assortiment de colors diferents, trobem la Sala de les Senyores, la Sala dels Senyors, la Sala de les Criatures, les dependències del servei (per a la minyona o la mainadera), la cuina i la cambra de bany, amb els accessoris i equipaments de l'època.

El mobiliari i les peces decoratives que s'exhibeixen poden produir-nos cert desconcert per la barreja eclèctica d'estils Biedermeier, victorià i modernista, tots amb un efecte desconcertant. Un espai que val la pena conèixer, per la seva originalitat i autenticitat, és el dormitori d'estil neorococò, on trobem dos llits sota un dosser suportat per unes columnes salomòniques recargolades. Dins aquest espai íntim, la llum es filtra a través dels vitralls originals, d'un disseny únic. La cambra de les criatures, on la màgia d'una projecció de vídeo recrea l'atmosfera de la infància en temps passats, sens dubte mereix una visita.

Al soterrani hi trobem un ús original de l'espai museístic; hi podem experimentar les tècniques tradicionals de manufactura. Amb això, davant el món digital d'avui, se'ns anima a redescobrir l'artesanía antiga, el plaer de crear objectes amb les nostres pròpies mans i utilitzar la imaginació.

La realització d'una renovació tan completa d'una joia arquitectònica sumptuosa i residència notable als anys 1900 en una ciutat com Oradea, només podia ser possible gràcies als enormes esforços de les autoritats locals, que han treballat en col·laboració amb professionals especialistes dels museus nacionals de Romania, que han aportat la seva expertesa. Les obres de restauració de la Casa Darvas-La Roche com a patrimoni cultural del moviment Secession s'han finançat amb fons del Programa Operatiu Regional de la UE 2014-2020. www.oradeaheritage.ro/casa-darvas-la-roche

www.oradeaheritage.ro/casa-darvas-la-roche

www.visitoradea.com

space, with its Secessionist-style, motif-rich metal railing, offers a panoramic view of the inner garden and the distant dome of the Neolog Synagogue, across the River Cris. Once back inside, visitors can enjoy the ambiance of the living and dining room, with its indispensable Viennese piano. This space leads into the other rooms. In their distinct assortment of colours, these include the Ladies' Salon, the Gentlemen's Drawing Room, the Children's Room, the servants' quarters (for the housekeeper or nanny), the kitchen and the bathroom, which is complete with period-style fixtures and fittings.

One can be left a little bewildered by the furniture and decorative pieces exhibited, due to their eclectic mix of Biedermeier, Victorian and Art Nouveau styles, all displayed to disconcerting effect. A favourite space with visitors, due to its originality and authenticity, is the Rococo revival-style bedroom, which has twin beds underneath a canopy supported by twisting Solomonian column posts. Within this intimate space, light filters through the original stained-glass windows, which bear their own unique design. The Children's Room, where the video magic of projection mapping recreates the atmosphere of childhood in times gone by, is definitely worth a special visit.

An original use of the museum space can be found in the basement. Here, there are opportunities to try one's hand at traditional manufacturing techniques. In contrast to today's digital world, these activities encourage us to rediscover old crafts, the pleasures of creating objects with our own hands, and to use our own imaginations.

Panel on the façade bearing the inscription of La Roche and Darvas's logging firm
Panell a la façana amb la inscripció de l'empresa forestal de La Roche i Darvas

Such an extensive renovation of a valuable 1900s residence, a sumptuous architectural gem, undertaken in a city like Oradea, was only made possible by the great efforts of its local authorities. They collaborated with professional specialists from Romania's national museums, who provided their expert knowledge. The works for the restoration of Darvas-La Roche House to its Secessionist cultural heritage was financed by funds from the EU's Regional Operational Programme 2014-2020. www.oradeaheritage.ro/casa-darvas-la-roche

www.oradeaheritage.ro/casa-darvas-la-roche

www.visitoradea.com

Creixement, consolidació i quart Congrès

Lluís Bosch
Institut del Paisatge Urbà de Barcelona
coupdefouet@coupdefouet.eu

La Ruta Europea del Modernisme (REM) no ha deixat de créixer i actualment compta amb un total de 157 membres. Amb més de 81 ciutats i 76 institucions d'Europa i de més enllà, la xifra actual és més del doble dels 77 membres fundadors del juny del 2000. En els darrers anys s'han adherit a la REM cinc nous municipis. Quatre d'ells són europeus: Szeged, a Hongria (vegeu cDf 34); Sarnico, a uns 70 km de Milà; Carcaixent, no gaire lluny de València, i La Unión, a tocar de Cartagena. També s'hi ha afegit la capital del Perú, Lima (vegeu cDf 32), amb la qual cosa el nombre de membres americans de la Ruta s'incrementa fins a vuit.

Les altres set institucions que s'han adherit a la Ruta donen testimoni de la riquesa de l'activitat relacionada amb el Modernisme a Europa. Algunes són entitats propietàries de patrimoni modernista, com la Casa Navàs de Domènech i Montaner a la ciutat catalana de Reus, o la Fundació España-Duero, propietària del Museu Casa Botines Gaudí a Lleó, Espanya. D'altres representen

Growth, Consolidation and Fourth Congress

Lluís Bosch
Urban Landscape Institute of Barcelona
coupdefouet@coupdefouet.eu

The Art Nouveau European Route (ANER) has continued to grow and now has a total of 157 members. Including 81 cities and 76 other institutions in Europe and beyond, this number more than doubles the 77 founding members of June 2000. In the last few years, five more municipalities have joined ANER. In Europe, these are the city of Szeged, in Hungary (see cDf No 34); the town of Sarnico, about 70 kilometres from Milan; Carcaixent, not far from Valencia and La Unión, very near to Cartagena. Also, the capital of Peru, Lima (see cDf No 32), has joined to increase the number of American members in the Route to eight.

The seven other institutions that have joined the Route are witness to the richness of Art Nouveau-related activity in Europe. Some entities are owners of Art Nouveau heritage, such as Domènech i Montaner's Casa Navàs in the Catalan city of Reus or the España-Duero Foundation, which owns the Gaudí Museum Casa Botines in León, Spain. Others are a united effort by public administrations, like the VZW Kempens Landschap, a community of more than 40 municipalities which stewards valuable heritage and landscapes in the Antwerp region, among them the Ursuline School's winter garden (see cDf No 32). And yet others are the fruit of popular initiatives, such as the Beauty of Life Club, which develops activities to promote the preservation of heritage in Belgrade, or the Lluís Domènech i Montaner Study Centre, an association of professionals and art lovers in Canet de Mar, near Barcelona, who promote research related to this Catalan architect. Another citizens' group is the remarkable Charles Rennie Mackintosh en Roussillon association, which preserves the memory of Mackintosh's life and work in French Catalonia, where he spent his last years. Completing the list of non-municipal entities is the Wiesbaden Museum, which holds the spectacular Ferdinand Nees Collection (see cDf No 35).

The Route's main activity, which is of course the magazine *coupDefouet*, has consolidated its position as the only international periodic publication specialising in Art Nouveau, and is an acknowledged and authoritative medium in the field. Evolving from the first, newsletter-style 16-page publication of 2003, *coupDefouet* is now a professional magazine with more than 100 pages that publishes articles on the most diverse aspects of Art Nouveau throughout the world. The combination of texts written by the best specialists on each particular topic, added to a strong emphasis on the graphic quality of the publication, has become a celebrated feature among our readers. Equally popular is the magazine's offshoot, the *coupDefouet* Calendar, which we began publishing in 2016 and is devoted each year to a particular Art Nouveau artist or collective, often in collaboration with a related ANER member institution. The 2022 Calendar, a collaboration with

the Musée de l'École de Nancy, is dedicated to the glass artist and designer Jacques Gruber. Another ANER promotion, the Art Nouveau Club, continues to grow since its creation in 2016. For a modest new registration fee of €37.90 and yearly renewal fee of €27.90, ANClub members receive the magazine *coupDefouet* (two issues) and the *coupDefouet* Calendar every year. And now they have a special 33% discount to register for the IV *coupDefouet* Congress on Art Nouveau.

The coming Congress will be held in Barcelona on 29 and 30 June and 1 and 2 July 2023. The inaugural conference will be in the historical building of the University of Barcelona, which used to house the Architecture School, where Gaudí and all the other Catalan Art Nouveau architects studied. Lluís Domènech i Montaner was a professor at this school for decades, and its director for several years. Considering that 2023 will be the 100th anniversary of Domènech's death, and also the 150th anniversary of the University of Barcelona, the opening ceremony will be quite a special event! In the following days, there will also be Congress sessions in Domènech i Montaner's Hospital de Sant Pau, and a closing conference outside Barcelona, still to be confirmed. As with the previous editions, this fourth Congress is organised by the Urban Landscape Institute of the Barcelona City Council and the University of Barcelona's GRACMON Modern Art Research Group. In the insets on these pages, you can see the composition of the Scientific Committee and the theme strands for the Congress. One strand is centred on Lluís Domènech i Montaner, on the occasion of his centenary. This dedication of a strand to a single personality is a novelty in a cDf Congress. However, it is one we would like to reproduce in the future with other important artists and architects.

By the time you receive this magazine, the call for papers and early-bird registration for the IV *coupDefouet* International Congress on Art Nouveau will have been launched, and will be open until 15 November. For more information, please go to our website. www.artnouveau.eu

www.artnouveau.eu

The Route's new municipalities are La Unión, Carcaixent, Sarnico and Szeged in Europe, and Lima in South America

Els nous municipis de la Ruta són La Unión, Carcaixent, Szeged i Sarnico, a Europa, i Lima, a l'Amèrica del Sud

un esforç compartit d'administracions públiques, com és el cas del VZW Kempens Landschap, una mancomunitat de més de quaranta municipis que gestiona patrimoni i paisatges valuosos a la regió d'Anvers, entre els quals l'hivernacle de l'Institut de les Ursulines (vegeu cDf 32). I encara d'altres són fruit d'iniciatives populars, com ara el Beauty of Life Club (Club de la Bellesa de la Vida), que desenvolupa activitats per promoure la preservació del patrimoni a Belgrad, o el Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner, una associació de professionals i aficionats a l'art de Canet de Mar, prop de Barcelona, que promouen la recerca al voltant d'aquest arquitecte català. Una altra agrupació ciutadana destacable és l'associació Charles Rennie Mackintosh en Roussillon, que preserva la memòria de la vida i l'obra de Mackintosh a la Catalunya Nord, on va passar els seus últims anys. Completa la llista d'entitats no municipals el Museu Wiesbaden, que alberga l'espectacular Col·lecció Ferdinand Neess (vegeu cDf 35).

La principal activitat de la Ruta, que és sens dubte la revista *coupDefouet*, ha consolidat la seva posició com l'única publicació periòdica internacional especialitzada en Modernisme, i és un mitjà reconegut i d'autoritat en aquest camp. La revista ha evolucionat des del primer número, una publicació de 16 pàgines en l'estil d'un butlletí, el 2003, per esdevenir actualment una revista professional amb més de 100 pàgines amb articles sobre els aspectes més diversos del Modernisme a Europa i arreu del món. La combinació de textos escrits pels millors especialistes de cada tema particular i la cura especial per la qualitat gràfica de la publicació ha esdevingut un tret apreciat pels nostres lectors. També és molt ben acollit un complement de la revista, el calendari *coupDefouet*, que vam començar a publicar el 2016 i que cada any es dedica a un artista o col·lectiu modernista, sovint en col·laboració amb alguna institució relacionada amb la REM. El calendari de 2022, fet en col·laboració amb el Museu de l'École de Nancy, està dedicat a l'artista i dissenyador vidrier Jacques Gruber. Una altra iniciativa de la REM és l'Art Nouveau Club, que segueix creixent des que es va crear el 2016.

Almost 20 years publishing the magazine *coupDefouet*
Quasi vint anys publicant la revista *coupDefouet*

Per una inscripció inicial de només 37,90 € i una renovació anual de 27,90 €, els membres de l'ANClub reben cada any la revista *coupDefouet* (2 números anuals) i el calendari *coupDefouet*. I ara gaudeixen a més d'un descompte especial del 33% en la inscripció al IV Congrés *coupDefouet* sobre Modernisme.

El proper Congrés se celebrarà a Barcelona els dies 29 i 30 de juny i 1 i 2 de juliol de 2023. La conferència inaugural tindrà lloc a l'edifici històric de la Universitat de Barcelona, que solia albergar l'Escola d'Arquitectura on van estudiar Gaudí i la resta d'arquitectes modernistes catalans. Lluís Domènech i Montaner hi fou professor durant dècades, a més de dirigir-la durant uns anys. Tenint en compte que l'any 2023 coincideix amb el centenari de la mort de Domènech i el 150è aniversari de la Universitat de Barcelona, la cerimònia inaugural serà tot un esdeveniment! Els dies següents, hi haurà també sessions del Congrés a l'Hospital de Sant Pau, obra de Domènech, i una conferència de clausura fora de Barcelona, encara per confirmar. Igual que les edicions anteriors, aquest IV Congrés està organitzat pel l'Institut Municipal del Paisatge Urbà de Barcelona i el GRACMON, grup de recerca en art modern de la Universitat de Barcelona. En els destacats d'aquestes pàgines hi podeu veure la composició del Comitè Científic i els eixos temàtics del Congrés. El fet de dedicar un eix temàtic a un únic artista constitueix una novetat en els congressos cDf que voldríem reprendre en el futur amb altres artistes i arquitectes rellevants.

Quan rebeu aquesta revista ja s'haurà publicat la crida a contribucions i hauran començat les inscripcions avançades per al IV Congrés Internacional *coupDefouet* sobre Modernisme, que estaran obertes fins al 15 de novembre. Per a més informació, vegeu el nostre web. www.artnouveau.eu

www.artnouveau.eu

The yearly *coupDefouet* Calendar has reached its seventh edition
El calendari anual *coupDefouet* ha arribat a la seva setena edició

The founding protocol of the Art Nouveau European Route was signed on June 2000 in Barcelona
El protocol fundacional de la Ruta Europea del Modernisme va ser signat el juny del 2000 a Barcelona

The main theme strand of the 3rd *coupDefouet* Congress was "Art Nouveau and Cinema"
L'eix temàtic principal del III Congrés *coupDefouet* va ser "Modernisme i Cinema"

Non-scientific activities included in a *coupDefouet* Congress, such as coffee breaks or heritage visits, are often great occasions for networking
Les activitats no científiques d'un Congrés *coupDefouet*, com les pauses-refrigeri o les visites guiades a monuments, són sovint una bona oportunitat per fer contactes

Another theme strand of the 3rd Congress was devoted to the dark side of the society that created Art Nouveau
Un altre eix temàtic del III Congrés va estar dedicat al costat fosc de la societat que va crear el Modernisme

Eixos temàtics del IV Congrès Internacional coupDefouet sobre Art Nouveau

Eix 1- El moviment per l'Art Nouveau i les identitats nacionals (art, societat i pensament)

La coincidència en el temps de la construcció de les identitats nacionals amb la irrupció de l'Art Nouveau esdevé motiu d'anàlisi i reflexió des de diferents punts de vista. En moltes regions d'Europa aquesta relació va ser més que temporal, i en cadascun d'aquests països l'art va tenir intenses connexions amb una societat que feia néixer un pensament profundament arrelat a factors d'identitat com la llengua, la història i la terra.

Aquest eix temàtic inclourà presentacions que explorin aquestes connexions de manera crítica.

Eix 2 - Els programes decoratius dels edificis (cases, hospitals, fàbriques, institucions, etc.)

Durant dècades, l'Art Nouveau va ser blasmat pel seu excés decorativista, que es relacionava amb l'exhibició de riquesa per part d'una clientela àvida de fer-se veure. Els programes decoratius responien a un concepte de la bellesa basat en l'ornament. Les iniciatives per a preservar i restaurar el patrimoni de cada ciutat han fet aflorar la necessitat de recuperar tècniques i oficis de les arts decoratives i industrials relacionades amb

l'Art Nouveau, la qual cosa ha fet augmentar també la consciència general sobre el seu valor.

En aquest eix s'inclouran comunicacions que aprofundeixin en aquests aspectes.

Eix 3 - Lluís Domènech i Montaner i l'Art Nouveau arreu del món

En ocasió del centenari de la mort del gran arquitecte català Lluís Domènech i Montaner, aquest eix temàtic proposa explorar les seves connexions amb arquitectes, artistes i intel·lectuals d'arreu del món. Per un costat, tot allò que té a veure amb els referents i les correspondències amb Viollet-le-Duc, Berlage, Wagner o Olbrich, entre d'altres, així com, per altra banda, el mestratge de Domènech en els seus deixebles i seguidors.

Es valoraran les comunicacions que demostrin les influències que va rebre l'arquitectura i l'art de Domènech i també com Domènech va exercir influència, o fins a quin punt es van compartir influències.

Eix 4 - Investigacions i tesis doctorals en curs

La selecció de treballs per a aquesta secció prioritzarà les presentacions d'investigadors o grups de recerca que aportin projectes que puguin estimular el debat sobre qualsevol tema relacionat amb l'Art Nouveau per tal que els estudiants de postgrau que estan treballant en la tesi i investigadors més veterans puguin compartir anàlisis i opinions.

Comitè Científic del IV Congrès cDf

(per ordre alfabètic)

Hervé Doucet

Professor titular d'Història de l'Art Contemporani 1880-1930, Universitat d'Estrasburg

Mireia Freixa

Historiadora de l'Art. Catedràtica emèrita de la Universitat de Barcelona

Enric Granell

Arquitecte, professor de l'Escola d'Arquitectura ETSAB, Universitat Politècnica de Catalunya

Paul Greenhalgh

Professor d'Història de l'Art. Director de la Fundació Zaha Hadid de Londres

Zsombor Jékely

Cap de col·leccions del Museu d'Arts Aplicades de Budapest. Professor d'Història de l'Art de la Universitat Károli Gáspár

Fernando Martínez Nespral

Historiador de l'Arquitectura, Universitat de Buenos Aires

Antoni Ramon

Arquitecte, professor de l'Escola d'Arquitectura ETSAB, Universitat Politècnica de Catalunya

Marija Režec Kambič

Historiadora de l'Art. Conservadora de l'Institut per a la Protecció del Patrimoni Cultural d'Eslovènia de Ljubljana (ZVKDS)

Carles Sáiz

Professor de la UNED Barcelona. President del Centre d'Estudis Lluís Domènech i Montaner

Teresa-Montserrat Sala

Professora d'Història de l'Art i directora del grup de recerca GRACMON, Universitat de Barcelona. Presidenta del Comitè Científic del Congrès coupDefouet

Clàudia Sanmartí

Arquitecta. Membre de la Fundació Lluís Domènech i Montaner

Marc Aureli Santos

Arquitecte. Director d'Arquitectura Urbana i Patrimoni, Ajuntament de Barcelona

Marikit Taylor

Historiadora de l'Arquitectura, Universitat de Ginebra

Pilar Vélez

Historiadora de l'Art. Membre de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts Sant Jordi

Theme Strands of the 4th coupDefouet Congress on Art

Strand 1 - The Art Nouveau Movement and National Identities (Art, Society and Thought)

The coincidence in time between the construction of national identities and the irruption of Art Nouveau is cause for analysis and thought from a variety of perspectives. This relationship was more than temporary in many regions of Europe, and art in each of these countries was intensely related to a society giving birth to a new thought deeply rooted in identity factors such as language, history and land.

This strand will include presentations that critically explore these ties.

Strand 2 - The Decorative Programmes of Buildings (Homes, Hospitals, Factories, Institutions, etc.)

Art Nouveau was censured for decades because of its decorative overindulgence, which was connected to displaying the wealth of a clientele eager to be seen. Decorative programmes responded to a concept of beauty based on adornment. Initiatives to preserve and restore the heritage of each city have brought to the forefront the need to recover techniques and trades of the decorative and industrial

arts related to Art Nouveau, and this has also increased a general awareness of its value.

Papers looking into such aspects will be included in this strand.

Strand 3 - Lluís Domènech i Montaner and Art Nouveau Worldwide

To mark the occasion of the centenary of the death of the great Catalan architect Lluís Domènech i Montaner, this strand aims to explore his connections with architects, artists and intellectuals worldwide. On the one hand, everything related to his references and correspondence with Viollet-le-Duc, Berlage, Wagner or Olbrich, among others, and on the other hand, Domènech's artistry in his disciples and followers.

Papers demonstrating how Domènech's architecture and art were influenced by others, and how Domènech exerted influence on others, or to what extent they shared influences, will be considered.

Strand 4 - Research and Doctoral Theses in Progress

The selection of papers within this strand will favour presentations on any Art Nouveau-related topic by researchers or research groups that can contribute projects that may stimulate a discussion in which both postgraduate students working on their theses and more experienced researchers in the field of Art Nouveau can share their analyses and opinions.

Scientific Committee of the 4th cDf Congress

(in alphabetical order)

Hervé Doucet

Tenured lecturer in Contemporary History of Art (1880-1930), University of Strasbourg

Mireia Freixa

Art Historian. Emeritus professor of the University of Barcelona

Enric Granell

Architect. Lecturer at the School of Architecture ETSAB, Polytechnic University of Catalonia

Paul Greenhalgh

Professor in History of Art. Director of the Zaha Hadid Foundation, London

Zsombor Jékely

Head of Collections at the Budapest Museum of Applied Arts. Lecturer in Art History, Károli Gáspár University

Fernando Martínez Nespral

Architectural Historian, University of Buenos Aires

Antoni Ramon

Architect. Lecturer at the School of Architecture ETSAB, Polytechnic University of Catalonia

Marija Režec Kambič

Art Historian. Conservator at the Ljubljana ZVKDS (Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia)

Carles Sáiz

Lecturer at the UNED Barcelona university. President of the Lluís Domènech i Montaner Study Centre

Teresa-Montserrat Sala

Art Historian. Tenured lecturer at the University of Barcelona and director of its GRACMON research group. President of the Scientific Committee of the IV coupDefouet Congress

Clàudia Sanmartí

Architect. Member of the Lluís Domènech i Montaner Foundation

Marc Aureli Santos

Architect. Director of Urban Architecture and Heritage, Barcelona City Council

Marikit Taylor

Architectural Historian, University of Geneva

Pilar Vélez

Art Historian. Member of the Saint George Royal Catalan Academy of Beaux Arts

La Chaux-de-Fonds compra la Vil·la Fallet

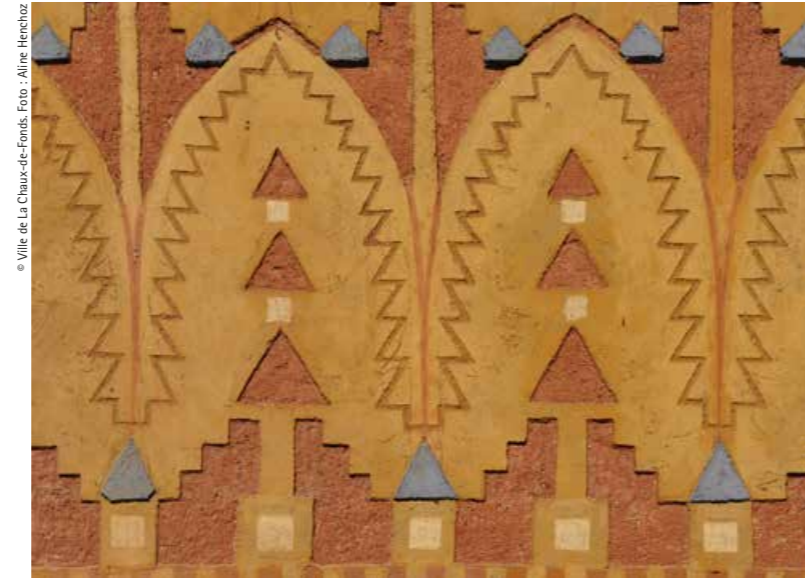
Sylvie Pipoz
Promotora del patrimoni de La Chaux-de-Fonds

La ciutat de La Chaux-de-Fonds ha adquirit recentment la Vil·la Fallet, el primer edifici en què va treballar Charles-Édouard Jeanneret, posteriorment conegut com Le Corbusier. L'adquisició és un pas més en el compromís de la ciutat amb la conservació del seu patrimoni modernista.

La Vil·la Fallet, veritable obra d'art total, fou construïda el 1906 pels alumnes del Curs superior d'art i decoració de l'Escola d'Art de La Chaux-de-Fonds per encàrrec del gravador Louis Fallet. Gràcies al dinamisme del mestre de l'escola Charles L'Eplattenier, Léon Perrin, Louis Houriet i Charles-Édouard Jeanneret –encarregat de dissenyar els plànols, sota la direcció de l'arquitecte René Chapallaz– van realitzar un projecte artístic d'envergadura. L'edifici és un manifest de la variant local de l'Art Nouveau,

l'anomenat Style Sapin ("estil avet"). Els elements decoratius presents al conjunt de l'edifici evocuen la flora de la zona, amb l'avet com a element recurrent. El trobem en els esgrafiats, les forges, la fusta o fins i tot en les pedres tallades.

L'explotació de la Vil·la Fallet ha estat confiada a una associació que s'encarregarà de les visites i les accions culturals en aquest espai. Després d'unes jornades de portes obertes els dies 25 i 26 de juny de 2022, la vil·la obrirà al públic amb reserva prèvia. www.villafallet.ch

Detail of the sgraffito on the villa's south façade
Detall de l'esgrafiat de la façana sud de la vil·la

El tombant de l'estil 1900

Manfred Geisler
Bad Nauheim

L'exposició "Canvi d'estil - Belleses d'una era" es podrà visitar al Jugendstilforum de Bad Nauheim a partir de l'agost de 2022. Gira entorn de la diversitat creativa de les arts aplicades al tombant de segle en diversos països de l'Europa Occidental i dels Estats Units.

L'eix principal de l'exposició és el Modernisme alemany, que es presenta a través d'un seguit d'objectes significatius. El punt de partida d'aquest estil artístic fou la metròpoli de Munic, on el 1896 es va publicar per primera vegada la revista cultural *Jugend*. Així, es va encunyar la denominació *Jugendstil* per descriure la globalitat del moviment i de la tendència artística a tot el país. La majoria d'artistes i tallers tenien aquí la seva seu, abans que l'estil s'estengués cap a Berlín, Dresden, Weimar i, finalment, cap a l'est d'Alemanya. El punt àlgid de la materialització del Modernisme alemany fou Darmstadt, amb la Colònia d'Artistes del Mathildenhöhe. Els artistes de

Vase decorated with Cytisus created by Johann Loetz Witwe, ca. 1902
Gerro decorat amb cyttisus, obra de Johann Loetz Witwe, ca. 1902

Darmstadt van tenir una influència enorme en la creació dels edificis Jugendstil de Bad Nauheim.

La mostra ens du aleshores a recórrer altres països, començant per Viena, on el moviment Secession i els tallers del Wiener Werkstätte van ser una força impulsora important en el camí cap a la modernitat artística. L'exposició es fixa també en diverses ciutats de Bèlgica i França, amb especial atenció a París i, és clar, la famosa metròpoli Art Nouveau que fou Nancy. Finalment, ens porta a Gran Bretanya i als Estats Units, on destaca la contribució de l'estil Liberty, així com de Tiffany, sense el qual aquest període de la història de l'art no estaria complet.

Hi ha també dues seccions sobre materials específics que van contribuir al Modernisme amb unes creacions especialment belles. Un és el vidre, la bellesa fràgil que va produir tant de color, de formes i d'interiors vius. El segon material és el metall, sobretot la plata, i la producció joiera de l'època que en va resultar.

La mostra es podrà visitar al complex balneari de Bad Nauheim fins al maig de 2023. www.jugendstilforum.de

La Chaux-de-Fonds Purchases Villa Fallet

Sylvie Pipoz
Heritage promoter, La Chaux-de-Fonds

The town of La Chaux-de-Fonds recently acquired Villa Fallet, the first building on which Charles-Édouard Jeanneret worked – the man later known as Le Corbusier. The purchase is a further step in the city's commitment to conserving its Art Nouveau heritage.

Villa Fallet, a true "total artwork" commissioned by the engraver Louis Fallet, was built in 1906 by students from the higher course in art and decoration at La Chaux-de-Fonds Art School. Thanks to the dynamism of Charles L'Eplattenier, the school's teacher, students Léon Perrin, Louis

Houriet and Charles-Édouard Jeanneret – commissioned to produce the plans under architect René Chapallaz's supervision –

General view of the villa's south façade
Vista general de la façana sud de la vil·la

created a sweeping artistic project. The building is an expression of the local Art Nouveau variant known as Style Sapin or "Pine Tree Style".

The decorative elements present throughout the building evoke the region's flora, with the pine used as a recurring motif. We find it in the *sgraffiti*, wrought ironwork, woodwork and even in the carved stonework.

Villa Fallet's operation has been entrusted to an association that will manage visitors and cultural actions undertaken in this space. Following open days on 25 and 26 June 2022, the chalet will open to the public upon prior booking. www.villafallet.ch

Turn of Style 1900

Manfred Geisler
Bad Nauheim

The exhibition "Turn of Style 1900 – Beauties of an Era" will be on show at the Bad Nauheim Jugendstilforum from August 2022. It focuses on the creative diversity in applied art at the turn of the century in several Western European countries and the USA.

The main focus of the exhibition is German Art Nouveau, presented by means of significant objects. The starting point for this artistic style was the Munich metropolis, where the cultural magazine *Jugend* was first published in 1896. Thus, the name Jugendstil was coined to describe the whole movement and artistic trend throughout the country. Most artists and workshops were based there, before the style spread on to Berlin, Dresden, Weimar and eventually to the west of Germany. The apex of Art Nouveau's German embodiment was Darmstadt, with its Artists' Colony on the Mathildenhöhe. Darmstadt's

artists had a huge influence on the creation of Bad Nauheim's Jugendstil buildings.

The exhibition then takes a tour to other countries, beginning with Vienna, whose Secession movement and Wiener Werkstätte workshops were an important driving force on the road to artistic modernity. The exhibition also looks at several cities in Belgium and France, with special attention to Paris and of course the famous Art Nouveau metropolis of Nancy. Finally, it turns to Great Britain and the USA, underlining the contribution of the Liberty Style and also of Tiffany, without which this period in art history would simply not be complete.

There are also two sections on specific materials that contributed to Art Nouveau with especially beautiful creations. One is on glass, the fragile beauty that produced so much colour, new forms and lively interiors. The second material we turn to is metal, especially silver, and the resulting jewellery production of that era.

The exhibition will be on show at the Bad Nauheim bathhouse complex until May 2023. www.jugendstilforum.de

The Theorbo Player, a 1914 design by George Barbier published in the fashion magazine *Gazette du bon Ton*
La joueuse de Theorbo. Il·lustració publicada a la revista de moda *Gazette du bon Ton* el 1914, de George Barbier

Gaudí és el catàleg de l'exposició que el Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC) va dedicar a l'arquitecte català més destacat, complex i reconegut en l'àmbit internacional, Antoni Gaudí, entre novembre de 2021 i març de 2022. Aquest artista va realitzar les seves obres en un moment molt concret de la història de Barcelona,

de Catalunya i de l'arquitectura internacional. En aquest volum, Juan José Lahuerta, director de la Càtedra Gaudí, explica aquest context en detall per entendre l'arquitecte en tota la seva riquesa i complexitat. La mostra també s'ha presentat al Musée d'Orsay de París del 14 de març al 17 de juliol de 2022.

Gaudí is the catalogue for the exhibition that the National Art Museum of Catalonia (MNAC) dedicated to Catalonia's most outstanding, complex and internationally renowned architect, Antoni Gaudí, from November 2021 to March 2022. This artist created his works within quite a specific historical period for Barcelona, Catalonia and international architecture.

In this volume, Juan José Lahuerta, director of the Gaudí Professorship, explains this context in detail, enabling readers to understand the architect in all his richness and complexity. The show was also presented at the Musée d'Orsay in Paris from 14 March to 17 July 2022.

LAHUERTA, Juan José, 2022 | *Gaudí*
MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA, BARCELONA
416 pàg., 22,5 x 29,5 cm, il·lustracions en color i en blanc i negre. Editat en català, castellà i anglès
Disponible en tapa dura / 49 €
Per a més informació sobre la distribució i venda, Triangle Books: trianglepopupstore.com

LAHUERTA, JUAN JOSÉ, 2022 | *GAUDÍ*
MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA, BARCELONA
416 pp., 22.5 x 29.5 cm, colour and black and white illustrations. Published in Catalan, Spanish and English
Available in hardcover / €49
More information on distribution and sales at Triangle Books: trianglepopupstore.com

Edvard Munch. Un poema de vida, amor i mort

coupDefouet
París

El Museu d'Orsay presenta l'exposició "Edvard Munch. Un poema de vida, amor i mort", organitzada en col·laboració amb el Museu Munch d'Oslo, del 20 de setembre de 2022 al 22 de gener de 2023.

L'obra de Munch ocupa un lloc central en la modernitat artística. Tota la seva obra està amarrada d'una visió singular del món que li atorga una dimensió fortament simbolista que no es limita a les poques obres mestres que va crear en la dècada de 1890. Transcendent el simbolisme finisecular, Munch va anar més enllà de l'auge d'aquest moviment per convertir-lo en l'eix central de la seva obra, i li va conferir una gran coherència.

El procés creatiu únic de Munch el va dur a produir nombroses variacions del mateix motiu, però també diverses versions del mateix tema.

Eminentment simbolista, la noció dels cicles va jugar així un paper fonamental en el pensament i l'art de Munch. Per a Munch, la humanitat i la natura estan unides en el cicle de la vida, la mort i el renaixement. En aquest marc, va desenvolupar una nova iconografia, molt inspirada en les filosofies vitalistes de Friedrich Nietzsche i Henri Bergson.

Evening Time. Oil on canvas created in 1888
Vespre. Oli sobre tela creat el 1888

Fresh Snow on the Road (1906). Oil on canvas
Neu fresca en el camí (1906). Oli sobre tela

La mostra presenta un centenar d'obres, pintures i també dibuixos, litografies i gravats en fusta, que reflecteixen la diversitat del seu treball. Aquesta extensa exposició, amb una dimensió retrospectiva, abasta tota la carrera de l'artista. Convida els assistents a visitar l'obra de Munch en la seva totalitat seguint el fil d'un pensament pictòric d'una inventiva il·limitada: una obra que presenta una coherència fonamental, fins i tot obsessiva, i alhora una renovació constant. 🇫🇷

www.musee-orsay.fr

La Barcelona del segle XIX davant la càmera

Núria F. Rius
Comissària de l'exposició, Barcelona

L'Arxiu Fotogràfic de Barcelona presenta des del 17 de juny fins al 23 d'octubre l'exposició "La ciutat davant la càmera. Imaginaris urbans al s. XIX".

Al segle XIX, Barcelona experimenta una modificació profunda en la seva forma urbana i en el seu cos social. Darrere d'aquests canvis hi ha imaginaris procedents del liberalisme, la modernitat industrial, l'historicisme medieval o el lleure urbà. I l'invent de la fotografia hi juga un rol crucial. Contribueix a dissenyar modes de representació i repertoris visuals que són portadors dels nous valors que definiran allò barceloní i modern al vuit-cents.

Lluny d'actuar com un simple mirall, la fotografia dota d'entitat visual un seguit de discursos sobre Barcelona que acaben arrelant gràcies a la circulació de les imatges i a la seva sedimentació col·lectiva. Per fer-ho, al llarg del segle, la fotografia desplega estratègies de representació diverses: en relleu, pintoresca, monumental, descriptiva, aèria o informativa, per citar-ne algunes. Mescla possibilitats específiques de la càmera amb d'altres llenguatges visuals que són coetanis: les vistes òptiques, els gravats romàntics o el dibuix de crònica informativa, entre d'altres.

Hotel Internacional, by Lluís Domènech i Montaner, Barcelona, 1888

Hotel Internacional, de Lluís Domènech i Montaner, Barcelona, 1888

Tot això fa evident l'estreta relació que s'estableix entre la definició de la nova Barcelona, predominantment burgesa, i la seva representació visual al s. XIX. La fotografia té un paper rellevant en aquests processos, que no són merament visuals sinó, sobretot, socials, polítics i culturals. 🇫🇷

www.barcelona.cat/arxiufotografic

View of Barcelona's Plaça de Catalunya and Fontanella Street, ca. 1888
Vista de la plaça de Catalunya i carrer de Fontanella. Barcelona, ca. 1888

Edvard Munch: A Poem of Life, Love and Death

coupDefouet
París

The Musée d'Orsay is presenting the exhibition "Edvard Munch: A Poem of Life, Love and Death", organised in collaboration with the Munch Museum in Oslo from 20 September 2022 to 22 January 2023.

Melancholy, oil on canvas, 1894-1896
Malenconia. Oli sobre tela, 1894-1896

Girls on the Bridge, 1927
Noies sobre el pont, 1927

Munch's work occupies a pivotal place in artistic modernity. His entire work is permeated by a singular vision of the world, giving it a powerful symbolist dimension that is not limited to the few masterpieces he created in the 1890s. Moving beyond *fin-de-siècle* symbolism, Munch transcended

this movement beyond its peak to make it the backbone of his work, giving it its great coherence.

Munch's unique creative process led him to produce many variations on the same motif, but also several versions of the same theme. Eminently symbolist, the notion of cycles thus played a fundamental role in Munch's thought and art. For Munch, humanity and nature are united in the cycle of life, death and rebirth. Within this framework, he developed a new iconography, largely inspired by the vitalist philosophies of Friedrich Nietzsche and Henri Bergson.

The show presents about a hundred works, paintings, but also drawings, prints and even engraved blocks, reflecting the diversity of his practice. This large-scale exhibition, with a retrospective dimension, covers the artist's entire career. It invites visitors to revisit Munch's work in its entirety by following the thread of an ever-inventive pictorial thinking: a work that is both fundamentally coherent, even obsessive, and at the same time constantly renewed. 🇫🇷

www.musee-orsay.fr

Nineteenth-Century Barcelona Caught on Camera

Núria F. Rius
Exhibition curator, Barcelona

Until 23 October, the Barcelona Photographic Archive is presenting the exhibition: "The City Caught on Camera: Nineteenth-Century Urban Imaginaries".

In the nineteenth century, Barcelona underwent a profound change in its urban layout and social fabric. Behind such changes lie imaginaries that emerged from liberalism, industrial modernity, medieval historicism and urban leisure. The invention of photography played a crucial role. It contributed to designing modes of representation and visual repertoires that carried fresh values, defining what it meant to be from Barcelona and modern in the 1800s.

Far from acting as a simple mirror, photography visually embodied a number of discourses on Barcelona that would eventually take root thanks to the circulation of images and their collective sedimentation. To do so, throughout the century, photography deployed diverse strategies of representation, such as relief, picturesque, monumental, descriptive, aerial or informative, to name a few. The camera's specific possibilities were employed with other contemporary visual languages, including *vue d'optique* (a popular genre of perspective etching), romantic engravings and news reporting sketches.

All of this reveals the close relationship established between defining the new, predominantly bourgeois Barcelona with its visual representation in the nineteenth century. Photography played a relevant part in these processes, which are not merely visual but above all social, political and cultural. 🇫🇷

www.barcelona.cat/arxiufotografic

Construction of the Columbus Monument in Barcelona, 1888
Construcció del Monument a Colom a Barcelona, 1888

el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre

the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book

La publicació *La Céramique et la Lave émaillée d'Hector Guimard* ("La ceràmica i la lava esmaltada d'Hector Guimard") reuneix i comenta, per primera vegada, tota la producció i l'ús que Guimard va fer de la ceràmica, ressituant-la en el seu context històric. Des de les seves primeres creacions arquitectòniques, Guimard va emprar la ceràmica i molt aviat va crear nous models, alguns dels

quals es van produir. Sempre modern, va traslladar a aquest material l'evolució radical del seu estil i va crear decoracions i objectes que es compten entre les obres mestres del patrimoni. Amb l'ús de la lava esmaltada a partir del Castel Béranger va magnificar aquest material rar de propietats sorprenents.

For the first time a publication – *La Céramique et la Lave émaillée d'Hector Guimard* (Hector Guimard's Ceramics and Enamelled Lava) – brings together with commentary the entire production and use that Guimard made of ceramics, placing them in their historical context. From his early architectural creations, Guimard employed ceramics and was soon creating fresh models, some of which

went into production. Endlessly modern, he imbued the radical evolution of his style into this material, creating decorations and objects that are now considered heritage masterpieces. Having first used enamelled lava stone when creating Castel Béranger, he was instrumental in promoting this rare material of remarkable characteristics.

DESCOUTURELLE, Frédéric & PONS, Olivier, 2022 / *La Céramique et la Lave émaillée d'Hector Guimard*

ÉDITIONS DU CERCLE GUIMARD, PARIS

152 pàg., 26 x 32 cm, més de 380 il·lustracions en color i en blanc i negre. Editat en francès

Disponible en rústica amb solapes / 30 €

Per a més informació: www.lecerceleguimard.fr

DESCOUTURELLE, Frédéric & PONS, Olivier, 2022 / *La Céramique et la Lave émaillée d'Hector Guimard*

ÉDITIONS DU CERCLE GUIMARD, PARIS

152 pp., 26 x 32 cm, over 380 colour and black and white illustrations. Published in French

Available in paperback with French flaps / €30

For more information: www.lecerceleguimard.fr

Klimt i l'arribada de l'art modern a Viena

coupDefouet
Viena

"Klimt. Inspirat per Van Gogh, Rodin, Matisse..." és l'exposició que presenta el Museu Belvedere de Viena entre el 3 de febrer i el 29 de maig de 2023. Aquesta mostra és el fruit d'un ampli projecte de recerca entre el Museu Van Gogh d'Amsterdam i el Museu Belvedere de Viena, destinat a determinar quines obres d'artistes rellevants va conèixer Klimt. Qui va inspirar Gustav Klimt, el gran mestre del Modernisme vienès? Coneixia Vincent van Gogh? Havia vist mai una obra d'Henri Matisse? L'exposició segueix un recorregut que s'inicia amb els precursors artístics de Klimt i porta fins als seus contemporanis. En una juxtaposició sorprenent, la mostra exhibeix obres de Klimt, Van Gogh, Matisse i molts altres.

Aquesta recerca ha examinat a fons els principals llocs d'exposició, com ara la Secession i la Galeria Miethke, per reconstruir l'arribada de l'art modern internacional a Viena a principis

Portrait of a Woman, 1893–1894, by Klimt
Retrat d'una dona, obra de Klimt, 1893-1894

Gustav Klimt, Avenue in Schloss Kammer Park, 1912
Gustav Klimt. Passeig al parc del Palau Kammer, 1912

del segle XX. També s'han investigat institucions menys conegudes i col·leccions privades notables dins d'Àustria, com ara les de Carl Reininghaus o la família Wittgenstein. A partir de les referències a les visites a exposicions i galeries, també s'han rastrejat acuradament els viatges de Klimt. La informació relativa a la percepció de l'art de l'època s'ha complementat amb ressenyes i crítiques d'exposicions trobades a diaris i revistes com *Neue Freie Presse* i *Ver Sacrum*.

www.belvedere.at

L'art del cartell a Barcelona

Santi Barjau
Comissari, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona

L'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona organitza per a la pròxima tardor una exposició de cartells que vol mostrar la riquesa i varietat d'aquesta tipologia documental en els fons propis de l'entitat, que són especialment rics. L'exposició, amb el títol "L'art del cartell a Barcelona", constarà d'una trentena de cartells amb una vinculació especial amb la vida de la ciutat, editats en la majoria dels casos per l'Ajuntament de Barcelona i també per altres promotors.

La mostra abastarà tot el segle XX en una cronologia àmplia, des dels inicis del cartell artístic modernista fins als anys dels Jocs Olímpics de 1992, i s'estructurarà en cinc blocs temàtics: promoció turística, grans esdeveniments, civisme i moviment veïnal, festes populars i equipaments municipals.

Els cartells són uns documents peculiars que es creen per cobrir una necessitat puntual i no tenen en principi la missió de perdurar, tot i que, un cop passada la motivació que n'havia justificat la creació, esdevenen uns testimonis magnífics de la vida de la ciutat i que valorem també per les seves qualitats gràfiques. El muntatge de l'exposició comprendrà obres d'alguns dels cartellistes més destacats que han actuat a Barcelona en aquest segle llarg d'història, entre els quals Josep Obiols, Francesc Galí, John Hassall, Josep Morell, Fulgenci Martínez Surroca o Josep Artigas, però també autors més recents com Pilar Villuendas, Pere Torrent "Peret" o Xavier Mariscal; els cartells exposats i altres materials complementaris aniran acompanyats d'una selecció més àmplia presentada en suport digital.

La mostra es podrà veure a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Casa de l'Ardiaca, entre novembre de 2022 i abril de 2023.

ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxuihistoric/ca

Advertising poster for the 1910 Spring Festival of the Barcelona City Council, by Francesc d'Assís Galí Fabra
Cartell publicitari Festes de Primavera de 1910. Ajuntament de Barcelona, de Francesc d'Assís Galí Fabra

Klimt and Modern Art's Arrival in Vienna

coupDefouet
Viena

"Klimt: Inspired by Van Gogh, Rodin, Matisse ..." is the exhibition that Vienna's Belvedere Museum is presenting from 3 February until 29 May 2023. This show is the result of a broad research project between Amsterdam's Van Gogh Museum and the Belvedere Museum in Vienna, aimed at determining which works by relevant artists Klimt knew. Who inspired Gustav Klimt,

Vincent van Gogh, The Plain of Auvers, 1890
Vincent van Gogh. La plana d'Auvers, 1890

the grand master of Viennese Jugendstil? Did he know Vincent van Gogh? Had he ever seen a work by Henri Matisse? The exhibition follows a route starting with Klimt's artistic precursors and leading on to his contemporaries. In a startling juxtaposition, the show exhibits works by Klimt, Van Gogh, Matisse and many others.

This research has thoroughly examined the foremost exhibition venues, such as the Secession and Miethke Gallery, to reconstruct international modern art's arrival in Vienna in the early twentieth century. Lesser known institutions have likewise been investigated, along with notable private holdings within Austria, such as the Carl Reininghaus and Wittgenstein family collections. Starting with references to exhibition and gallery visits, Klimt's travels have also been closely scoured. The information relating to the perception of art in the period has been supplemented with reviews and critiques of exhibitions found in newspapers and magazines such as *Neue Freie Presse* and *Ver Sacrum*.

www.belvedere.at

Emotion by Ferdinand Hodler, 1900
Emoció, obra de Ferdinand Hodler, 1900

Poster Art in Barcelona

Santi Barjau
Curator, Barcelona City Historical Archive

For next autumn, the Barcelona City Historical Archive is organising an exhibition on posters that aims to show the richness and variety of this document type in the organisation's own holdings, which are especially fertile. The show, entitled "Poster Art in Barcelona", will consist of around thirty posters with a special link to the life of the city, mostly published by the Barcelona City Council but also by other promoters.

The exhibition covers the entire twentieth century in a broad chronology, from the beginnings of artistic Modernista posters to the year of the 1992 Olympic Games. It is structured into five thematic blocks: tourism promotion, large events, community and neighbourhood movements, popular festivals and municipal facilities.

A 1908 poster for Barcelona Winter City by John Hassall, printed by Affiches Barral

Cartell publicitari Barcelona, ciudad de invierno, 1908, de John Hassall, produït per Affiches Barral

Posters are peculiar documents, created to cover a specific need. In theory, they are not made to last, even though, once the motivation justifying their creation has lapsed, they become a magnificent testament to the city's life. We also value them for their artistic qualities. The show will comprise works by some of the most renowned poster artists to work in Barcelona in this long century of history. These include Josep Obiols, Francesc Galí, John Hassall, Josep Morell, Fulgenci Martínez Surroca and Josep Artigas. However, more recent artists are likewise included, such as Pilar Villuendas, Pere Torrent "Peret" and Xavier Mariscal. The posters on display and other complementary materials will be accompanied by a wider selection presented digitally.

The show can be viewed at the Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (Barcelona City Historical Archive), Casa de l'Ardiaca, from November 2022 to April 2023.

ajuntament.barcelona.cat/arxiumunicipal/arxuihistoric/ca

el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre | el llibre

the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book | the book

Entre ciudades: Buenos Aires, Puebla, Barcelona. Paisajes culturales de la modernidad (1888-1929) ["Entre ciutats: Buenos Aires, Puebla, Barcelona. Paisatges culturals de la modernitat (1888-1929)"] és una publicació que, a partir de les grans exposicions celebrades en els segles XIX i XX a les tres urbs, se centra en panorames, escenes i identitats com l'arquitectura de grans

magatzems, galeries comercials i façanes, l'escultura en espais públics, targetes i premsa, o l'intercanvi d'artistes. Amb una mirada transcultural, els autors descobreixen la intensitat de la circulació d'idees, persones, mercaderies i pràctiques durant un període de gran efervescència artística.

Entre ciudades: Buenos Aires, Puebla, Barcelona. Paisajes culturales de la modernidad (1888-1929) [Between Cities: Buenos Aires, Puebla, Barcelona - Cultural Landscapes of Modernity (1888-1929)] is a publication that explores the great expositions held in the nineteenth and twentieth centuries in these three urbs. It focusses on panoramas, settings and

identities, such as the architecture of large department stores, commercial galleries and façades, public sculpture, postcards and press, along with the cultural exchange between artists. With a transcultural gaze, the authors discover the intensity with which ideas, people, goods and practices circulated in this period of such artistic effervescence.

SALA i FERNANDO, Teresa-M. i MARTÍNEZ NESPRAL, Luis (eds.), 2020 / *Entre ciudades: Buenos Aires, Puebla, Barcelona. Paisajes culturales de la modernidad (1888-1929)*

EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA
228 pàg., 17 x 23 cm, il·lustracions en blanc i negre. Editat en castellà
Disponible en rústica / 20 €
Per a més informació: www.publicacions.ub.edu

SALA i FERNANDO, Teresa-M. and MARTÍNEZ NESPRAL, Luis (eds.), 2020 / *Entre ciudades: Buenos Aires, Puebla, Barcelona. Paisajes culturales de la modernidad (1888-1929)*

EDICIONS DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA
228 pp., 17 x 23 cm, black and white illustrations. Published in Spanish
Available in paperback / €20
For more information: www.publicacions.ub.edu

Dones pioneres a Alemanya

coupDefouet
Londres

"Creant la modernitat" és la primera gran exposició al Regne Unit dedicada a les dones pioneres que van treballar a Alemanya a principis del segle XX. Artistes com Paula Modersohn-Becker, Käthe Kollwitz, Gabriele Münter i Marianne Werefkin van ser aclamades a la seva terra natal en la seva època. Aquesta mostra a la Reial Acadèmia de les Arts presentarà les seves innovadores pintures i obres sobre paper, a més de quadres d'altres artistes clau com Erma Bossi, Ottilie Reylaender i Jacoba van Heemskerck.

L'exposició redefeix temes com l'auto-retrat, el bodegò, el cos femení, la representació

Gabriele Münter, Portrait of Anna Roslund, 1917. Oil on canvas

Gabriele Münter, Retrat d'Anna Roslund, 1917. Oli sobre tela

d'infants, paisatges i escenes urbanes a través de les experiències d'aquestes artistes capdavanteres que, si bé menys conegudes que homes coetanis com Wassily Kandinsky, van ser igualment essencials per al desenvolupament de noves perspectives radicals de l'art a Europa.

Amb 65 obres, moltes de les quals no s'havien vist mai abans al Regne Unit, "Creant la modernitat" destaca la individualitat de cada artista alhora que posa el focus en les grans afinitats entre elles. Mitjançant una combinació d'obres impressionants, agosarades i íntimes, l'exposició explora temes d'identitat, representació i pertinença, tots ells de gran rellevància avui.

La mostra s'inaugurarà el 12 de novembre de 2022 i es podrà visitar a la Reial Acadèmia de les Arts de Londres fins al 12 de febrer de 2023.

www.royalacademy.org.uk

Oskar Zwintscher i l'art dels volts del 1900

coupDefouet
Dresden

"Evasió i modernitat. Oskar Zwintscher i l'art dels volts del 1900" és una exposició itinerant que actualment i fins al 15 de gener de 2023 es pot visitar al Museu Albertinum de Dresden. Presenta una visió global de l'obra d'Oskar Zwintscher,

que se situa entre el Jugendstil i el simbolisme, i demostra que aquest artista està a l'altura d'altres grans pintors del període. A través d'obres de diverses disciplines, com la pintura, l'escultura, el dibuix i la fotografia, majoritàriament del fons de l'Staatliche Kunstsammlungen Dresden (les col·leccions estatals d'art), podem experimentar d'una manera sorprenent l'entrada apassionant cap al segle XX.

Pràcticament cap altre artista alemany rellevant del tombant de segle ha hagut d'esperar tant de temps per ser reconsiderat com Oskar Zwintscher (1870-1916). Dins la seva carrera artística, algunes etapes importants van ser els períodes que va passar a Dresden, Meissen, Munic, Viena i Worpswede. Amb les seves pintures enigmàtiques i "la resplendor fascinant, lúgubre i morbosa dels seus colors metàl·lics i freds", com deia Egbert Delpy, Zwintscher fou molt aclamat durant la seva època, però també va ser objecte d'un fort rebuig.

La mostra presenta, a més, com a comparació i context, obres de grans artistes del mateix període com ara Ferdinand Hodler, Ludwig von Hofmann, Gustav Klimt, Franz von Stuck i Auguste Rodin, entre molts d'altres.

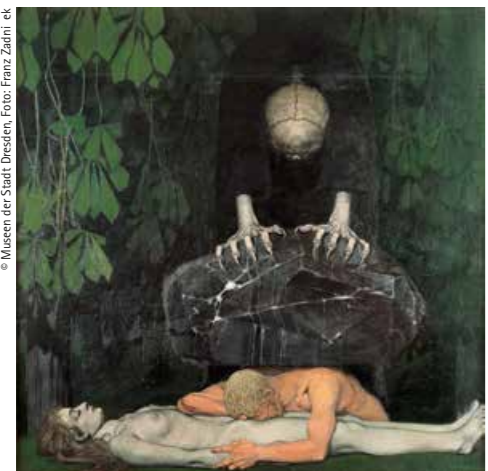

Oskar Zwintscher. Self-Portrait with Death, 1897. Oil on canvas

Oskar Zwintscher. Autorretrat amb la Mort, 1897. Oli sobre tela

En la següent etapa de la seva itinerància, una versió modificada de l'exposició es podrà veure del 24 de febrer al 23 de juliol de 2023 al Museu de Wiesbaden.

www.skd.museum

Grief. Oil on canvas, by Oskar Zwintscher, 1898
Dolor. Oli sobre tela, obra d'Oskar Zwintscher, 1898

Women Pioneers in Germany

coupDefouet
London

"Making Modernism" is the first major exhibition in the United Kingdom devoted to pioneering women working in Germany in the early 1900s. Artists such as

Paula Modersohn-Becker, Suckling at the Breast, 1904. Oil on canvas

Paula Modersohn-Becker. Lactant al pit, 1904. Oli sobre tela

Paula Modersohn-Becker, Käthe Kollwitz, Gabriele Münter and Marianne Werefkin were celebrated in their time in their homeland. This exhibition at the Royal Academy of Arts will introduce their innovative paintings and works on paper, alongside pictures of other key artists such as Erma Bossi, Ottilie Reylaender and Jacoba van Heemskerck.

The exhibition reframes subjects such as self-portraiture, still-life, the female body, depictions of childhood, landscapes and urban scenes through the experiences and perspectives of these ground-breaking artists who – although less familiar than their male counterparts, such as Wassily Kandinsky – were no less central to the development of radical new approaches to art in Europe.

Bringing together 65 works, many never seen in the UK before, "Making Modernism" foregrounds the individuality of each artist whilst shining a spotlight on the strong affinities between them.

Twins is a tempera, created in 1909 by Marianne Werefkin
Bessons és una pintura al tremp de 1909, obra de Marianne Werefkin

Combining impressive, bold and intimately scaled works, this exhibition explores themes of identity, representation and belonging – all powerfully relevant today.

The exhibition will open on 12 November 2022 and will be on show at the London Royal Academy of Arts until 12 February 2023.

www.royalacademy.org.uk

Oskar Zwintscher and Art Around 1900

coupDefouet
Dresden

"Evasion and Modernity: Oskar Zwintscher and Art Around 1900" is a touring show that can be visited at Dresden's Albertinum Museum until 15 January 2023. It presents a comprehensive vision of Oskar Zwintscher's oeuvre, situated between Jugendstil and Symbolism, while showing that this artist was on a par with the period's other great painters. Through works in diverse disciplines, such as painting, sculpture, drawing and photography, mainly from the Staatliche Kunstsammlungen Dresden (Dresden State Art Collections), we stunningly experience the twentieth century's passionate awakening.

Practically no other relevant, fin-de-siècle German artist has had to wait so long to be reassessed as Oskar Zwintscher (1870-

1916). Within his artistic career, the periods he spent in Dresden, Meissen, Munich, Vienna and Worpswede were significant. For his enigmatic paintings and the "fascinating, lugubrious, morbid refulgence of his cold, metallic colours", as Egbert Delpy said, Zwintscher was highly acclaimed in his time, yet also rejected by some.

For comparison and context, the show furthermore presents works by great artists of the same period such as Ferdinand Hodler, Ludwig von Hofmann, Gustav Klimt, Franz von Stuck and Auguste Rodin, among many others.

In a future stage of the tour, a reconfiguration of the exhibition can be viewed from 24 February until 23 July 2023 at Museum Wiesbaden.

www.skd.museum

Oskar Zwintscher. Portrait of a Lady with Cigarette. Oil on canvas, 1904

Oskar Zwintscher. Retrat d'una dama amb cigarreta. Oli sobre tela, 1904

Wasser im Jugendstil. Heilsbringer und Todesschlund ("L'aigua en el Modernisme: font de salvació i gola de la mort") és el catàleg de la mostra que es pot visitar fins al 23 d'octubre de 2022 al Museu Wiesbaden.

L'aigua: metàfora d'un element curatiu o símbol d'una força elemental destructiva? A les obres del període Art Nouveau, les

onades precipitades, els peixos i les meduses o les criatures dels contes mitològics creen un espai d'imaginació que, per una banda, està al servei dels desitjos i els somnis de la gent i, per una altra, els fa estremir-se com un misteriós món paral·lel. L'aigua és present en més de 250 obres, que encarnen la idea de la *Gesamtkunstwerk*, o obra d'art total (vegeu cDf 36, pàg. 100-101).

Wasser im Jugendstil. Heilsbringer und Todesschlund (Water in Art Nouveau: Wellsprings and Drowning Depths) is the catalogue for the show that can be visited until 23 October 2022 at the Museum Wiesbaden.

Water: metaphor for a curative element or symbol of a destructive elemental force? In artworks of the Art Nouveau

period, crashing waves, fish, jellyfish, and the creatures of mythological fables create an imaginative space that on one hand, serves people's desires and dreams, while on the other, causing them to shudder at this mysterious parallel world. Water is present in over 250 works, which embody the idea of the *Gesamtkunstwerk*, or total work of art (see cDf 36, page 100-101).

FORSTER, Peter (Ed.), 2022 / *Wasser im Jugendstil. Heilsbringer und Todesschlund*
DEUTSCHER KUNSTVERLAG, BERLIN

448 pàg., 30 x 24 cm, 550 il·lustracions en color i en blanc i negre. Editat en alemany

Disponible en tapa dura / €39,90 €

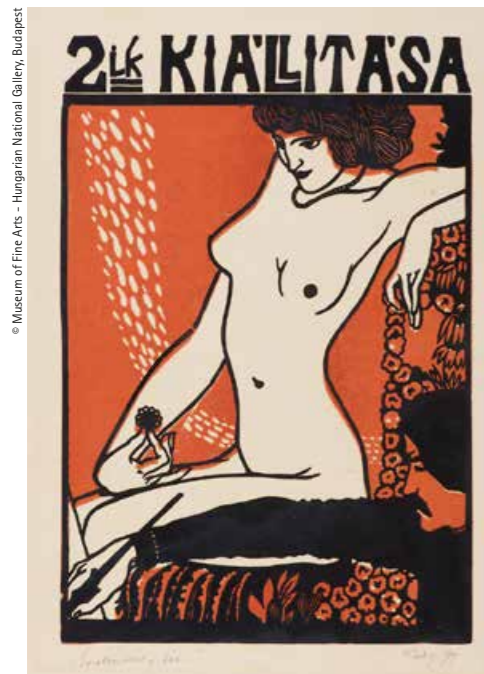
Per a més informació: museum@museum-wiesbaden.de

FORSTER, Peter (Ed.), / *Wasser im Jugendstil. Heilsbringer und Todesschlund*
DEUTSCHER KUNSTVERLAG, BERLIN

400 pp., 30 x 24 cm, 550 colour and black and white illustrations. Published in German

Available in hardcover / €39.90

For more information: museum@museum-wiesbaden.de

Poster design for the second exhibition of the artist group Kéve in 1909

Cartell dissenyat per a la segona exposició del grup d'artistes Kéve de 1909

Tichy, mestre del simbolisme hongarès

coupDefouet
Budapest

La Galeria Nacional d'Hongria presenta l'exposició "El pintor-poeta: Gyula Tichy, el mestre del simbolisme hongarès", que s'inaugurarà el 27 d'octubre de 2022.

Tichy, un mestre destacat de les arts gràfiques hongareses, es va inspirar en les obres d'Aubrey Beardsley, Walter Crane i Gustav Klimt, entre altres artistes de l'art finisecular anglès i de la Secession vienesa. Els seus dibuixos, aquarel·les, linogravats, gravats en coure i pintures al tremp, caracteritzats per una delicada habilitat pel dibuix i una interpretació decorativa dels temes del simbolisme, aviat van ser reconeguts en el seu dia. Els seus linogravats de 1908 a 1913 són probablement les obres més originals de les arts gràfiques hongareses del tombant de segle,

així com els seus gravats i aquarel·les, diferents i visualment seductors. L'obra de Gyula Tichy forma un tot unificat i coherent que aborda nocions modernes i temes tòpics (el paper de les dones, el contrast entre la vida urbana i la provinciana, temes relacionats amb la ciutat, el progrés tecnològic) amb formes al·legòriques i en el llenguatge de la Secession, definit per línies i ornamentació.

La mostra inclourà obres gràfiques i pintures de la col·lecció de la Galeria Nacional, així com algunes peces de la col·lecció d'art de la Universitat de Belles Arts d'Hongria. Es podrà visitar a la Galeria Nacional d'Hongria, a Budapest, fins al 12 de febrer de 2023. en.mng.hu

en.mng.hu

Visibilitzant les dones

Erika Giuliani / Giulia Lucci
Secretariat RANN, Brussel·les
info@artnouveau-net.eu

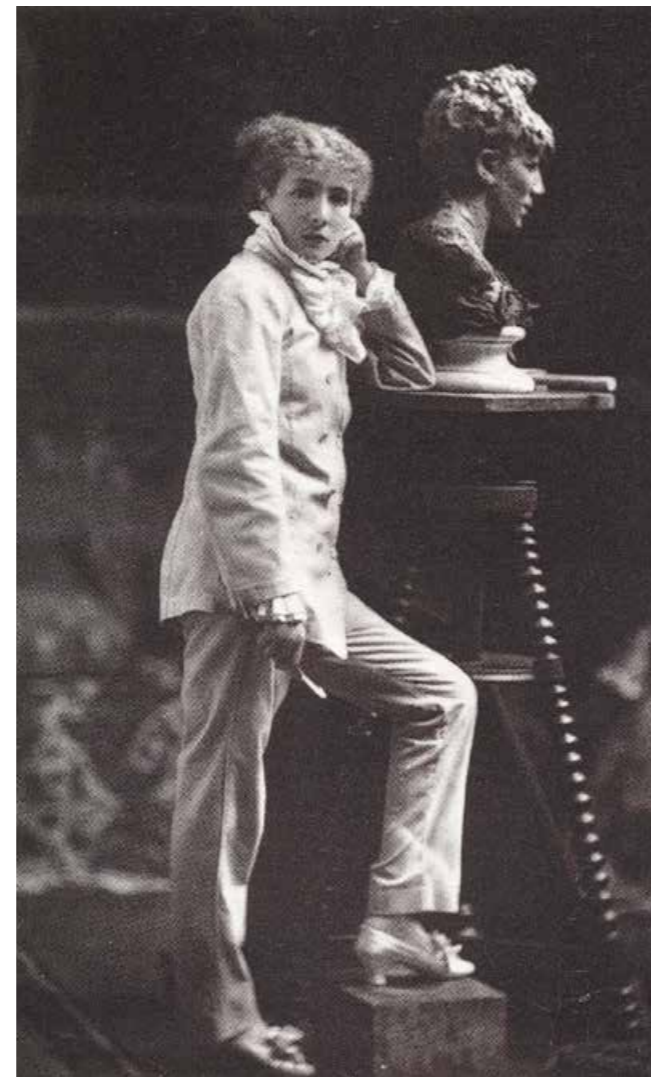
Al llarg del 2022 s'ofereixen un seguit de conferències online on es destaca el paper de les dones artistes i arquitectes en la diversitat del moviment modernista. Amb una conferència mensual, el cicle "Dones en escena" és una nova iniciativa per millorar la visibilitat de les dones en el Modernisme. Aquestes xerrades online estan organitzades pel Réseau Art Nouveau Network (RANN) i són a càrrec d'experts destacats d'aquest àmbit. Tot i que s'adrecen a científics i professionals del sector, ha quedat palès que també resulten interessants i profitoses per al públic general.

El cicle de conferències vol fer honor a les dones que, com a artistes, intel·lectuals, escriptores o mecenes, van tenir un paper actiu i impulsor en el procés creatiu del Modernisme. Algunes de les protagonistes són Margaret i Frances MacDonald a Glasgow, Caroline Voet i Marie Sèthe a Brussel·les, Frida Hansen a Noruega, Mariska Undi a Hongria i l'arquitecta fina Viví Lonn, entre d'altres. Les xerrades es transmeten a través de Zoom un cop al mes, sempre en dimarts a les 18 h, hora de Brussel·les. S'ofereixen en anglès o en francès, i després de la transmissió en directe es subtitulen i es penjen al canal YouTube del RANN. Per veure el programa complet de "Dones en escena", entreu al web del Réseau Art Nouveau Network; si voleu assistir a la transmissió en directe d'alguna conferència, podeu sol·licitar-ho per correu electrònic a info@artnouveau-net.eu. www.artnouveau-net.eu

Mariska Undi in a lace-bordered dress she designed herself, 1912

Mariska Undi amb un vestit d'encaixos dissenyat per ella mateixa, 1912

The actress Sarah Bernhardt and her bust

L'actriu Sarah Bernhardt amb el seu bust

Tichy, Master of Hungarian Symbolism

coupDefouet
Budapest

The Hungarian National Gallery presents the cabinet exhibition "The Painter-Poet: Gyula Tichy, the Master of Hungarian Symbolism", opening on 27 October 2022.

Tichy, a preeminent master of Hungarian graphic art, drew inspiration from the works of Aubrey Beardsley, Walter Crane and Gustav Klimt, among other English *fin-de-siècle* and Viennese Secession artists. His drawings, watercolours, linocuts, copper engravings and tempera paintings, distinguished by delicate draughtsmanship and a decorative rendition of the themes of symbolism, soon met with success in his day. His linocuts dating from 1908 to 1913 are probably the most original works

Prince Emeric in Byzantium, 1906

El príncip Emeric a Bizanci, 1906

of Hungarian graphic art at the turn of the century, while his prints and watercolours are equally diverse and visually enticing. Gyula Tichy's *oeuvre* forms a unified and coherent whole addressing modern notions and topical issues (roles of women, contrast between urban and provincial life, subjects linked to the city, technological progress) in allegorical form and in the language of the Secession, defined by lines and ornamentation.

The exhibition will display graphic works and paintings from the National Gallery's collection as well as some sheets from the art collection of the Hungarian University of Fine Arts. It will be on show at the Hungarian National Gallery in Budapest until 12 February 2023. en.mng.hu

en.mng.hu

Enhancing Women's Visibility

Erika Giuliani / Giulia Lucci
Secretariat RANN, Brussels
info@artnouveau-net.eu

A series of online conferences highlighting the role of women artists and architects in the diverse Art Nouveau movement is being released throughout 2022. With one new conference every month, the cycle "Women on Stage" is a new endeavour to improve the visibility of women in Art Nouveau. These online lectures are organised by the Réseau Art Nouveau Network (RANN) and delivered by top experts in the field. Although they are aimed at scientists and professionals in the sector, they have already proved enjoyable for the general public.

This cycle of talks seeks to honour the women who as artists, intellectuals, writers or sponsors played an active and propulsive role in the creative process of Art Nouveau. The protagonists include Margaret and Frances MacDonald in Glasgow, Caroline Voet and Marie Sèthe in Brussels, Frida Hansen in Norway, Mariska Undi in Hungary and the Finnish architect Viví Lonn, among others. Talks are streamed through Zoom once a month, always on a Tuesday at 6 pm, Central European Time. Delivered in English or French, after the live streaming they are subtitled and then posted on the RANN's YouTube channel. To see the full

programme of "Women on Stage", go to the Réseau Art Nouveau Network's website. If you wish to attend a live online talk, you may request this by emailing info@artnouveau-net.eu. www.artnouveau-net.eu

Portrait of the Swiss artist Henriette Grandjean. Photo taken in 1912-1913

Retrat de l'artista suïssa Henriette Grandjean. Foto de 1912-1913

Portrait of the Czech artist Minka Podhajská (1881-1963)

Retrat de l'artista txeca Minka Podhajská (1881-1963)

Portrait of the English artist Margaret Macdonald (1864-1933), a member of the Glasgow Four

Retrat de l'artista anglesa Margaret Macdonald (1864-1933). Membre dels The Glasgow Four

QUÈ	ON	QUAN	QUI
EXPOSICIONS			
· <i>El batec de la natura. Dibuixos del segle XIX</i>	Barcelona	Fins a l'11 de setembre de 2022	Museu Nacional d'Art de Catalunya www.museunacional.cat
· <i>Deesses de l'Art Nouveau</i>	Karlsruhe	Fins a l'11 de setembre de 2022	Badisches Landesmuseum www.landmuseum.de
· <i>Johanna van Eijbergen. Excepcional artista del metall</i>	Assen	Fins al 18 de setembre 2022	Drents Museum drentsmuseum.nl
· <i>Art Nouveau, Jugendstil, Nieuwe Kunst</i>	La Haia	Fins a l'octubre de 2022	Design Museum Dedel designmuseumdedel.nl
· <i>Noves adquisicions entorn d'Émile Gallé</i>	Nancy	Fins al 2 d'octubre de 2022	Musée de l'École de Nancy musee-ecole-de-nancy.nancy.fr
· <i>L'aigua en el Modernisme: font de salvació i gola de la mort</i>	Wiesbaden	Fins al 23 d'octubre de 2022	Wiesbaden Museum www.museum-wiesbaden.de
· <i>Mucha: la col·lecció familiar</i>	Praga	Fins al 31 d'octubre de 2022	The Mucha Foundation www.muchafoundation.org
· <i>Real com la vida: la pintura realista de 1850 a 1950</i>	Viena	Fins a l'1 de novembre de 2022	Oberes Belvedere www.belvedere.at
· <i>Obres mestres austríaques de la Neue Galerie</i>	Nova York	Fins al 10 de novembre de 2022	Neue Galerie www.neuegalerie.org
· <i>Aubrey Beardsley: un noi de Brighton</i>	Brighton	Fins al 27 de novembre de 2022	Brighton Museum www.brightonmuseums.org.uk
· <i>Winslow Homer: la força de la natura</i>	Londres	Del 10 de setembre de 2022 al 8 de gener de 2023	The National Gallery www.nationalgallery.org.uk
· <i>Evasió i modernitat. Oskar Zwintscher i l'art dels volts del 1900</i>	Dresden	Fins al 15 de gener de 2023	Albertinum Museum www.skd.museum
· <i>Edvard Munch. Un poema de vida, amor i mort</i>	París	Del 20 de setembre de 2022 al 22 de gener de 2023	Musée d'Orsay www.musee-orsay.fr
· <i>Jan Toorop</i>	La Haia	Del novembre de 2022 al febrer de 2023	Design Museum Dedel designmuseumdedel.nl
· <i>El pintor-poeta: Gyula Tichy, el mestre del simbolisme hongarès</i>	Budapest	Del 27 d'octubre de 2022 al 12 de febrer de 2023	Hungarian National Gallery en.mng.hu
· <i>Construint la modernitat</i>	Londres	Del 12 de novembre de 2022 al 12 de febrer de 2023	Royal Academy of Arts www.royalacademy.org.uk
· <i>L'art del cartell a Barcelona</i>	Barcelona	Del novembre de 2022 a l'abril de 2023	Arxiu Històric de la Ciutat www.barcelona.cat/arxiuhistoric
· <i>El tombant de l'estil 1900</i>	Bad Nauheim	Fins al 2 de maig de 2023	Jugendstilforum https://jugendstilforum.de
· <i>Corrents i formes: joieria i argenteria del Modernisme a l'Art-Déco</i>	Doesburg	Fins al 28 maig de 2023	Lalique Museum www.laliquemuseum.nl
· <i>Hector Guimard: de l'Art Nouveau a l'avantguarda</i>	Nova York	Del 17 de novembre al 29 de maig de 2023	Cooper Hewitt. Smithsonian Design Museum www.cooperhewitt.org
· <i>Klimt. Inspirat per Rodin, Van Gogh, Matisse...</i>	Viena	Del 3 de febrer al 29 de maig de 2023	Unteres Belvedere www.belvedere.at
· <i>L'art de la societat 1900-1945: la col·lecció de la Nationalgalerie</i>	Berlín	Fins al 2 de juliol de 2023	Neue Nationalgalerie www.smb.museum
TROBADES			
· <i>IV Congrés Internacional coupDefouet sobre Art Nouveau</i>	Barcelona	Del 29 de juny al 2 de juliol de 2023 Crida a contribucions fins al 15 de novembre de 2022	Ruta Europea del Modernisme www.artnouveau.eu

Per a informació actualitzada, entreu a www.artnouveau.eu o seguiu-nos a Facebook: www.facebook.com/artnouveauclub

WHAT	WHERE	WHEN	WHO
EXHIBITIONS			
· <i>The Heartbeat of Nature: Drawings from the 19th Century.</i>	Barcelona	Until 11 September 2022	Museu Nacional d'Art de Catalunya www.museunacional.cat
· <i>Art Nouveau Goddesses</i>	Karlsruhe	Until 11 September 2022	Badisches Landesmuseum www.landmuseum.de
· <i>Johanna van Eijbergen: Remarkable Metal Artist</i>	Assen	Until 18 September 2022	Drents Museum drentsmuseum.nl
· <i>Art Nouveau, Jugendstil, Nieuwe Kunst</i>	The Hague	Until October 2022	Design Museum Dedel designmuseumdedel.nl
· <i>New Acquisitions Around Émile Gallé</i>	Nancy	Until 2 October 2022	Musée de l'École de Nancy musee-ecole-de-nancy.nancy.fr
· <i>Water in Art Nouveau: Wellsprings and Drowning Depths</i>	Wiesbaden	Until 23 October 2022	Wiesbaden Museum www.museum-wiesbaden.de
· <i>Mucha: The Family Collection</i>	Prague	Until 31 October 2022	The Mucha Foundation www.muchafoundation.org
· <i>True to Life: Realist Paintings from 1850 to 1950</i>	Vienna	Until 1 November 2022	Oberes Belvedere www.belvedere.at
· <i>Austrian Masterworks From The Neue Galerie</i>	New York	Until 10 November 2022	Neue Galerie www.neuegalerie.org
· <i>Aubrey Beardsley: A Brighton Boy</i>	Brighton	Until 27 November 2022	Brighton Museum www.brightonmuseums.org.uk
· <i>Winslow Homer: Force of Nature</i>	London	From 10 September 2022 to 8 January 2023	The National Gallery www.nationalgallery.org.uk
· <i>Escapism and Modernity: Oskar Zwintscher and Art Around 1900</i>	Dresden	Until 15 January 2023	Albertinum Museum www.skd.museum
· <i>Edvard Munch: A Poem of Life, Love and Death</i>	Paris	From 20 September 2022 to 22 January 2023	Musée d'Orsay www.musee-orsay.fr
· <i>Jan Toorop</i>	The Hague	From November 2022 to February 2023	Design Museum Dedel designmuseumdedel.nl
· <i>The Painter-Poet: Gyula Tichy, the Master of Hungarian Symbolism</i>	Budapest	From 27 October 2022 to 12 February 2023	Hungarian National Gallery en.mng.hu
· <i>Making Modernism</i>	London	From 12 November 2022 to 12 February 2023	Royal Academy of Arts www.royalacademy.org.uk
· <i>The Art of the Poster in Barcelona</i>	Barcelona	From November 2022 to April 2023	Arxiu Històric de la Ciutat www.barcelona.cat/arxiuhistoric
· <i>Turn of Style 1900</i>	Bad Nauheim	Until 2 May 2023	Jugendstilforum https://jugendstilforum.de
· <i>Currents & Shapes: Jewellery and Silver from Art Nouveau to Art Decó</i>	Doesburg	Until 28 May 2023	Lalique Museum www.laliquemuseum.nl
· <i>Hector Guimard: Art Nouveau to Modernism</i>	New York	From 17 November 2022 to 29 May 2023	Cooper Hewitt. Smithsonian Design Museum www.cooperhewitt.org
· <i>Klimt: Inspired by Rodin, Van Gogh, Matisse...</i>	Vienna	From 3 February to 29 May 2023	Unteres Belvedere www.belvedere.at
· <i>The Art of Society 1900-1945: The Nationalgalerie Collection</i>	Berlin	Until 2 July 2023	Neue Nationalgalerie www.smb.museum
MEETINGS			
· <i>4th coupDefouet International Congress on Art Nouveau</i>	Barcelona	From 29 June to 2 July 2023 Call for Papers Until 15 November 2022	Art Nouveau European Route www.artnouveau.eu

For updated information, please check www.artnouveau.eu or join us on Facebook: www.facebook.com/artnouveauclub

ART NOUVEAU EUROPEAN ROUTE
RUTA EUROPEA DEL MODERNISME

Presents

CDf IV art nouveau INTERNATIONAL CONGRESS

BARCELONA 29 JUNE - 2 JULY 2023

Fourth coupDefouet Congress on Art Nouveau

Art Nouveau and National Identities / The Decorative Programmes of Buildings /
Domènech i Montaner and Art Nouveau Worldwide / Research in Progress

Call For Papers Now Open!

Register Now at www.artnouveau.eu!

Registration includes VIP passes to Art Nouveau monuments and museums, guided
visits by top experts, cultural activities and much more from 24 June to 9 July

A Total Art Nouveau Experience!

Organised by:

With the support of:

paper ecològic 100%

ART NOUVEAU EUROPEAN ROUTE
www.artnouveau.eu

Ajuntament
de Barcelona

